JURIDICA

MINORUL ȘI LEGEA PENALĂ

ORTANSA BREZEANU

ALL BECK

STUDII JURIDICE

MINORUL
ŞI
LEGEA PENALĂ

MINORUL ŞI LEGEA PENALĂ
Ortansa Brezeanu

Copyright © 1998 - **ALL BECK**
ISBN 973-98765-4-4

Toate drepturile sunt rezervate Editurii **ALL BECK**

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii **ALL BECK**
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Copyright © 1998 by **ALL BECK**
All rights reserved.

The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **ALL BECK** is strictly prohibited.

Editura **ALL BECK**

Bucureşti,
Bd. Timişoara nr. 58,
sector 6, cod 76548
☎ 413 11 58, 413 43 21
413 18 50, 311 07 44
Fax: 311 05 65

Departamentul difuzare ☎ 413 03 29, 413 44 75
413 16 12, 311 15 47

Redactori: Cristina Melcioiu
Doru Trăilă

PRINTED IN ROMÂNIA

ORTANSA BREZEANU

MINORUL ŞI LEGEA PENALĂ

ALL BECK

Colecția Juridica • *Editura* **ALL BECK**:

1. Puterea lucrului judecat în materie civilă
Emese Florian
2. Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile
Valeriu Stoica
3. Evicțiunea în contractele civile
Camelia Toader
4. Amnistia și grațierea
Iancu Mândru
5. Înscrisurile. Mijloace de probă în procesul civil
Florea Măgureanu
6. Conflictul colectiv de muncă și greva
Viorel Florescu
Constantin Tufan
7. Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar
Octavian Manolache
8. Mobilul și conduita criminală
Valerian Cioclei
9. Contenciosul administrativ român
Valentin Prisacaru
10. Principiul egalității în dreptul românesc
Elena Simina Tănăsescu
11. Contractul de asigurare de bunuri în România
Cosmin Iliescu
12. Răspunderea comercială în dreptul comunitar
Octavian Florescu
13. Minorul și legea penală
Ortansa Brezeanu
14. Organizații internaționale neguvernamentale
Raluca Miga-Beșteliu

Mamei mele, cu recunoştinţă şi admiraţie pentru exigenţa şi perseverenţa cu care mi-a proiectat traiectoria în viaţă, pentru dragostea cu care m-a însoţit, şi uitare de sine.

Autoarea

PREFAȚĂ

Despre minorul infractor s-a scris mult, s-a scris bine şi se va scrie în continuare; este o materie care trezeşte interesul nu numai al juristului, dar şi al sociologului, al pedagogului, al psihologului etc. datorită specificului problematicii pe care o ridică, problematică devenită şi mai actuală prin recrudescenţa pe care o înregistrează fenomenul delincvenţei juvenile în zilele noastre.

Cartea d-nei ORTANSA BREZEANU se diferenţiază de tot ceea ce s-a spus până acum despre minor; mai întâi, prin caracterul pluridisciplinar al perspectivei din care analizează acest fenomen. Lucrarea cuprinde, sub acest aspect, bogate referiri la datele cele mai recente din domeniul pedagogiei, al psihologiei, al psihiatriei, al criminologiei de natură să clarifice mai profund şi într-o viziune modernă personalitatea minorului infractor; aceasta îi permite autoarei să sublinieze mecanismele interne care ar putea fi influenţate printr-o eficientă activitate de educare şi reeducare a minorului infractor.

În al doilea rând, autoarea păşeşte la această analiză nu numai pe baza unei ample documentări, dar şi pe temeiul unei cunoaşteri nemijlocite a problematicii reeducării minorului, ca urmare a unei vaste experienţe în această materie, experienţă filtrată printr-o reflecţie aprofundată şi creatoare.

Doamna ORTANSA BREZEANU, în prezent o valoroasă cercetătoare a Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, a fost în trecut mulţi ani conducătoarea unui centru de reeducare a minorilor infractori, instituţie devenită aproape

legendară prin performanţele obţinute; domnia sa s-a confruntat, în această din urmă calitate, în mod direct cu variatele probleme legate de reeducarea minorului delincvent şi a trebuit să dea răspunsuri concrete, practice, întrebărilor care se ridicau în munca de fiecare zi a conducerii unei asemenea instituţii. În acest mod, autoarea a avut la dispoziţie un bogat material faptic deosebit de interesant şi susceptibil de a fi supus unei generalizări ştiinţifice aprofundate.

În sfârşit autoarea, pe baza unei ample documentări, înfăţişează în cuprinsul lucrării diferitele sisteme de reeducare a minorului infractor din legislaţiile străine, evidenţiază eforturile creatoare care s-au făcut şi se fac în această direcţie pe plan mondial. În aceeaşi ordine de idei autoarea expune pe larg şi documentele internaţionale care stau la baza politicii penale faţă de minorul infractor din toate statele lumii.

Cunoaşterea acestor eforturi îi permite autoarei să sugereze o serie de modificări importante ale legislaţiei române, de natură să conducă la perfecţionarea sistemului actual de reeducare a minorului infractor.

Paginile cărţii ilustrează nu numai informarea aproape exhaustivă a autoarei în domeniul abordat, experienţa acumulată de autoare în rezolvarea problemelor concrete ale muncii de reeducare a minorului, dar şi pasiunea cu care s-a aplecat asupra acestei materii, ataşamentul generos al autoarei faţă de aceşti tineri în derută pe care o societate plină de contradicţii, după ce i-a împins pe drumul actelor ilicite îi abandonează locurilor de executare a pedepselor sau a măsurilor educative. Cartea îndeamnă sub acest aspect la reflecţie, dar şi la acţiuni efective şi mai hotărâte de îmbunătăţire a sistemului de reeducare a minorilor prin folosirea celor mai noi şi mai eficiente modele experimentate în alte ţări şi care ar putea fi adaptate la realităţile societăţii noastre.

Fie ca această carte, urmărindu-şi destinul propriu, să contribuie la perfecţionarea legislaţiei şi a instituţiilor de reeducare a minorului delincvent, operă profund umană şi generoasă căreia autoarea i-a închinat o parte importantă din viaţa sa, iar

acum i-a destinat bogatele reflecţii din conţinutul lucrării pe care o prezentăm, sinteză a unei vaste experienţe şi a unei remarcabile pregătiri teoretice.

Lucrarea va fi de un real folos nu numai acelor care lucrează în domeniul reeducării minorului infractor, dar şi tuturor acelora care se interesează de această problematică; de aceea o recomandăm cu căldură şi unora şi celorlalţi.

Prof. univ. dr. George Antoniu
Director adjunct ştiinţific al Institutului de
Cercetări Juridice al Academiei Române

CUPRINS

Abrevieri XIII

Capitolul I – Noţiuni introductive 1

Capitolul II – Bazele legislative ale sistemului de reeducare a minorului infractor 5
A. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori până la Codul penal din 1936 6
B. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori după Codul penal din 1936, până la Codul penal în vigoare 25
C. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori de la adoptarea Codului penal din 1969 până în prezent 33

Capitolul III – Sistemul de reeducare a minorului infractor în documentele ONU şi ale Consiliului Europei 67

Capitolul IV – Sistemul de reeducare a minorului infractor în legislaţia penală comparată 83

Capitolul V – Elemente psiho-sociale ale sistemului de reeducare a minorului infractor 111

Anexe 121

Bibliografie 131

ABREVIERI

alin. – alineat
al. fin. – alineat final
art. – articol
B. Of. – Buletin Oficial
C.D. – Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
(ale Curţii Supreme de Justiţie)
C. pen. – Cod penal
C. pr. pen. – Cod procedură penală
cit. – citată de …
CRM – Centru de Reeducare a minorilor
CSJ – Curtea Supremă de Justiţie
D. – Decret
D. î. – Decizie de îndrumare a Tribunalului Suprem
d. – decizie
D.G.P. – Direcţia Generală a Penitenciarelor
d. p. – decizia penală
Ed. – Editura
ex. – Exemplu
ICJ – Institutul de Cercetări Juridice
J – judecătorie
L – Lege
lit. – litera
M. Of. – Monitorul Oficial
nr. – număr
op. cit. – opera citată
pen. – penal

penult. – penultim
Plen. T. S. – Plenul Tribunalului Suprem
p. – pagina
prev. – prevăzut
pct. – punctul
PUF – Presses Universitaires de France
R1, R2, R3 – Repertorii alfabetice de practică judiciară în materie penală
R.P.D. – Revista Română de Drept
R.S.P.– Revista de Ştiinţe Penitenciare
s. – secţia
S.C.J. – Studii şi Cercetări Juridice
S.D.R. – Studii de Drept Românesc
st. – sentinţa
T. – Tribunal
Tj. – Tribunal judeţean
Trad. – traducere (tradusă)
T.S. – Tribunalul Suprem
urm. – următoarele
vol. – volum

Notă: Alte lucrări utilizate în teză se citează neabreviate.

CAPITOLUL I

NOŢIUNI INTRODUCTIVE

1. Cercetarea de faţă îşi propune să răspundă la două întrebări: mai întâi, care este cadrul juridic în care se desfăşoară reeducarea minorului delincvent în ţara noastră, în raport cu viziunea actuală a legiuitorului analizată şi în lumina dreptului comparat, precum şi în raport cu orientările fundamentale din documentele internaţionale care s-au adoptat în această chestiune. A doua întrebare ar fi cum se reflectă rezultatele cercetărilor psihologice, pedagogice şi sociologice în modul de reglementare a sistemului de reeducare a minorului. Altfel zis, cum a valorificat legiuitorul român datele ştiinţifice menţionate în crearea cadrului legal de reeducare a minorului infractor.

Cele două aspecte sunt strâns legate între ele şi, într-un anume fel se intercondiţionează. Este greu de conceput elaborarea unui cadru legislativ cu soluţii moderne privind sistemul de reeducare a minorului infractor, fără a fi avute în vedere rezultatele cercetărilor psiho-sociale şi psiho-pedagogice în materie, investigaţii care sondând lumea interioadă a minorului delincvent, încearcă să clarifice procesele intime care îl conduc pe acesta la comportări antisociale, obligând societatea să ia măsuri prin intermediul legii penale.

Aceste măsuri devin eficiente numai dacă răspund nevoilor educative ale minorului, ţin seama de mecanismele interne care determină comportamentul antisocial al acestuia ca şi de modul în care minorul recepţionează influenţele lumii exteri-

oare, inclusiv diferitele forme de reacţie socială faţă de faptele sale.

Este adevărat că acest din urmă aspect aparţine, prin excelenţă, cercetărilor din domenul criminologiei, deoarece se referă la procesele explicative ale actului infracţional şi mai puţin la problematica specifică dreptului penal. Această împrejurare a şi determinat pe autoare să dea o dezvoltare mai redusă, într-un capitol separat, investigaţiilor din domeniul extrapenal şi să accentueze mai mult primul aspect care se înscrie în cadrul ştiinţei dreptului penal, fiind în deplin acord cu specialitatea aleasă de autoare pentru studiile de doctorat.

Existând însă o strânsă legătură între aspectele semnalate, autoarea nu şi-a propus să evite referirile la cercetările psihosociale chiar în cadrul dezvoltărilor de drept penal, considerând că aceste referiri explică mai bine şi în mod ştiinţific diferitele opţiuni legislative. Propria experienţă a autoarei a verificat, ceea ce se cunoştea încă demult, teoretic, şi anume necesitatea unei tratări complexe a fenomenului penal în strânsă legătură cu datele criminologice, acestea din urmă asigurând legiuitorului legătura cu realitatea socială şi cu procesele subiective individuale care îi permit să evalueze mai bine conţinutul şi gravitatea faptelor susceptibile de incriminare ca şi modelul sancţionator cel mai eficient.

2. În cursul cercetărilor noastre vom folosi frecvent noţiunea de ***delincvenţă juvenilă.*** Această sintagmă este întrebuinţată în literatura criminologică în diferite sensuri. Aşa, de pildă, autorii americani cuprind în noţiunea de delicvenţă şi contravenţiile, precum şi abaterile civile, disciplinare şi chiar actele banale de încălcare a regulilor morale sau de politeţe, pe când alţi autori, mai ales cei din Europa, consideră că intră în sfera delicvenţei (inclusiv a celei juvenile) numai faptele penale[1].

Stabilirea unor definiţii comune, pentru toate ţările, a noţiunii de delincvenţă a stat şi în atenţia primului Congres al Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi tratamentul delinc-

[1] G. HEUYER, *La délinquance juvénile,* PUF, Paris, 1969, p. 48.

venţilor (Geneva 1955). Aceeaşi chestiune a fost reluată la cel de-al doilea Congres (Londra 1960) fără a se putea ajunge la un acord unitar. În final s-a adoptat o recomandare în sensul că, în măsura posibilului, termenul de delincvenţă juvenilă să fie folosit numai în cazul faptelor prevăzute de legea penală. Discuţiile asupra acestei chestiuni nu au încetat ele fiind reluate şi la cel de-al şaselea Congres al Naţiunilor Unite (Caracas 1980).

În concepţia doctrinei române noţiunea de delincvenţă cuprinde ansamblul faptelor de încălcare a legii penale subliniindu-se, pe drept cuvânt, eşecul încercărilor de redefinire a conceptului de criminalitate dintr-o perspectivă diferită de cea a dreptului penal; majoritatea autorilor revin, în prezent, la conceptele tradiţionale de crimă[1], criminal, criminalitate.

3. Un alt concept cu care operăm şi pe care simţim nevoia să-l explicăm este acela de *reeducare* a minorului delincvent.

Instituţia reeducării constituie un mijloc specific prin care societatea îşi exprimă poziţia faţă de această categorie de infractori şi totodată exprimă opţiunea sa privind mijloacele principale care trebuie folosite pentru realizarea constrângerii penale şi pentru recuperarea minorilor vinovaţi. Aceste trăsături se întrepătrund în conţinutul instituţiei reeducării, imprimând măsurilor reeducative substanţa necesară realizării finalităţii lor[2].

Fiind implicată în acţiunea şi în finalitatea măsurilor educative, s-ar putea susţine că, reeducarea constituie, în acelaşi timp, mijlocul de realizare şi scopul acestor măsuri. Sunt valorificate, în acest fel, aptitudinile funcţionale ale măsurilor educative ca o categorie de sancţiuni de drept penal de a con-

---

[1] RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Criminologie,* vol. I, Editura OSCAR PRINT, Bucureşti, p. 20; AUREL DINCU, *Bazele criminologiei,* Bucureşti, 1993, p. 15; GH. NISTOREANU, Costică Păun, *Criminologie,* Editura EUROPA NOVA, Bucureşti, 1995, p. 22-23.

[2] Vezi V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, C. BULAI, R. M. STĂNOIU, *Explicaţii teoretice ale Codului penal român,* vol. II, Ed. ACADEMIEI, Bucureşti, 1970, p. 250.

strânge şi reeduca în condiţii specifice pe acei infractori aflaţi în plin proces de formare a personalităţii.

Conceptul de reeducare, ca instituţie de drept penal, trebuie diferenţiat de conceptul de reeducare în sens psihosocial, ca proces sistematic de transformare morală şi socială a infractorului minor, prin mijloace pedagogice, psihoterapeutice şi alte metode educative adecvate[1], proces care se desfăşoară în contextul executării sancţiunii de drept penal şi pe fondul reglementării juridice specifice[2]. Sub ambele semnificaţii procesul educativ se caracterizează prin diversitatea metodelor şi mijloacelor de reeducare folosite în procesul de individualizare a executării sancţiunilor de drept penal şi prin organizarea unui mediu pedagogic adecvat, raportat la nivelul cerinţelor actuale de reeducare a minorilor infractori.

Evident că în contextul organizării întregii vieţi sociale pe baze democratice şi cu respectarea legii, procesul de reeducare a minorului, desfăşurându-se într-un climat de legalitate, ordine şi disciplină socială, beneficiază şi de acele influenţe educativ-formative, pozitive, care emană din partea mediului social, ceea ce grăbeşte recuperarea minorului şi deschide calea unei mai eficiente activităţi de reintegrare socială.

S-ar putea vorbi chiar despre o condiţionare reciprocă a diferitelor influenţe şi măsuri educative *instituţia reeducării* înfăţişându-se prin origine, structură, esenţă şi finalitate, ca un *sistem de relaţii* şi intercondiţionări în toate etapele prin care minorul trece, de la intrarea în conflict cu legea şi până la completa lui reintegrare în societate.

---

[1] Vezi PAUL POPESCU-NEVEANU, *Dicţionar de psihologie,* Editura ALBATROS, Bucureşti, 1978, p. 605.

[2] Vezi V. DONGOROZ şi colab., *op. cit.,* vol. II, p. 251; autorul arată că acţiunea de reeducare, adică asigurarea posibilităţii de a dobândi învăţătura necesară şi pregătirea profesională, trebuie să se înfăptuiască într-un regim de adecvată disciplină care să dea minorului deprinderea de a se comporta în mod ordonat şi să-i insufle sentimentul de respect faţă de ordinea de drept şi de regulile de convieţuire socială.

CAPITOLUL II

BAZELE LEGISLATIVE ALE SISTEMULUI DE REEDUCARE A MINORULUI INFRACTOR

1. Elaborarea cadrului de reglementări a sistemului de reeducare a minorului infractor este rezultatul unui îndelungat proces istoric. De-a lungul timpului, legiuitorii s-au preocupat să găsească soluţii prin care, cu ajutorul legii, să prevină şi să combată acele manifestări ale minorilor care aduceau atingere sau puneau în pericol valorile sociale fundamentale ale societăţii.

Paralel cu grija pentru ocrotirea ordinii de drept şi pentru conservarea valorilor sociale de bază, legiuitorii s-au aplecat cu înţelegere şi asupra situaţiei particulare în care se află aceşti infractori aflaţi la o vârstă fragedă. Dacă persoana adultă dispune, mai mult sau mai puţin, singur de soarta sa, îşi are destinul în propriile mâini, iar posibilitatea de a deveni infractor depinde, în principal, de condiţiile sale de viaţă, minorul este o persoană, de regulă, dependentă de membrii familiei sau de persoanele care îl îngrijesc, comportarea sa fiind hotărâtor influenţată de educaţia primită din partea persoanelor de care el depinde[1].

În aceste condiţii, măsurile menite să se opună comportărilor antisociale ale minorilor trebuie să urmărească mai întâi

[1] Vezi V. DONGOROZ şi colab., vol. II, *op. cit.*, p. 233.

un scop *preventiv* (prevenţie preinfracţională), acţionându-se în vederea ocrotirii minorilor expuşi să devină infractori, iar după ce minorii au comis fapte penale, se impun măsuri care să îmbine severitatea sancţiunii penale cu grija pentru educarea şi reeducarea minorilor, pentru completarea lacunelor educaţiei lor anterioare şi pentru redarea lor societăţii ca oameni folositori (prevenţie postinfracţională).

Aceste deziderate au fost prezentate în preocupările tuturor legiuitorilor, chiar dacă concretizarea lor în actele normative şi, mai ales, realizarea lor efectivă, nu a fost întotdeauna consecventă sau uniformă datorită condiţiilor sociale, economice, culturale diferite ca şi posibilităţilor concrete ale fiecărei societăţi.

Toate aceste realităţi s-au impus, de-a lungul veacurilor, şi legiuitorului din ţara noastră.

2. În cele ce urmează, vom urmări modul de înfăptuire a cadrului legal de reeducare a minorilor infractori în diferite etape istorice ale societăţii româneşti, şi anume până la Codul penal din 1936, apoi din acest moment şi până la Codul penal din 1969 şi, în final, prezentarea sistemului de reeducare a minorilor de la 1969 până în prezent.

A. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori până la Codul penal din 1936

1. Procesul de apariţie a unor reglementări privind regimul de reeducare a minorilor poate fi urmărit din cele mai vechi timpuri.

Astfel, chiar în dreptul antic se făceau, în anumite situaţii, diferenţieri de tratament între minori şi adulţi; în unele legiuiri vechi (chineză, de pildă) se prevedea posibilitatea ca minorii sub 7 ani să fie iertaţi de pedeapsă de către împărat, numai dacă nu se făceau vinovaţi de trădare. Pentru o astfel de faptă ei erau castraţi[1]. La greci, minorii, de asemenea beneficiau de

[1] IULIAN TEODORESCU, *Minoritatea în faţa legii penale,* Bucureşti, 1928, p. 50-52.

un tratament special. Platon (427-347 î.e.n.) arată că un copil, întocmai ca şi un nebun care a săvârşit un omor, putea fi exilat pe timp de un an, iar în cazul în care nu respecta termenul exilului, acesta se transforma în pedeapsă cu închisoarea pe timp de doi ani; Aristotel (384-322 î.e.n.) scrie că minorul se pedepsea numai în caz de omucidere cu voinţă[1].

Dreptul roman din epoca celor XII Table (sec. V î.e.n.) constituie un progres în ceea ce priveşte condiţia juridică a minorului delincvent; legea romană distingea între impuber *(impuberus)* şi puber *(puberus)* stabilind că primul are o răspundere diminuată[2]. De pildă, dacă puberul, în caz de furt, putea fi omorât de către victimă după ce era bătut cu nuiele, impuberul, pentru aceeaşi faptă, era doar bătut şi trebuia să plătească despăgubiri prin cei care exercitau autoritatea părintească asupra lui[3].

Legiuirea lui Iustinian[4] prevedea că până la vârsta de 7 ani minorul era considerat incapabil şi, ca atare, nu răspundea penal. Între 7-14 ani răspundea numai dacă a săvârşit fapta cu pricepere; la 18 ani era considerat la vârsta tinereţii pline *(plaena pubertas)* şi numai la vârsta de 25 de ani era asimilat cu adultul[5].

Ideea unor limite de vârstă care să diferenţizeze pe minorul delincvent de cel nedelincvent este preluată şi de legiuirile următoare.

---

[1] GEORGE SOLOMONESCU, *Tratamentul infractorului minor în dreptul penal comparat,* Bucureşti, 1935, p. 5.

[2] Responsabilitatea penală, înainte de jurisconsulţii clasici, era legată de ideea de pubertate (14 ani băieţii şi 12 fetele), S.G. Longinescu, *Elemente de drept roman,* vol. I, Bucureşti, 1927, p. 222-226.

[3] ION PERETZ, *Originile dreptului roman,* Bucureşti, 1915, p. 189.

[4] Cea mai importantă operă de codificare a dreptului roman publicată la 30 decembrie 533 e. n.

[5] Vezi S. G. LONGINESCU, *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor,* Bucureşti, 1912, p. 222-224; I. S. PETERSCHI, *Digestele lui Iustinian* (trad.), Bucureşti, Editura ŞTIINŢIFICĂ, 1958, p. 72, pct. 2.

Astfel, legiuirile barbare stabilesc limita de 12 ani până la care minorul nu răspunde penal, iar în dreptul canonic această limită este de 7 ani.

Reglementările de mai sus vizau, deopotrivă, scoaterea fazei copilăriei din sfera incidenţei penale, aplicarea unor pedepse mai uşoare pentru delincvenţii minori, ca şi o gradare a lor în funcţie de fiecare etapă de viaţă. Pedepsele interveneau doar în cazul faptelor sancţionate de dreptul public; delictele cu caracter privat, cunoscute la popoarele vechi, cădeau sub incidenţa lui *pater familias*[1].

2. Primele legiuiri româneşti care se referă la minori au fost "Cartea Românească de Învăţătură" a lui Vasile Lupu de la 1646 în Moldova (editată la Mănăstirea Trisfetitele din Iaşi) şi "Îndreptarea Legii" a lui Matei Basarab de la 1652 în Muntenia (editată la Târgovişte)[2]. Minoritatea este tratată printre cauzele care apără de pedeapsă sau micşorează pedeapsa; de pildă, pravila lui Matei Basarab prevedea: "coconii de tot şi cu totul, se iartă, orice greşeală ar greşi" (glava 355, zac. 2) – cocon însemnând până la al şaptelea an de vârstă; de la 7 ani şi până la pubertate (14 ani băieţii şi 12 fetele), minorilor li se aplicau pedepse mai uşoare. În fine, în aceste legiuiri întâlnim şi o a treia categorie de vârstă, respectiv de 14-20 ani băieţii şi 12-25 ani fetele, care beneficiază de o ameliorare în regimul lor de sancţionare. Desigur, fiecare din aceste etape de vârstă aveau regulile şi excepţiile lor, în principiu însă, făptuitorii mai tineri de 25 de ani, "mai puţin se vor certa la toate greşelile" şi chiar în caz de ucidere (de pildă în locul pedepsei cu moartea, minorilor li se aplica bătaia prin târg după care erau trimişi la

[1] Codul Hamurabi, sec. al. XVIII î.e.n., §168, G. SOLOMONESCU, op. cit., p. 6-8.

[2] P. IONESCU-MUSCEL, *Istoria dreptului penal român*, Bucureşti, 1931, p. 76-77; GEORGE FOTINO, *Pagini din istoria dreptului românesc*, Editura ACADEMIEI, Bucureşti, 1972, p. 17.

ocnă)[1]. În cazul când minorii săvârşeau fapte deosebit de grave (erezia, paricidul etc.) ei erau sancţionaţi la fel ca majorii[2].

În codul lui Constantin Armenopol[3] minoritatea constituia, de asemenea, o cauză de reducere sau de înlocuire a pedepsei chiar şi pentru infracţiunea de omor[4]. Dimpotrivă, în Manualul juridic al lui Andronache Donici (1814 în Moldova) se arată că pentru astfel de infracţiuni minorii nu erau scutiţi de pedeapsa capitală, căci şi "cel ce de bună voie e ucigaş, după lege, se pedepseşte cu pedeapsă de cap, orice vârstă ar fi" (cap. XLI)[5]. Se pare că şi în cazul altor infracţiuni, potrivit acestei legislaţii, minorii ce depăşeau vârsta de 7 ani trebuiau să suporte aceeaşi pedeapsă ca majorii. Astfel, în titlul 29 din "Manualul juridic" se prevedea că "pravila ajută pe nevârstnic la toate cele ce să vă amăgi şi să vă păgubi. Iar la vinovăţii şi la greşelele cele din cugetată răutate a sufletului şi la vicleşuguri să nu poată ajuta ce numai cei mai mici de şapte ani"[6].

Legiuirea lui Caragea, care intră în vigoare în ţara Românească aproximativ în aceeaşi perioadă (1818), cuprindea în cărţile V şi VI

---

[1] *Îndreptarea legii (1952),* Editura ACADEMIEI, Bucureşti, 1962.

[2] S. G. LONGINESCU, *op. cit.,* p. 256 şi urm., S. G. LONGINESCU, *Pravila lui Vasile Lupu şi Prosper Farinacius,* Bucureşti, 1908.

[3] A apărut în Bizanţ în anul 1345 (cartea a VI-a se ocupă de crime şi pedepse). S-a tipărit în limba greacă în anul 1740, iar în 1804 (în timpul domniei lui Moruzi) a fost tradusă în româneşte. P. I. MUSCEL, *Istoria dreptului penal român,* Bucureşti, 1931, p. 65, 91, 107.

[4] ION TANOVICEANU citează cazul unui individ vinovat de infracţiunea de omor; boierii care-l judecă, citând pe Armenopol, propun 2 ani de ocnă fiindcă "e netrecut de vârsta legiuită" (care mergea în acest cod până la 25 de ani), vezi Ion Tanoviceanu, *Tratat de drept penal şi procedură penală,* vol. I, Bucureşti, Tipografia Curierul Judiciar, 1924, p. 214, nota 3, p. 698.

[5] Ibidem, p. 20.

[6] Vezi *Manualul Juridic al lui Andronache Donici,* Editura ACADEMIEI, Bucureşti, 1959.

– anume rezervate materiei dreptului penal – reglementări complexe ale regimului minorilor delincvenţi şi mult mai nuanţate[1].

Sub raportul etapelor de vârstă, minoritatea păstrează aceeaşi structură pe care am întâlnit-o şi în celelalte legiuiri, cu o particularitate şi anume că nevârstnicii[2] de la 20-25 de ani puteau cere domnitorului, în condiţiile pe care legea le stabilea, iertarea vârstei *(venia aetatis)*.

Această prevedere a pregătit terenul unei modificări a legii potrivit căreia minoritatea s-a oprit la numai 20 de ani[3]. Până la 7 ani minorul nu răspundea penal. Între 7-14 ani "se osândeşte după împrejurări, ori la bătaie sau la închisoare în vreo mânăstire, nici mai mult de 5 ani, nici mai puţin de unul". Pentru fiii de boieri se înlocuia bătaia cu încredinţarea lor părinţilor sau epitropilor (un fel de tutelă), ceea ce oglindea, evident, inegalitatea minorilor în faţa legii. De la 14 la 20 de ani, pentru infracţiunile pedepsite cu moartea sau cu "ocna cu soroc", minorii erau trimişi la închisoarea Snagov sau Mărgineni pe o perioadă care nu putea să fie mai mare de 10 ani, nici mai mică de 2 ani. Dacă infracţiunea era pedepsită cu bătaia, cu biciul sau cu toiege, minorului i se dădea a treia parte din lovituri cu nuiele[4].

3. Prima operă legislativă care marchează un pas important spre trecerea la codurile penale moderne este Condica

---

[1] I. C. FILITI şi D. I. SUCHIANU, *Contribuţii la istoria justiţiei penale în Principatele Române,* Bucureşti, 1928, p. 37-45.

[2] Legiuirea Caragea realizează o împărţire a "obrazelor" între care, "după vârstă şi după minte" (nevârsticii sunt până la 25 de ani). Vezi *Legiuirea Caragea (1818),* Ediţie critică, Editura Academiei, Bucureşti, 1955, p. 6.

[3] Legislaţia penală europeană în vigoare la acea dată (de ex., Codul penal austriac din 1803; Codul penal portughez, 1806; olandez, 1808; francez, 1810 ş.a.) prevedeau că minoritatea se termină la 18 ani. Cea mai ridicată limită de vârstă a minorităţii în legea penală din sec. XIX este de 21 de ani şi o întâlnim sub forma unei scuze atenuate integrale, numai în Codul penal portughez de la 1886 şi în cel finlandez de la 1889. Vezi în acest sens, G. Solomonescu, *op. cit.* p. 29-58.

[4] Legiuirea Caragea, *op. cit.,* p. 237.

Criminalicească a lui Ion Sandu Studza din 1826 – inspirată după Codul penal austriac din 1803[1] şi care s-a aplicat în Moldova până la Unirea Principatelor.

Aceeaşi preocupare de modernizare a legislaţiei penale apare şi în Ţara Românească o dată cu intrarea în vigoare, la 1852, a Condicii Criminale a lui Barbu Ştirbei, legiuire care, prin structura şi conţinutul normelor sale, se apropie mult de codurile penale moderne, în special de Codul penal francez de la 1810, păstrând însă şi unele dispoziţii din trecut (bătaia de la 50-150 nuiele, art. 7), ca vestigii ale vechiului drept.

Concepţia modernă a acestei din urmă legi se oglindeşte, mai cu seamă, în reglementările pentru minori. Limita de vârstă de la care începe răspunderea penală a acestora se ridică la 8 ani, iar între 8-15 ani minorii puteau fi pedepsiţi cu închisoarea numai cu condiţia să fi lucrat cu pricepere. În caz afirmativ, durata pedepsei era de la 3 luni la 3 ani şi se executa într-o mănăstire anume stabilită "după firea şi mărimea crimei şi vinei" (art. 55). Dacă se dovedea că minorii din această categorie de vârstă au lucrat "fără pricepere şi fără cugetare" ei erau încredinţaţi părinţilor pentru îngrijire şi supraveghere şi sub răspunderea lor civilă[2].

Această măsură, care în legiuirea lui Caragea înlocuia pedeapsa cu bătaia numai în cazul fiilor de boieri, devine o soluţie legislativă cu caracter general, operând în beneficiul tuturor minorilor aflaţi în situaţia menţionată. De altfel, această *instituţie a încredinţării minorului va cunoaşte, după cum vom vedea, o foarte mare dezvoltare în întreg sistemul de ocrotire*

---

[1] Tradus în româneşte şi tipărit la 1807 la Cemăuţi. Condica Criminalicească conţine numai norme de drept penal; PETRE IONESCU-MUSCEL, *op. cit.*, p. 115-116, 123.

[2] Codul penal francez (1810) nu cunoştea o perioadă de neresponsabilitate în viaţa minorului delincvent; acesta distingea (până la legea din 22 iulie 1912) doar două perioade, una anterioară şi alta posterioară celui de-al 16-lea an de viaţă. Vezi, MARC ANCEL, *Protection et integration sociale des mineurs deviants en droit français,* Raport la cea de-a IV-a întâlnire juridică franco-română, Bucureşti, Iaşi, 15-20 octombrie 1974.

românesc. Minorii din ceea de-a treia categorie de vârstă (15-21 de ani) răspundeau penal necondiţionat.

O altă reglementare importantă era cea care se referă la separarea minorilor de majori în închisori, soluţie care va atrage, cu timpul, modificări şi în reglementarea tratamentului penitenciar[1]. Astfel, "Regulamentul pentru organizarea serviciului stabilimentelor penitenciare şi de binefacere din România"[2] şi "Regulamentul general pentru aresturile districtuale din toată ţara" din 22 aprilie 1864 (reglementări ce au rămas în vigoare până în 1874, când s-a votat legea închisorilor) au fost modificate, prevăzându-se ca *nevârstnicii să fie separaţi de adulţi în închisori.* În art. 7 şi 8 din Regulamentul din 1862 se prevedea, pentru prima oară, înfiinţarea unui penitenciar deosebit, *penitenciarul nevârstnicilor,* pentru minorii de la 8-20 de ani şi, după câţiva ani, tot pentru întâia oară, a luat fiinţă o închisoare pentru minori la Mănăstirea Cernica, judeţul Ilfov (zidită în 1608 de vornicul Cernica Surheiu). La 20 august 1868 această închisoare, devenită neîncăpătoare, s-a mutat la Schitul Balamuci, în vederea înfiinţării unei case de corecţie şi de aici la Mănăstirea Căscioarei – fostul judeţ Vlaşca. Numărul minorilor delincvenţi crescând, în anul 1872, această casă de corecţie a fost strămutată la Reni, judeţul Ismail, Basarabia, în fostele clădiri ale carantinei ruseşti transformate anume în acest scop. În anul 1878, datorită conjuncturii politice, aşa-zisa casă de corecţie s-a mutat la Mănăstirea Mislea unde, până în anul 1883, minorii au stat împreună cu infractorii militari de drept comun. Din anul 1883 închisoarea Mislea avea să rămână singura închisoare pentru minori la noi în ţară până la primul război mondial. În anul 1886 s-au organizat la această închisoare două secţiuni: una pentru minorii propriu-zişi şi alta pentru minorii deveniţi majori în timpul detenţiei. Cu această ocazie (a reorganizării activităţii în închisoare), s-a înfiinţat o

[1] Deşi din punctul de vedere al dreptului material vechile legiuiri făceau uneori deosebire între minori şi majori, ei erau închişi împreună, suportând acelaşi regim.

[2] Aprobat prin Decretul Domnesc nr. 630 din 11 august 1862.

şcoală elementară de 4 clase şi un atelier de tâmplărie, căruia i s-a adăugat un atelier de sculptură în lemn. Calitatea produselor realizate aici a fost atestată prin obţinerea în 1894 a medaliei de aur la expoziţia cooperatorilor din Bucureşti[1].

Consacrarea de către codurile penale moderne a principiului individualizării pedepsei, a principiului neresponsabilităţii sau responsabilităţii atenuate a minorului delincvent (soluţie admisă până atunci doar în jurisprudenţă), crearea unei jurisdicţii speciale pentru această categorie de delincvenţi[2], separarea minorilor de majori în închisori şi stabilirea pentru cei dintâi a unui regim diferit[3], ca şi introducerea în aceste coduri a unor măsuri de siguranţă sau educative sunt tot atâtea inovaţii care au influenţat direct sau indirect eforturile de creare şi fundamentare a sistemului juridic special de sancţionare a minorilor delincvenţi la noi în ţară.

4. Schimbările politice şi social-economice care au intervenit în Principatele Române – ca urmare a realizării actului Unirii la 24 ianuarie 1859 – au stimulat eforturile pentru primenirea reglementărilor penale.

---

[1] G. DIANU, *Istoria închisorilor din România,* Bucureşti, 1900, p. 65; G. SOLOMONESCU, *op. cit.,* p. 56, 86-87.

[2] Legea franceză din 24 iunie 1832, care ia din competenţa curţilor cu juraţi crimele comise de minori, pentru a le da în competenţa tribunalelor ordinare, poate fi socotită ca primă manifestare, care a anticipat crearea tribunalelor de minori de mai târziu. Vezi G. SOLOMONESCU, *op. cit.,* p. 93.

[3] Unele preocupări datează chiar din anul 1703 când se construieşte la Roma, de către Papa Clement al XI-lea, prima închisoare pentru minori, iar în anul 1735 se clădeşte o închisoare celulară model pentru fete de către papa Clement al XII-lea. În anul 1759 împărăteasa Maria Tereza ordonă construirea unei case de corecţie la Milan în care, din cele 140 de celule, 25 sunt rezervate femeilor şi 20 minorilor. O dispoziţie însemnată – întâia dată enunţată într-un cod penal – este cea din Legea penală a statului Hanovra, care, în art. 99, prevedea că "La executarea pedepsei unui infractor minor se va avea în vedere tot ceea ce poate contribui la educaţia şi ameliorarea lui, precum şi la ocrotirea sănătăţii lui". Vezi, G. Solomonescu, *op. cit.,* p. 23-28 şi 37.

Primul Cod penal român, intrat în vigoare la 1 mai 1865[1] sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, înlocuind Codul penal de la 1826 din Moldova (Codul lui Ion Sandu Sturdza) şi pe cel de la 1852 din Muntenia (Codul lui Barbu Ştirbei), pune capăt diversităţii teritoriale în materie penală la noi în ţară[2].

Codul reglementează tratamentul penal al minorilor în Titlul VI "Despre cauzele care apără de pedeapsă sau micşorează pedeapsa" (art. 61-65) şi distinge trei perioade în viaţa minorului, din punctul de vedere al legii penale, făcând din minoritate – ca aproape toate celelalte coduri – când o cauză de incapacitate penală, când o cauză legală de atenuare a pedepsei.

Până la vârsta de 8 ani, potrivit art. 61, minorul nu răspunde penal, minorii de această vârstă beneficiind de o cauză absolută de incapacitate penală (prezumţie absolută).

Între 8-15 ani răspunderea fiind subordonată priceperii, minoritatea este fie o cauză de incapacitate penală când minorul a lucrat fără pricepere (art. 62 C. pen.), fie o cauză de atenuare a pedepsei când acesta a lucrat cu pricepere (art. 62 C. pen). Pentru această grupă de vârstă lipsa de pricepere se prezumă (prezumţie relativă), putându-se face proba contrară. În prima situaţie (când minorul a lucrat fără pricepere) minorii achitaţi vor fi încredinţaţi părinţilor pentru supraveghere şi educare sau vor fi trimişi într-o mănăstire, pe un timp determinat, prin hotărâre judecătorească, fără ca prin aceasta să se depăşească 20 de ani. În cea de-a doua situaţie, instanţa va reduce pedeapsa (art. 62). De aceeaşi atenuare a pedepsei beneficiază şi minorii din cea de-a treia categorie de vârstă (15-20 de ani) şi care răspund penal necondiţionat.

---

[1] Inspirat din Codul penal francez de la 1810, din Codul penal prusian de la 1851, într-o oarecare măsură, din cel german ca şi din cele două coduri penale existente în Principate, pe care le înlocuieşte.

[2] Unificarea legislativă fusese prevăzută încă în cele două convenţii de la Paris din 1865 şi 1858. Vezi *Convenţia pentru organizarea definitivă a Principatelor Unite Române*, Bucureşti, Imprimeria statului, 1864, p. 3-16.

Pedeapsa ar trebui să fie executată, potrivit art. 64 C. pen., într-un stabiliment anume destinat sau într-o parte separată a închisorii corecţionale. Dar intenţia bună a legiuitorului român nu şi-a găsit soluţionarea practică. Din lipsa unor astfel de posibilităţi, minorii au continuat să stea împreună cu ceilalţi condamnaţi, fiind supuşi astfel influenţelor nocive ale mediului penitenciar, sursă permanentă de recidivă.

Legea din 1 februarie 1874 privitoare la regimul închisorilor[1], înlocuind cele două regulamente existente (din 1862 şi din 1864) – în mare parte neaplicate – cuprindea şi unele măsuri şi principii care aveau să înlesnească drumul spre un regim şi tratament special al minorilor delincvenţi.

Legea accentuează din nou necesitatea separării condamnaţilor în închisori. "Nevârstnicii condamnaţi – prevedea art. 24 – vor fi închişi în case speciale care vor purta numele de *case de educaţiune corecţională.* Ei vor fi supuşi noaptea la sistemul celular şi se vor reuni ziua fără a fi supuşi la regula tăcerii"[2]. Se permitea internarea în aceste instituţii a minorilor între 8 şi 15 ani achitaţi potrivit art. 62 C. pen. (pentru că nu lucraseră cu pricepere), precum şi a celor deţinuţi pe temeiul Codului civil (art. 330, 331, 335, 336) în virtutea dreptului la corecţiune părintească. Casele de educaţiune erau prevăzute numai pentru băieţi. Fetele erau trimise la Penitenciarul Central de Femei Majore.

Regulamentul general al Casei Centrale de Corecţiune pentru Minori[3] a dezvoltat principiile consacrate în lege şi a stabilit regimul concret la care urmau să fie supuse toate categoriile de minori pe timpul internării; disciplina severă şi obligaţia de

---

[1] Votată în sesiunea ordinară a corpurilor legiuitoare din 15. 01. 1873 şi sancţionată prin Decretul Domnesc nr. 169 din 26. 10. 1874 (Vezi C. HAMANGIU, *Codul general al Romăniei,* vol. II, S.A., p. 160).

[2] "Toate închisorile vor fi împărţite în diviziuni pentru femei, bărbaţi, majori şi minori, fără comunicaţie între dânşii, supuse regimului mixt" (art. 24). În acelaşi scop şi prin aceeaşi lege s-a înfiinţat prima închisoare pentru femei la Plătăreşti, judeţul Ilfov. Vezi G. DIANU, *op. cit.,* p. 121.

[3] Publicat în Monitorul Oficial nr. 104 din 14 mai 1874.

a munci la câmp sau în ateliere, noaptea aplicându-li-se sistemul celular; un institutor, numit dintre profesori cu cel puţin doi ani de practică, avea sarcina să înveţe pe minori să scrie, să citească şi să calculeze, dându-le totodată noţiuni elementare de geografie, istorie etc. La fel de importantă pentru soarta minorului era şi regula consacrată în art. 27 din lege potrivit căreia "la ieşirea din casa de educaţiune fiecare nevârstnic eliberat va căpăta un rând de haine, i se va plăti cheltuiala drumului până la locul destinat şi când se va întoarce în mijlocul familiei lui va căpăta şi o mică sumă de bani pentru înlesnirea aşezării lui", bineînţeles în condiţiile pe care regulamentul avea să le fixeze[1].

Crearea acestor case de educaţiune corecţională a reprezentat traducerea în viaţă a acelor "stabilimente speciale" prevăzute în art. 64 C. pen., reglementare care a constituit un progres important şi *ar putea fi considerată ca reprezentând actul de naştere al instituţiilor de reeducare a minorilor delincvenţi la noi în ţară.*

Nu sunt lipsite de importanţă şi alte iniţiative apărute în legătură cu organizarea de instituţii de reeducare a minorilor infractori. Astfel, la propunerea Prefectului capitalei şi a şefului Siguranţei, în 1914 a luat fiinţă la Mălureni (Argeş) o casă de corecţie sau colonie disciplinară – cum i se mai spunea. Scopul organizării acesteia era de a se ocupa de vagabonzii şi cerşetorii minori, care populau străzile Capitalei, consideraţi a fi nişte candidaţi ai temniţelor. Conducerea tehnică era asigurată de un pictor (Marinescu) care învăţa pe minori meseria olăriei, produsele fiind expuse şi vândute în Piaţa Sfântul Anton din Bucureşti. Alţi doi angajaţi (grădinari bulgari) iniţiau pe minori în probleme de agricultură cu care cultivau 5 pogoane de zarzavaturi. Comisarii mai destoinici asigurau prin rotaţie educaţia minorilor internaţi în Colonie.

La 31 martie 1919 şi-a început activitatea la Gherla (Ardeal) primul Institut de educaţie corectivă de la noi (înfiinţat în anul

[1] Vezi C. HAMANGIU, *op. cit.*, p. 178.

1886); Institutul era organizat pentru minorii de ambele sexe – fiecare având însă o clădire separată. În acest Institut erau internaţi, la începutul activităţii lui, minorii neinfractori între 7-20 de ani, cât şi minorii infractori care, după executarea pedepsei cu închisoarea, erau supuşi educaţiei corective până la majorat. Ca formă organizatorică, minorii erau grupaţi pe "familii" (asemănătoare actualelor clase din Centrele de reeducare). Fiecare familie cuprindea 25-40 de minori şi era condusă de un educator-învăţător. Familia beneficia şi de maiştrii necesari pentru asigurarea calificării, precum şi de supraveghetori care asigurau, prin rotaţie, paza. Anterior repartizării pentru calificare, minorii internaţi erau ţinuţi o perioadă de 4-6 luni într-o "familie experimentală" (corespunzătoare Centrelor de primire, observare şi triere care au fost desfiinţate la noi în anul 1977). Deşi Institutul era bine organizat, după metode şi principii moderne, erau menţinute şi pedeapsa cu bătaia, cu nuiaua sau fără nuia, şi carcera[1].

Aproximativ în aceeaşi perioadă se desfăşoară la laşi, sub conducerea pedagogului Constantin Meissner (fost inspector şcolar între anii 1892-1901), o adevărată campanie în vederea înfiinţării unor şcoli speciale pentru copiii cu rele porniri. În februarie 1910 a luat fiinţă din iniţiativa acestuia "Societatea Ocrotirea Copiilor" (preşedinte de onoare fiind ales IPS Pimen, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei)[2], al cărei prim scop, potrivit art. 2 din Statutul său, era "de a întemeia un institut de îndreptare a copiilor cu rele apucături şi a minorilor în pericol moral în general". S-a adus drept argument în această privinţă creşterea îngrijorătoare a crimelor şi delictelor săvârşite de minori. Cu ocazia unei consfătuiri ulterioare s-a ales un comitet de patronaj format din 21 de membri (preşedinte, Mitropolitul Moldovei iar preşedinte executiv C. Meissner)[3], care să se

[1] G. DIANU, *op. cit.*

[2] Recunoscută ca persoană morală prin legea din 25. 02. 1912, publicată în Monitorul Oficial nr. 262 din 29. 02. 1912.

[3] Din comitet mai făceau parte – între alţii – principesa Maria Moruzi, Ana Rosetti, Lucia Greceanu, Aglaia Răşcanu, generalul Tătărescu.

ocupe concret de organizarea şcolii. Aceasta urma să funcţioneze la Mănăstirea Bistriţa (lângă Piatra-Neamţ); Spiru Haret, ministrul cultelor şi instrucţiunii publice, a alocat din buget 5.000 de lei, sumă care a fost completată apoi prin colecte organizate în biserici de către membrii comisiei împreună cu preoţii respectivi.

Acest proiect nu a putut fi realizat decât după război. Cu sprijinul material al Societăţii pentru ocrotirea orfanilor de război şi după planul organizatoric al lui C. Meissner, la 1 aprilie 1921 şi-a început activitatea prima şcoală de îndreptare pentru copii cu rele porniri.

Semnalăm de asemenea adoptarea, în această perioadă, a Legii "pentru înfrângerea vagabondajului şi cerşetoriei şi pentru protecţia copiilor" (sancţionată prin Decretul numărul 2908 din 4 iulie 1921), care consacră noi forme şi mijloace de prevenire a delincvenţei minorilor, fenomen care se extindea provocând îngrijorarea firească a legiuitorului.

În cuprinsul legii se prevedea: înfiinţarea şcolilor de îndreptare şi ocrotire şi a unor colonii de muncă pentru minorii vagabonzi şi cerşetori între 10 şi 18 ani, ca şi pentru minorii găsiţi "exercitând meserii nepotrivite cu vârsta şi cu aptitudinile lor" (art. 4,8 şi 23); "punerea acestora de către justiţie la dispoziţia Asistenţei sociale pentru îndreptarea şi îndrumarea către o meserie" (art. 9); înfiinţarea unor birouri de triaj care să asigure depistarea urgentă, cercetarea şi înaintarea cauzelor pentru judecare etc., reglementări care, deşi limitate la numai câteva infracţiuni, au contribuit la cristalizarea unui sistem de tratament modern pentru minorii infractori.

În perioada imediat următoare, au luat fiinţă şi au început să funcţioneze, potrivit legii, birourile de triaj din Braşov, Bucureşti, ca şi din alte oraşe[1], care devin adevărate" filtre sociale". Ele adună, anchetează şi plasează minorii vagabonzi, cerşetori, vicioşi, în instituţiile de reeducare şi ocrotire de la Braşov, Budila, Turnu-Roşu, Răducăneni, Bucureşti etc., înte-

[1] În 1927 existau în toată ţara 24 de astfel de birouri.

meiate în baza legii din 1921. Cu titlu de exemplu ar putea fi date: Colonia de reeducare prin muncă Mărcuţa (înfiinţată în 1922) şi Colonia de reeducare Principele Nicolae tot din Bucureşti, înfiinţată în acelaşi an. Ambele s-au inspirat în mare măsură din activitatea Institutului de corecţie de la Gherla şi a Şcolii de Îndreptare de la Iaşi. Aşa de pildă, Colonia de reeducare prin muncă Principele Nicolae a fost creată cu scopul de a reeduca prin muncă minorii vagabonzi de ambele sexe şi în cadrul ei o mare pondere o avea educaţia fizică şi educaţia religioasă. Minorii erau organizaţi pe "familii", urmând o tehnică asemănătoare cu cea folosită la Gherla[1].

Instruirea şcolară se realiza în colonie, însă examenele se susţineau în şcolile de stat. Minorii participau la manifestări artistice atât în cadrul instituţiei cât şi în afara ei, existând şi posibilitatea de a fi trimişi, maximum o lună, la mare sau la munte pe timpul verii. Calificarea se realiza în cadrul atelierelor de curelărie, tinichigerie, lăcătuşerie şi tâmplărie pentru băieţi şi în atelierele de lenjerie, ţesătorie covoare, pentru fete.

Aceste aşezăminte de reeducare şi ocrotire s-au dovedit a fi cu totul insuficiente faţă de nevoile reale existente. Multe din ele au avut o existenţă efemeră, fiind lipsite atât de mijloacele materiale necesare, cât şi de o îndrumare ştiinţifică. De asemenea, nu au avut la dispoziţie nici personalul specializat care să facă din măsurile educative o realitate de necontestat[2].

Tot în această perioadă intră în vigoare Legea asupra închisorilor şi institutelor preventive din 1929[3], care creează

[1] În anul 1926 au fost internaţi 235 de minori, iar în anul 1927, 3331 de minori.

[2] Abia în anul 1926, legea pentru învăţământul primar al statului reglementează instruirea în şcolile de îndreptare, iar în regulamentul pentru aplicarea legii (aprobat prin Decretul nr. 742 din 22. 02. 1926 şi publicat în Monitorul Oficial nr. 57 din 10. 03. 1926) se prevede care este scopul şi modul de înfiinţare a unor asemenea şcoli, încadrarea lor cu personal corespunzător etc. (Vezi Regulamentul ... Imprimeria statului, Bucureşti, 1926, cap. III, art. 179-183), p. 66.

[3] Publicată în Monitorul Oficial nr. 167 din 30 iulie 1929.

institute corecţionale pentru minorii părăsiţi, vagabonzi, întârziaţi mintal sau cu purtări rele. Principiile de funcţionare ca şi regimul în toate aceste categorii de instituţii speciale sunt asemănătoare în ceea ce ele au mai important şi anume: obligativitatea învăţământului şi calificarea într-o meserie.

5. Codul penal din 1936 încheie procesul de unificare a dreptului penal în ţara noastră după unificarea politică din 1918.

Preluând multe din ideile progresiste ale vremii şi inspirat din realităţile româneşti, ca şi din legislaţia altor ţări, noul cod a adoptat un sistem sancţionator pentru minori, cu dispoziţii care reproduc multe din instituţiile experimentate în decursul timpului.

Astfel, majoratul penal a fost fixat la 19 ani (art. 138 C. pen.), distingându-se două etape de vârstă ale minorilor; până la 14 ani – denumită perioada copilăriei – când minorul nu răspunde penal şi între 14-19 ani – perioada adolescenţei (art. 138 C. pen.) în care minorul nu este responsabil pentru infracţiunea săvârşită, afară de cazul când se dovedeşte că în momentul săvârşirii a lucrat cu discernământ (art. 139, alin. 2 C. pen.)[1].

Atât pentru prima categorie de minori (până la 14 ani) cât şi pentru adolescenţii care au lucrat fără discernământ sunt prevăzute măsuri cu caracter preventiv-educativ, tutelare şi de protecţie (art. 140), măsuri care "încetează când copilul sau adolescentul a împlinit vârsta de 21 de ani" (art. 142 C. pen.).

Cu privire la adolescenţii pentru care instanţa constată că în momentul săvârşirii infracţiunii au lucrat cu discernământ, se prevăd următoarele măsuri de siguranţă: 1) libertatea supravegheată şi 2) educaţia corectivă, iar ca pedepse se prevăd:

[1] Criteriul discernământului înlocuieşte criteriul priceperii din Codul penal român de la 1864 (art. 62) şi pe cel al dezvoltării morale şi intelectuale din Novela penală 1908 (art. 16) aplicabilă în Transilvania. În Codul penal italian (1931, art. 98) răspunderea penală a adolescentului între 14-18 ani era condiţionată de capacitatea de înţelegere şi voinţă.

1) mustrarea şi 2) închisoarea corecţională sau detenţiunea simplă (art. 144 C. pen.).

Introducând în sistemul de sancţionare a minorilor măsurile educative şi acordându-le acestora prioritate faţă de pedepse, noua lege penală se situează ferm pe poziţia că măsurile educative trebuie să înlocuiască, pe cât posibil, pe cele represive atunci când este vorba de minori.

Deşi apreciat ca o operă legislativă valoroasă, ca o manifestare de prestigiu a ştiinţei penale româneşti[1], noul Cod penal a fost supus la puţin timp după intrarea sa în vigoare, unor importante modificări şi completări în ce priveşte regimul minorilor[2].

Astfel, noua lege coboară limitele de vârstă referitoare la minori, atât cea a majoratului penal de la 19 la 18 ani, cât şi cea a incapacităţii penale, de la 14 la 12 ani.

Între aceste limite (12-18 ani) se situează o etapă intermediară, 12-15 ani, în care minorul răspunde penal numai dacă a lucrat cu discernământ; minorul de la 15 la 18 ani, deşi răspunde penal, beneficiază de un tratament atenuat în ce priveşte aplicarea pedepsei.

Prin aceeaşi lege se suprimă denumirile de "copil" şi "adolescent", fiind înlocuite de cuvântul minor. "*Minor este acela care nu a împlinit vârsta de 18 ani*", se arată în art. 138. De asemenea, se înlocuieşte termenul de "educaţie corectivă" cu cel de "reeducare morală". La 7 octombrie 1939, în contextul unor noi modificări sau completări ale anumitor prevederi ale Codului penal, se introduce pedeapsa cu moartea şi la minori pentru infracţiuni ce interesează ordinea publică şi siguranţa statului (art. 144 alin. ultim şi art. 587 alin. 5 C. pen.).

---

[1] Vezi în acest sens, Referatul ministrului de justiţie nr. 9142/20 septembrie 1938 adresat Consiliului de Miniştri prin care se argumentează necesitatea modificării Codului penal, publicat în Monitorul Oficial nr. 272/24.09.1938, p. 4490-4494 ("Arhivele statului", Bucureşti, Biblioteca).

[2] Prin Legea din 24 septembrie 1938, publicată în Monitorul Oficial nr. 222 din aceeaşi dată.

Regimul juridic aplicabil minorilor delincvenţi reglementat de legea penală a impus o procedură specială de urmărire şi judecare, căreia noul Cod de procedură penală i-a rezervat un capitol anume. Astfel, legea prevede înfiinţarea instanţelor pentru minori (art. 557 C. pr. pen.)[1]. Acestea se compun "dintr-un singur judecător, delegat de Ministerul Justiţiei pe termen de 3 ani" (art. 558 C. pr. pen.) care, pe lângă sarcina de judecată (art. 557 C. pr. pen.) o are şi pe cea de cercetare şi instruire a cauzelor cu minori (art. 562 C. pr. pen.)". Instanţele pentru minori pot aplica măsurile prevăzute în art. 139 şi 140 C. pen. în vederea ocrotirii şi îndreptării minorilor" (art. 573 C. pr. pen.).

Măsurile educative (de siguranţă) se executau (sau trebuiau să se execute) în *Institute de educaţie corectivă*[2]. În aceste institute puteau fi internaţi: minorii neinfractori aflaţi în pericol moral (art. 573 şi urm. C. pr. pen.), copiii şi adolescenţii lipsiţi de discernământ (art. 140 C. pen.), adolescenţii cu discernământ (art. 148 C. pen.), precum şi adolescenţii proveniţi dintr-un institut de corecţie (art. 152 C. pen.).

Fiecare din categoriile de minori menţionate trebuia să beneficieze, potrivit art. 136 din Regulament, de o secţiune separată. În secţiunile unde existau şi copii, aceştia erau separaţi de adolescenţi. Separarea fetelor de băieţi trebuia făcută,

---

[1] În literatura de specialitate din ţara noastră, o astfel de specializare a fost sugerată cu mulţi ani în urmă. Astfel, I. IONESCU-DOLJ publică în 1911 monografia *O idee nouă în penologie.Tribunalele de minori,* prima lucrare de acest gen apărută la noi. VINTILĂ DONGOROZ, în comunicarea sa ţinută la Cercul de studii penale, penitenciare şi de poliţie, ştiinţifică, la 3 decembrie 1922, pledează în favoarea "specializării magistraturii represive", specializare pe care o vedea aplicabilă în toate fazele prin care trece represiunea (poliţia judiciară, organele de instrucţie, instanţele de judecată, instituţiile penitenciare). Vezi Revista de drept penal, 1922, vol. I, p.187-214. Ceva mai târziu, I. B. GEORGESCU publică *Tribunalele pentru infractorii minori,* Craiova, 1929, în care face propuneri concrete cu privire la crearea unor astfel de instituţii.

[2] Apropiate ca denumire de "Casele de educaţiune corecţională" organizate pe baza Legii închisorilor din 1874, dar în multe privinţe şi ca regim şi chiar ca meserii pentru minorii internaţi.

potrivit legii, prin organizarea Institutelor de educare corectivă în regiuni diferite. Măsura internării într-un institut de educaţie corectivă avea o durată nedeterminată, fără să poată însă depăşi vârsta de 21 de ani, când cel în cauză este liberat (art. 147 din Regulament).

Internaţii din fiecare secţie erau repartizaţi, mai întâi în mod provizoriu, în grupuri de tratament – cu respectarea unor criterii prin care să se asigure omogenizarea lor (cap. II din Regulament). În această perioadă minorii erau vizitaţi de preotul confesiunii lor, de membri ai societăţii de patronaj, ca şi de învăţătorii şi funcţionarii institutului, anume autorizaţi de administraţie, observaţiile lor fiind avute în vedere la stabilirea tratamentului definitiv. Fiecare grupă era condusă de unul dintre supraveghetori, care avea obligaţia să petreacă tot timpul în mijlocul minorilor de care se ocupa şi să doarmă în aceeaşi cameră cu ei. În cadrul tratamentului, educaţia morală şi profesională ocupau un loc preponderent, iar munca era organizată după un program asemănător celui din şcolile de meserii şi de agricultură ale statului; învăţământul era, de asemenea, îndreptat mai mult în sens practic, în perspectiva ca minorul să obţină un certificat de 4 clase elementare şi să înveţe o meserie şi astfel să poată fi mai uşor integrat în societate. În procesul de instrucţie se punea accentul, ca şi în Legea din 1874, pe citit, scris, socotit, istoria naţională, geografie şi religie.

Minorii care nu se adaptau tratamentului în comun erau supuşi unui tratament individual sau erau repartizaţi într-un grup anume constitut pentru internaţii greu adaptabili[1].

Dacă inadaptabilitatea era rezultatul unei stări de anormalitate, minorii respectivi erau internaţi într-o secţiune specială pentru infractorii alienaţi majori (art. 150 din Regulament).

După un an de internare, dacă minorul a dat stăruitoare probe de îndreptare şi era calificat foarte bine, Comisia de supraveghere, ce funcţiona în institutut, putea hotărî, potrivit

[1] Aşa au luat fiinţă coloniile disciplinare de mai târziu.

art. 146 alin. 3 C. pen., punerea lui în libertate de încercare, pe termen de 2 ani. Pentru această perioadă, Comisia de supraveghere încredinţa pe minor reprezentantului legal, unui azil de copii al statului sau altei instituţii publice create în acest scop, ori unei societăţi de patronaj pentru minori sau unei persoane de încredere.

Importantă este şi prevederea potrivit căreia Institutul de educaţie corectivă, cu sprijinul societăţii de patronaj[1] şi altor societăţi pentru protecţia minorilor, avea obligaţia să ia măsuri ca minorii liberaţi pentru încercare să fie angajaţi în vederea exercitării unei meserii.

Minorii condamnaţi la închisoare corecţională sau detenţiune simplă îşi executau pedeapsa în "stabilimente speciale" denumite "Institute de corecţie"[2]. Când cele două feluri de pedepse se executau în acelaşi institut, acesta trebuie să fie organizat pe două secţiuni complet separate: una pentru închisoarea corecţională şi alta pentru detenţiunea simplă.

Internarea minorilor în Institutul de corecţie se face imediat după ce condamnarea a rămas definitivă. Minorii condamnaţi la închisoare corecţională sunt supuşi la un regim de executare diferit după natura infracţiunii şi durata pedepsei. Astfel, dacă adolescentul condamnat pentru crimă a depăşit vârsta

---

[1] Potrivit art. 2 şi 7 din Regulamentul pentru organizarea şi funcţionarea societăţilor de patronaj şi a consiliului central al acestor societăţi, societăţile de patronaj colaborează cu administraţia penitenciarelor şi a institutelor pentru măsurile de siguranţă în scopul reclasării sociale a condamnaţilor şi internaţilor (art. 285 din Regulament, notat mai sus).

[2] Un gen de închisoare pentru minori. Aşa, de pildă, Institutul de corecţie din Cluj a fost iniţial închisoare de minori. Se pare că şi-a schimbat denumirea după Legea închisorilor din 1929. A. Roşca şi-a efectuat cercetările, pentru lucrarea sa "*Delincventul minor*" (scrisă în 1932 şi editată de Institutul de psihologie, Universitatea Cluj), în cele două institute existente atunci în Ardeal – Gherla şi Cluj şi arăta că în timp ce la Gherla se internau în special minori (băieţi şi fete) aflaţi în pericol de a ajunge infractori – de regulă la cererea părinţilor – la Cluj se internau numai minorii condamnaţi la pedeapsa închisorii (p. 13 din *op. cit.*).

de 16 ani şi dacă durata pedepsei este mai mare de 10 ani, el este supus regimului de izolare individuală de zi şi de noapte, timp de un an; dacă durata pedepsei nu depşeşte 10 ani, izolarea individuală este de 8 luni. Şi adolescenţii sub 16 ani sunt supuşi regimului de izolare de zi şi de noapte, însă pe termene mai scurte, în funcţie şi de durata pedepsei (art. 73 din Regulament).

După expirarea izolării individuale de zi şi de noapte, minorii sunt ţinuţi separaţi în celulă, numai în timpul nopţii, iar ziua sunt ţinuţi în grupe de tratament; aceste măsuri sunt însoţite de numeroase alte restricţii.

În privinţa detenţiunii simple, în Institutul de corecţie regimul era mai blând, fără să se renunţe însă la izolarea individuală din timpul nopţii.

Menţionăm că minorilor merituoşi li se permitea un concediu pentru vizitarea părţinţilor sau rudelor apropiate – dar numai după ce au executat 2/3 din durata pedepsei. Exista, de asemenea, posibilitatea ca administratorul Institutului de corecţie să pună în libertate condiţionată pe adolescenţii care au executat 2/3 din pedeapsă dacă, prin hotărârea de condamnare, instanţa a acordat această măsură (art. 87 din Regulament). Atunci când din hotărârea de condamnare nu rezultă acest lucru, minorii în cauză pot obţine liberarea condiţionată, ca şi condamnaţii majori la închisoarea corecţională. În caz de revocare de către instanţă a măsurii liberării condiţionate, minorul este internat din nou în Institutul de corecţie, timpul petrecut în libertate condiţionată fiind socotit ca executare de pedeapsă.

B. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori după Codul penal din 1936, până la Codul penal în vigoare

1. După 23 august 1944, Codul penal român de la 1936 – republicat în anul 1948[1] – a făcut obiectul unor substanţiale modificări.

[1] Monitorul Oficial nr. 48 din 27 februarie 1948.

Spre deosebire de alte ţări foste socialiste, unde la scurt timp de la preluarea puterii întreaga legislaţie a fost abrogată[1], în ţara noastră, sistemul de drept a fost numai modificat prin abrogarea unor norme juridice considerate necorespunzătoare intereselor noii puteri, şi prin elaborarea unor acte normative noi, reglementările anterioare au fost, de regulă, menţinute, dându-li-se un conţinut şi o finalitate nouă în interesul dezvoltării şi consolidării regimului[2]. Aşa cum s-a observat, modificările, adaptările şi completările care s-au adus, în aceste împrejurări, legislaţiei penale au exprimat voinţa legiuitorului de a evita să fie aplicate norme penale depăşite şi care ar putea dăuna realizării scopului urmărit de noul regim politic[3].

Recunoscând existenţa unor elemente de durată în drept ("constantele în drept"), profesorul V. Dongoroz a disociat, printr-o minuţioasă şi pătrunzătoare analiză ştiinţifică, conţinutul normativ (cuprinsul reglementării) de conţinutul social-politic al dreptului penal, sugerând o viziune mai largă şi complexă asupra sensurilor mişcării lor în condiţiile date. El a argumentat ideea după care deosebirile dintre diferite sisteme de drept nu provin de la conţinutul lor normativ – reglementări care, în situaţia multor instituţii, rămân aceleaşi – ci la conţinutul social-politic al acestora, în care găsim obiectul şi necesitatea reglementărilor juridice, particularitatea calitativă a fiecărei norme ca şi a întregului sistem de drept penal.

Autorul nu exclude, desigur, existenţa unor deosebiri şi pe planul conţinutului normativ, de aici şi necesitatea ca, în raport cu noile condiţii social-politice, să se abroge unele incriminări sau să se introducă altele noi.

---

[1] De pildă, în URSS (decretul Comitetului executiv al întregii Rusii din 30 noiembrie 1918) sau în Bulgaria, unde s-a procedat în mod asemănător.

[2] Vezi Colecţia de legi, decrete, hotărâri şi dispoziţii din 1953 şi 1964, Editura de stat pentru literatura ştiinţifică, Bucureşti.

[3] Vezi DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, S. PETROVICI, *Modificările aduse codului penal şi de procedură penală prin actele normative din anii 1956-1960,* Editura ACADEMIEI, Bucureşti, 1962, p. 7.

2. Dispoziţiile speciale privitoare la minori au fost menţinute în întregime cu prilejul republicării, în anul 1948, a Codului penal şi, cu unele modificări care au intervenit ulterior, au constituit regimul special aplicabil minorilor până la intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Între primele modificări intervenite în cod, cu implicaţii directe şi nemijlocite asupra ocrotirii penale a minorului, menţionăm decretul nr. 351 din 20 august 1949, prin care s-a abrogat cap. V din Titlul al VI-lea, Cartea a III-a din Codul penal, intitulat "Vagabondajul şi cerşetoria", infracţiuni săvârşite de mulţi minori şi tineri[1]. Aceste infracţiuni vor fi reintroduse în Codul penal în anul 1957.

Prin Decretul nr. 75, care a fost adoptat la 30 august 1951[2], problema reeducării unor categorii de minori a fost trecută din resortul Ministerului Prev. Sociale în acela al Ministerului Afacerilor Interne. Potrivit art. 1 din acest decret "Reeducarea minorilor în vârstă de la 11 la 16 ani, care din cauza lipsei de îngrijire se dedau la vagabondaj, cerşetorie, prostituţie, sau la alte fapte, se face în *colonii de educare pentru minori*[3], organizate de Ministerul Afacerilor Interne. Potrivit HCM nr. 1240 din 13 noiembrie 1951 privind aplicarea Decretului de mai sus, în aceste colonii puteau fi trimişi "minorii din casele de copii ale Ministerului Învăţământului Public, care încalcă, în mod obişnuit, regulile disciplinare, dezorganizând munca în aceste case, cât şi elevii minori din şcolile de învăţământ elementar şi mediu, care săvârşesc abateri grave..." (art. 2). Minorii puteau fi ţinuţi în colonii până la vârsta de 18 ani, atunci când interesul

---

[1] Reamintim că infracţiunile menţionate fuseseră incriminate prin Decretul nr. 2908 din 4 iulie 1921 – *"Pentru înfrângerea vagabondajului şi cerşetoriei şi pentru protecţiunea copiilor"*.

[2] Modificat prin Decretul nr. 504 din 22 decembrie 1952, prin care se precizează că în cadrul coloniilor de educare are loc numai reeducarea minorilor sănătoşi.

[3] Această denumire se introduce pentru întâia oară în istoria instituţiilor speciale pentru minori.

reeducării impunea acest lucru (art. 3), iar procesul reeducării avea la bază învăţătura şi munca în colectiv (art. 4)[1].

Hotărârea nr. 809 a Consiliului de Miniştri din 4 iunie 1954[2] cu privire la ocrotirea copiilor rămaşi fără părinţi sau lipsiţi de posibilitatea de a fi crescuţi în familie, prin tipurile de instituţii pe care le creează[3] configurează un sistem complex de protecţie juridică a minorului, în ansamblul căruia şi ocrotirea prin mijloace de drept penal capătă anumite trăsături caracteristice. Astfel, potrivit art. 4 din actul normativ menţionat, Ministerului Afacerilor Interne îi revine obligaţia de a crea în decurs de şase luni de la intrarea în vigoare a hotărârii, puncte de primire regionale sau interregionale, după necesităţi, spre care urmau să fie îndrumaţi copiii între 3-18 ani (cei sub 3 ani erau repartizaţi direct în "case ale copilului" din sistemul Ministerului Sănătăţii). Tinerii care au depăşit vârsta de 14 ani – cu excepţia celor care erau internaţi în coloniile de educare din sistemul Ministerului Afacerilor Interne – potrivit dispoziţiilor art. 1 din Decretul nr. 75/1951 erau repartizaţi de către aceste puncte de primire direct în şcoli profesionale sau în producţie, industrie

---

[1] Cu titlu de exemplu, prezentăm în anexă două dintre coloniile de educare, organizate potrivit actelor normative amintite (una de fete şi alta de băieţi) care, prin evoluţia lor ulterioară (au funcţionat până la desfiinţarea acestui gen de instituţii la noi în ţară) pun în evidenţă unele particularităţi ale sistemului de educare românesc.

[2] Publicată în colecţia de Hotărâri şi Dispoziţii ale Consiliului de Miniştri nr. 32 din 4 iunie 1954.

[3] În sistemul Ministerului Învăţământului:

– case de copii preşcolari;

– case de copii pentru copii între 3-14 ani.

În sistemul Ministerului Sănătăţii:

– case ale copilului pentru copii până la trei ani.

În sistemul Ministerului Muncii şi Prevederilor Sociale:

– cămine de copii pentru copii infirmi.

În sistemul Ministerului Afacerilor Interne:

– colonii de reeducare pentru minori înfiinţate în 1951 potrivit Decretului nr. 74 din 30 august;

– puncte de primire.

sau agricultură. Organele de conducere ale acestor unităţi erau obligate să-i primească la muncă, să le asigure locuinţă şi să se îngrijească de calificarea lor (art. 5).

Prin HCM nr. 817 din 25 mai 1957, s-au creat şi în coloniile de educare pentru minori din cadrul M.A.I. şcoli profesionale de ucenici pentru minorii ce depăşeau vârsta de 14 ani.

3. Este de observat că reglementările la care ne-am referit, nu sunt inovaţii legislative ale momentului ci doar *adaptări ale unor forme de protecţie medico-socială, şcolară şi juridică a minorului, cunoscute şi cu o lungă tradiţie în sistemul de ocrotire românesc*[1]. În această privinţă se cuvine să reamintim şi faptul că în toate unităţile din reţeaua aşezămintelor şi instituţiilor de ocrotire a unor categorii de minori – fie particulare[2], fie de stat[3] – munca a ocupat un loc important în ansamblul metodelor de ocrotire, educaţie şi socializare.

Această modalitate de influenţare a comportamentului capătă valenţe şi perspective practice noi, mai ales după

---

[1] De exemplu, Institutul Manea Brutaru, care se ocupa de copiii găsiţi şi orfani (40 de fete şi 40 de băieţi) a fost fundat în 1798, iar prima societate care s-a ocupat de asistenţa copiilor preşcolari a fost înfiinţată la Arad în anul 1830. După primul război mondial s-a multiplicat numărul căminelor, azilelor, orfelinatelor etc. pentru copiii găsiţi ori abandonaţi moral, pentru orfani, vagabonzi etc. Vezi G. BANU, *Protecţia copilului în România,* broşură editată în 1931 la Bruxelles (traducere).

[2] Cu titlu de exemplu notăm: Institutul "Gregorian" din Iaşi fundat de Gr. Ghica în 1856 care avea o secţie specială pentru copiii găsiţi pe lângă biserici sau alte locuinţe, ori născuţi în închisoare sau proveniţi din părinţi decăzuţi din drepturile lor fireşti etc., unde erau ţinuţi până la 10 ani după care erau trimişi pentru continuarea studiilor sau pentru învăţarea unei meserii; Societatea Principele Mircea fundată în 1920 la Bucureşti, care a înfiinţat Casa Copilului în Bucureşti şi în alte centre din ţară; Institutul de binefacere "Leagănul Sfânta Ecaterina" – înfiinţat în aceeaşi perioadă care acordă ocrotire medico-socială copiilor orfani şi celor cu mame bolnave etc.

[3] Se pare că primele instituţii de stat de protecţie a copiilor găsiţi fără nici un căpătâi şi orfani sunt cele organizate potrivit prevederilor Regulamentului Organic din 1830-1848, lege fundamentală pentru ambele Principate. Vezi G. BANU, *op. cit.*

înfiinţarea în ţara noastră, în anul 1982 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Protecţiei Sociale, în cadrul căreia o Direcţie generală se ocupă de minori.

4. Revenind la sistemul sancţionator al minorilor infractori, menţionăm că prin Decretul nr. 324 din 16 iulie 1957[1] a fost introdus în Titlul VI intitulat "Crime şi delicte în contra liniştii publice" din Cartea a II-a a Codului penal, un capitol nou, Capitolul V intitulat "infracţiuni de parazitism social" – în cadrul căruia sunt reincriminate infracţiunile de vagabondaj şi cerşetorie după numai 8 ani de la abrogarea incriminării lor (Decretul 351 din 20 august 1949). Acelaşi decret incriminează şi infracţiunea de practicare a prostituţiei prin art. 433 pe care îl introduce în Titlul XI, Cap. II privitor la infracţiunile contra bunelor moravuri, deşi având ca obiect de protecţie, chiar dacă nu în primul rând, şi combaterea parazitismului social, ar fi trebuit să fie introdus în capitolul V menţionat mai sus[2].

O altă reglementare cu unele implicaţii şi asupra regimului juridic al minorilor infractori, este cea introdusă printr-un nou alineat final la art. 1 din Codul penal, prin Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960[3], formulată în modul următor: "Nu constituie totuşi infracţiune fapta incriminată prin lege dacă prin conţinutul ei concret şi prin condiţiile în care a fost săvârşită nu prezintă pericolul social al unei infracţiuni, fiind lipsită în mod vădit de importanţă".

Prin acelaşi decret (nr. 212/1960) se adaugă la art. 24 C. pen., un nou alineat (alin. 2), prevăzându-se că nu se mai aplică pedeapsa cu moartea infractorului care nu împlinise 18 ani la data săvârşirii infracţiunii[4]. De asemenea, legiuitorul român prin Decretul nr. 212/1960, a adus îmbunătăţiri şi dispoziţiei din art. 144 alin. penult. din Codul penal, privitor la pedeapsa

---

[1] Publicat în Buletinul Oficial nr. 18 din 16 iulie 1957.

[2] Vezi discuţii largi pe această temă: V. DONGOROZ şi colectiv, *Modificări aduse Codului penal..., op. cit.*, p. 194.

[3] Publicat în Buletinul Oficial nr. 8 din 17 iunie 1960.

[4] Pedeapsă introdusă în Codul penal şi pentru minori la 7 octombrie 1939 (art. 144 alin. ult. şi art. 597 alin. 5 C. pen.).

pecuniară în cazul minorului[1], în sensul că amenda "se poate aplica numai în cazul când minorul este mai mare de 15 ani şi are avere sau profesie". Când minorul este mai mare de 15 ani şi are avere i se putea aplica şi confiscarea averii.

Menţionăm şi prevederile HCM nr. 1051 din 3 decembrie 1962, în legătură cu repartizarea în muncă a persoanelor puse în libertate, de la locurile de deţinere[2], act normativ care conţinea dispoziţii exprese cu privire la obligaţiile unităţilor socialiste de a crea toate condiţiile reîncadrării minorilor în viaţa socială (art. 61).

5. Schimbările survenite în dreptul material au fost însoţite de modificări corespunzătoare şi în domeniul dreptului procesual penal. Ne vom opri, în continuare, doar la câteva dintre cele pe care le considerăm ca fiind de mai mare importanţă pentru problema care ne preocupă. Astfel, prin Decretul nr. 213 din 18 iunie 1960[3] s-a reintrodus procedura judiciară faţă de minorii neinfractori[4], procedură care avea să rămână în vigoare până la adoptarea noului Cod penal.

Pentru a corespunde conţinutului dispoziţiilor referitoare la procedura de urmărire şi judecare a minorilor neinfractori, Cap. I, din Titlul I, Cartea a VI-a a Codului de procedură penală a fost intitulat, în redactarea Decretului nr. 213/960, "Urmărirea şi judecarea minorilor infractori precum şi ocrotirea minorilor neinfractori" (art. 474-489)[5]. Potrivit art. 474, urmărirea şi judecarea infractorilor minori se efectuează, de regulă, potrivit

---

[1] Care prevedea că pedeapsa pecuniară poate fi aplicată în anumite condiţii şi minorului.

[2] Publicată în Colecţia de Hotărâri şi Dispoziţii ale Consiliului de Miniştri al RPR, nr. 37 din 03. 12. 1962, p. 239.

[3] Publicat în Buletinul Oficial nr. 9 din 18. 06. 1960.

[4] Procedură existentă în Codul de procedură penală din 1936, însă abrogată prin Decretul nr. 185 din 5 august 1950, când ocrotirea unor astfel de minori a trecut în sarcina organelor administrative.

[5] Acest capitol era compus anterior din art. 474-494. Ca atare, în afară de art. 491 şi 493 care au fost abrogate prin D. 198/1950, au mai fost abrogate prin D. nr. 213/1960 şi dispoziţiile art. 490 şi 494.

dispoziţiilor procedurii obişnuite, cu aplicarea dispoziţiilor speciale prevăzute pentru această categorie de infractori, fie în Codul de procedură penală, fie în alte acte normative.

Această regulă înscrisă în art. 474 din decretul modificator relevă că, deşi cap. I este aşezat în Titlul I intitulat "Proceduri speciale", în realitate ne aflăm mai mult în faţa unui grupaj de dispoziţii derogatorii de la procedura ordinară, decât în faţa unei proceduri speciale în adevăratul înţeles al cuvântului.

Dar dacă, sub raportul competenţei, aceleaşi instanţe judecă atât faptele minorilor cât şi ale infractorilor majori, în schimb, compunerea instanţei este alta; "Infracţiunile comise de minori – conform art. 417 C. pr. pen. se judecă, în primă instanţă, în complete speciale, alcătuite din judecători specializaţi, anume desemnaţi de Ministerul Justiţiei şi asesori populari[1] în măsură să aprecieze starea morală şi dezvoltarea minorului".

Măsurile prevăzute în art. 140 C. pen. se aplică, potrivit art. 142 C. pr. pen., în virtutea aceluiaşi decret, la cererea autorităţii tutelare sau a procurorului, de instanţa de judecată şi minorilor în vârstă de 10-18 ani, a căror dezvoltare morală sau intelectuală este primejduită, fiind expuşi să săvârşească fapte care, potrivit legii, constituie infracţiuni.

Încredinţarea minorului unui *institut de reeducare*[2] se poate face numai prin hotărârea instanţelor de judecată. După anul 1960, şi până la intrarea în vigoare a noului cod penal, nu putem vorbi de modificări notabile ale Codului de procedură penală, mai ales în privinţa minorilor.

---

[1] Instituţia asesorilor populari în compunerea unor instanţe de judecată în penal, a fost introdusă prin Legea nr. 34 din 5 decembrie 1947, pentru organizarea judecătorească, publicată în Monitorul Oficial (P.I.) nr. 317 din 7. 12. 1947.

[2] Denumire pe care o iau coloniile de educare existente în sistemul M.A.I. (reglementate prin D. nr. 75/1951). Modul de funcţionare a Institutului de reeducare, conform art. 489 C. pr. pen. urma să fie stabilit printr-o hotărâre a Consiliului de Miniştri.

C. Evoluţia sistemului de reeducare a minorilor infractori de la adoptarea Codului penal din 1969 până în prezent

1. La 1 ianuarie 1969 a intrat în vigoare un nou Cod penal, al treilea în legislaţia penală modernă românească. Codul renunţa la clasificarea în crime şi delicte, existente în Codul penal anterior, şi adopta conceptul generic de infracţiune pentru orice ilicit penal.

Exprimând o profundă şi sensibilă gândire juridică românească, noua lege penală are meritul de a nu fi dat la o parte, ci de a fi menţinut şi sintetizat în structura reglementărilor sale, ceea ce timpul a validat ca fiind mai valoros în domeniu[1]. Prin consacrarea unor principii de politică penală modernă, întâlnite în toate legislaţiile contemporane, această lege reuşeşte să se detaşeze, în mare măsură, de ideologia sub influenţa căreia a fost elaborată[2].

S-ar putea spune că tocmai aceste trăsături i-au asigurat longevitatea. Ca dovadă, noul cod, cu unele modificări ce i s-au adus pe parcurs, este încă în vigoare. Şi, cum nu există o perspectivă apropiată de a fi înlocuit, ci doar modificat, are şansa de a se confrunta cu o situaţie inedită, două procese de tranziţie opuse prin obiectul lor; în privinţa minorilor dovada este, cum vom vedea, deosebit de grăitoare.

Din materialul normativ al codului rezultă că minoritatea nu mai este considerată ca o circumstanţă personală, ci ca o stare tranzitorie, de devenire a făptuitorului cu o problematică specifică, ce reclamă o reglementare superioară şi un tratament

---

[1] C. MITRACHE, *Drept penal român, partea generală,* Editura ŞANSA, Bucureşti, 1994, p. 25: "În Codul penal sunt receptate ideile, tezele şcolii clasice, şcolii pozitiviste (măsuri de siguranţă, măsuri educative), noii apărări sociale (înlocuirea răspunderii penale)".

[2] C. BULAI, *Drept penal român, partea generală,* vol. I, Editura ŞANSA, Bucureşti, 1992, p. 39; RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Criminalitatea în România – trecut, prezent, viitor;* în RODICA MIHAELA STĂNOIU, ORTANSA BREZEANU, TIBERIU DIANU, *Tranziţia şi criminalitatea,* Editura OSCAR PRINT, Bucureşti, 1994, p. 8.

deosebit. Sunt prevăzute trei categorii de vârstă cu dispoziţii specifice pentru fiecare dintre ele (art. 99 C. pen.).

Din prima categorie fac parte minorii sub 14 ani care, fiind consideraţi a nu avea capacitatea psiho-fizică necesară înţelegerii consecinţelor faptelor lor, nu răspund penal[1].

Această incapacitate apreciată a fi normală, în raport cu stadiul de maturizare psihică în care se află, în general, personalitatea la vârsta menţionată, constituie o prezumţie absolută şi, ca atare, ea nu poate fi înlăturată prin proba contrară oricât de dezvoltaţi fizic şi psihic s-ar dovedi unii dintre făptuitorii minori care nu au împlinit vârsta de 14 ani[2].

A doua categorie priveşte minorii în vârstă de la 14 la 16 ani a căror responsabilitate penală, fiind condiţionată de discernământ, beneficiază de prezumţia legală de incapacitate penală, prezumţie care poate fi înlăturată dacă, prin proba contrarie, se demonstrează existenţa discernământului în momentul comiterii faptei. Aşadar, subiectul activ al infracţiunii poate fi numai minorul cu discernământ[3].

În acest context, dispoziţia din art. 50 C. pen. care prevede drept cauză a înlăturării caracterului penal al faptei, implicit a răspunderii penale[4], minoritatea făptuitorului, îşi găseşte raţiunea la nivelul celor două categorii de minori menţionate până acum, minorii care nu au împlinit 14 ani şi minorii care, deşi au depăşit această vârstă, împlinind vârsta de 16 ani, nu au acţionat cu discernământ. În ambele situaţii, minoritatea constituind o stare specifică personală, nu are efecte juridice asupra

---

[1] În Codul penal anterior limita minimă a răspunderii penale era de 12 ani.

[2] GEORGE ANTONIU, *Vinovăţia penală*, Editura ACADEMIEI, Bucureşti, 1995, p. 236. Pentru această categorie de persoane, la data intrării în vigoare a normei penale, raportul juridic de conformare nu s-a născut şi, ca urmare, nici cel de conflict (moment marcat de săvârşirea unei infracţiuni) nu poate lua naştere, C-TIN MITRACHE, *op.cit.*, p. 38.

[3] I. OANCEA, *Tratat de drept penal, parte generală*, Editura ALL, Bucureşti, 1994, p. 105.

[4] Spre deosebire de Codul penal din 1936 care considera infracţiune fapta săvârşită de un minor care nu răspunde penal.

altor participanţi. Ca urmare, cum s-a observat şi în literatura de specialitate[1], instigatorii şi complicii la o faptă prevăzută de legea penală săvârşită de un minor aflat în una din situaţiile menţionate, vor răspunde pentru participaţie improprie (art. 31 C. pen.); de asemenea, săvârşirea faptei de către un major împreună cu un minor constituie o circumstanţă agravantă pentru major (art. 75 lit. c, C. pen.).

În fine, a treia categorie include pe minorii în vârstă de la 16 la 18 ani consideraţi a avea, în mod absolut, capacitate penală. Caracterul absolut se limitează însă numai la efectele prezumţiei legale (nu se poate face proba contrarie), pe baza căreia minorul care a împlinit 16 ani este socotit ca având răspunderea penală. Acest caracter nu exclude pentru minor posibilitatea pe care o au şi făptuitorii majori, de a dovedi că se găsesc în vreuna din acele situaţii prevăzute în art. 48-49 C. pen. (stări patologice sau anormale) care, constituind cauze de înlăturare a capacităţii penale a făptuitorului, exclud şi răspunderea penală.

Dacă minorul între 14 şi 18 ani, în momentul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală, suferea de tulburări psihice care i-au afectat grav capacitatea de acţiune ori inacţiune, vor opera dispoziţiile din art. 48 C. pen. şi nu cele din art. 50 "deoarece cauzele de iresponsabilitate au prioritate faţă de cele privind minoritatea"[2]. Astfel, minorii predelincvenţi şi cei care nu răspund penal pentru faptele antisociale pe care le-au comis au fost scoşi din câmpul de acţiune al legii penale fiind supuşi numai influenţei măsurilor educative şi sociale adoptate de organele de protecţie socială instituite în acest scop, prin efectul Legii nr. 3/1970, privind regimul unor categorii de minori[3]. Potrivit art. 22 din această lege, minorii neinfractori

---

[1] Vezi A. UNGUREANU, *Drept penal român, parte generală*, Editura LUMINA LEX, 1995, p. 231.

[2] G. ANTONIU, *op. cit.*, p. 239-240.

[3] Publicată în Buletinul Oficial nr. 28/28. 03. 1970. Hotărârea nr. 809/1954, care reglementa ocrotirea unor categorii de minori se abrogă în baza art. 25 din Legea nr. 3/1970.

aflaţi în institutele speciale de reeducare din subordinea M. A. I. la intrarea în vigoare a actului normativ menţionat, au fost menţinuţi în continuare în instituţiile respective, până la epuizarea numărului lor, pentru a nu li se întrerupe procesul de şcolarizare, calificare şi reeducare început.

Prin soluţiile oferite de Legea nr. 3/1970 s-a lărgit astfel sfera posibilităţilor de invidualizare legală, judiciară, administrativă şi socială pentru fiecare dintre categoriile de minori menţionate[1].

2. Sistemul sancţionator special prevăzut pentru minori în Codul penal de la 1969 (Titlul V, art. 99-110 inclusiv), este un sistem mixt, format din *măsuri educative* (mustrare, libertate supravegheată, internarea într-un institut special de reeducare, internarea într-un institut medical educativ[2] – revocabile sau înlocuibile cu alte măsuri în funcţie de evoluţia comportamentului minorului, şi *pedepse.* Printr-o dispoziţie explicită (art. 100 alin. 2) s-a acordat prioritate măsurilor educative, pedeapsa închisorii aplicându-se numai dacă se apreciază că luarea celor dintâi măsuri nu este suficientă pentru îndreptarea minorului.

---

[1] Reglementări asemănătoare sau apropiate întâlnim în cele mai multe legislaţii – citâm câteva exemple: Legea socială Social Work (Scotland), din 1968 instituie competenţe pentru fiecare autoritate legală (Children's Panel – Comitet al copilăriei). Această concepţie de "intervenţie – tratament", constituie unul din punctele fundamentale ale reformei sistemului scoţian în materie; Decretul-Lege nr. 314/27 octombrie 1968 prin care se instituie în Portugalia, Comisia de protecţie a copiilor sub vârsta de 12 ani (limita minimă a răspunderii penale); Legea suedeză privind protecţia copilăriei Social-Service Act, intrată în vigoare la 01. 01. 1982; în Canada – mai ales în provincia Quebec – o serie de acte normative (din 1974, 1977, 1982 etc.) au lărgit considerabil sfera intervenţiilor extra judiciare în materie. Vezi *Cahièrs de dèfence sociale,* 1988, p. 80-91.

[2] Codul penal anterior nu includea în cadrul sancţiunilor de drept penal decât măsurile de siguranţă; măsurile educative erau considerate şi ele măsuri de siguranţă. În Codul penal din1969 măsurile educative capătă un caracter independent, făcând parte, împreună cu pedepsele şi măsurile de siguranţă, din sfera sancţiunilor de drept penal.

Superioritatea sistemului sancţionator actual pentru minori mai rezultă şi din faptul că în timp ce în Codul penal anterior mustrarea era inclusă în rândul pedepselor, iar libertatea supravegheată determina amânarea soluţionării laturii penale a cauzei (aceasta avea loc numai după trecerea perioadei de libertate supravegheată) [1], noul Cod penal situează mustrarea în rândul măsurilor educative acordându-i, astfel, adevăratul ei caracter de măsură menită să contribuie la reeducarea minorului şi să prevină săvârşirea unor fapte antisociale de către acesta.

De asemenea, libertatea supravegheată nu mai are ca efect amânarea judecării cauzei, deoarece pronunţarea ei constituie însăşi soluţia dată acesteia[2].

3. Sunt notabile şi perfecţionările aduse reglementărilor de drept procesual penal privitoare la urmărirea şi judecarea minorilor delincvenţi, prin Codul de procedură penală adoptat la 12 decembrie 1968.

Fără să intrăm în detalii, considerăm că prin conţinutul lor, dispoziţiile speciale procesual-penale stabilite în cod (Titlul IV, Cap. II, Procedura în cauzele cu infractori minori), asigură, în ansamblu, garanţii procesuale suplimentare, în vederea realizării unei cercetări temeinice şi complete a cauzelor cu minori şi a unui climat educativ necesar pe întreg parcursul desfăşurării procesului penal. Este de remarcat şi dispoziţia care prevede că acţiunea civilă se exercită din oficiu în cazul când cel vătămat este un minor (art. 17 alin. fin. C. pr. pen.).

Experienţa a demonstrat că, în procesul complex al recuperării sociale şi morale a minorului delincvent, faza de judecată reprezintă un moment care, în fapt, influenţează în cea mai

---

[1] Numai după trecerea termenului de un an, cât era durata libertăţii supravegheate, instanţa, în raport cu comportarea minorului în perioada respectivă putea să soluţioneze cauza, pronunţând încetarea procesului penal sau internarea minorului într-un centru de reeducare ori aplicarea unei pedepse.

[2] Codul penal anterior plasa libertatea supravegheată şi internarea în Institutul de reeducare în rândul măsurilor de siguranţă.

mare măsură etapa care urmează executării hotărârii instanţei[1]. O sancţiune poate fi la fel de nepotrivită atunci când este prea severă, în raport cu multitudinea de factori care definesc personalitatea minorului delincvent, cu gravitatea faptei comise etc., ca şi atunci când această sancţiune este prea blândă în raport cu aceleaşi elemente, soluţie care poate duce la subaprecierea de către minor a gravităţii faptelor comise de el şi, în final, la şanse mai mici de reeducare şi de prevenţie specială. Am spune că opera de dozare, de individualizare a sancţiunilor de drept penal pentru minori – astfel cum sunt ele prevăzute în Codul penal din 1969 – de către instanţa de judecată, constituie un factor important în ansamblul măsurilor statului în vederea recuperării morale şi sociale a minorului delincvent.

4. O analiză sumară a datelor statistice privitoare la sancţiunile aplicate minorilor delincvenţi, imediat după intrarea în vigoare a noului Cod penal, relevă o multitudine de aspecte, din care nu vom reţine decât pe cele care par a fi deosebit de sugestive pentru ceea ce caracteriza pe atunci orientarea instanţelor în raport cu noile dispoziţii.

În trimestrul I-III 1971, de pildă, din totalul minorilor sancţionaţi definitiv, numai în 45 % din cazuri s-a dispus luarea unor măsuri educative. Între măsurile educative numai în 17 % din cazuri s-a luat măsura mustrării, pentru 46 % s-a luat măsura libertăţii supravegheate şi în 37 % din cazuri internarea într-un centru de reeducare. În proporţie de 55 % minorilor sancţionaţi li s-au aplicat pedepse, îndeosebi cu închisoarea (amenda nu depăşea 3 procente din acest total).

---

[1] Vezi în acest sens, ORTANSA BREZEANU, LUCIAN BELCEA, *Individualizarea sancţiunilor de drept penal în cauzele cu minori, condiţie a responsabilităţii sociale a acestora,* comunicare (pe baza studierii a 700 de cauze cu minori cu sprijinul Tribunalului Capitalei) prezentată la cel de-al doilea simpozion al centrelor de reeducare, în: *Tratamentul aplicat minorilor din centrele de reeducare în funcţie de particularităţile lor psiho-individuale,* Bucureşti, 24-25 iunie, 1972, p. 89-92.

În 1972, proporţia măsurilor educative luate contra minorilor delincvenţi se ridică la 53,5% (pentru 13,8% din totalul minorilor sancţionaţi definitiv s-a aplicat mustrarea, 20,2% libertate supravegheată şi 19,5% internarea într-un centru de reeducare), iar proporţia celor sancţionaţi cu pedeapsa închisorii nu trecea de 43,5% – deşi era încă un procent ridicat, dacă avem în vedere caracterul de excepţie al acestei sancţiuni. Pentru 3% s-a aplicat amenda.

Sub raportul duratei pedepsei cu închisoarea, pentru 75% din minorii condamnaţi s-au aplicat pedepse până la un an[1] – deci sub minimul de timp necesar stabilit de legiuitor pentru reeducare prin dispoziţiile art. 107 C. pen. şi cu toate că pedepsele s-au aplicat în cazurile în care instanţele au apreciat că măsurile educative sunt insuficiente pentru reeducarea minorilor.

Dacă adăugăm la proporţia de 43,5% minori sancţionaţi cu închisoarea, pe cei 19,5% internaţi în centrele de reeducare, rezultă o tendinţă evidentă a instanţelor spre aplicarea de sancţiuni de drept penal privative de libertate (aproximativ 63% din totalul sancţiunilor aplicate în 1972[2]).

S-ar părea că noile dispoziţii, fie că n-au fost pe deplin asimilate de judecători, fie că au fost privite cu neîncredere, deoarece au continuat să ia măsuri foarte severe împotriva minorilor infractori indiferent de concepţia care stătea la baza noului Cod penal.

Drept urmare, Plenul Tribunalului Suprem, prin D.Î. nr. 9 din 16 decembrie 1972, cu privire la unele probleme referitoare la soluţionarea cauzelor penale cu minori[3], a cerut instanţelor să examineze "dacă în cazul unor infracţiuni mai puţin grave, pentru care apreciază că ar trebui să aplice minorului o pedeapsă de scurtă durată, nu ar fi mai indicat să se ia o măsură educativă pentru a nu prejudicia procesul de învăţământ

[1] De la 60,5% pedepse până la un an în 1970, la 63,7% în 1971 (vezi *Anuarul statistic D.G.P.).*

[2] *Anuarul statistic D.G.P.* 1972.

[3] Publicată în RRD, nr. 5/1973, p. 91-103.

şi de calificare a minorului". De asemenea, instanţa supremă a atras atenţia că alegerea între măsura educativă a mustrării, a libertăţii supravegheate şi internarea într-un centru de reeducare trebuie să se aibă în vedere dispoziţiile art. 104 alin. 2 C. pen., care prevedeau că măsura internării se ia faţă de minor numai dacă celelalte măsuri educative sunt neîndestulătoare.

Sub influenţa acestor orientări proporţia pedepselor cu închisoarea până la un an se reduce (însă nu mai jos de 66,1 % din totalul pedepselor cu închisoare), în favoarea internării într-un centru de reeducare, măsură care se ia într-o proporţie de la 19,5% în 1972, la 24% în 1973; proporţia luării celorlalte măsuri educative rămâne, aproximativ, aceeaşi. Diferenţe mai sesizabile se realizează însă numai în ceea ce priveşte aplicarea de pedepse cu o durată de la 2 la 5 ani, a căror proporţie creşte de la 2,6% în 1972, la 8,7% în 1973; la celelalte categorii de pedepse (1-2 ani şi peste 5 ani), diferenţele sunt neglijabile.

În ansamblu, numărul minorilor pedepsiţi cu închisoare nu scade ci, dimpotrivă, manifestă o uşoară tendinţă de creştere (de la 43,5% în 1972 la 44 % în 1973)[1].

Această orientare spre aplicarea de pedepse, deşi noul cod prevede o gamă largă de măsuri educative nu se justifică, după părerea noastră, nici în raport cu pericolul social al infracţiunilor săvârşite şi nici cu posibilităţile mai mari de reeducare, care ar fi fost oferite, eventual, de mediul de detenţie.

Sub acest din urmă aspect, este de observat că, potrivit art. 6 alin. 2 din L. 23/1969, pentru executarea pedepselor, numai minorii care mai aveau cel puţin 6 luni de executat puteau fi transferaţi la locurile de deţinere special create pentru minori[2], ceilalţi minori rămânând răspândiţi în locurile de deţinere

[1] Anuarul statistic D.G.P.

[2] Penitenciarul de minori a fost înfiinţat în martie 1971 şi destinat minorilor arestaţi preventiv din municipiul Bucureşti şi celor cu afaceri judiciare la Tribunalul Suprem. Vezi L. BARBU şi L. FILIP, *Şcolarizarea minorilor din penitenciarele de minori...*, în Reeducarea minorilor, nr. 3(18)/1971, p. 38.

unde iniţial au fost depuşi[1] şi unde, inevitabil, minorii erau expuşi unor contacte periculoase. Dar, chiar dacă s-ar fi evitat întrucâtva asemenea contacte, rămânea o altă realitate dureroasă, aceea a imposibilităţii asigurării acestor minori dispersaţi condiţiile necesare de şcolarizare şi de calificare profesională[2].

Îndrumările date de Plenul Tribunalului Suprem nu au avut eficienţa dorită deoarece instanţele au continuat orientarea spre aplicarea de pedepse minorilor. O cercetare efectuată în anul 1974, în toate unităţile penitenciare din ţară, este edificatoare în această privinţă. Astfel, din totalul minorilor condamnaţi, 64 % au primit pedepse cu închisoarea până la un an. Din această cauză dintre minorii condamnaţi în 1974, numai circa 24 % au fost transferaţi la Penitenciarul de minori (deoarece mai aveau de executat peste 6 luni din pedeapsă). În raport cu natura infracţiunilor săvârşite, observăm că în circa 30 % din cazuri faptele comise de minori prezentau un pericol social

[1] La numărul minorilor condamnaţi până la 6 luni care nu puteau fi transferaţi la Penitenciarul de minori, se adaugă şi cazurile de minori condamnaţi la pedepse între 6 luni şi un an care, de asemenea, nu erau transferaţi la secţia sau penitenciarul de minori, deoarece de la arestarea preventivă şi până la rămânerea definitivă a hotărârii trecea mai mult de 6 luni (efectuarea urmăririi penale, întocmirea rechizitorului, judecarea în fond, comunicarea hotărârii, judecarea în recurs). În unele situaţii pedepsele mici nu reprezentau decât acoperirea unei detenţii preventive.

[2] Aşa se explică de ce, într-un an şi jumătate de la intrarea în vigoare a Codului penal, nu au putut fi calificaţi în penitenciare decât 48 de minori; şcolarizaţi pentru clasele I-IV – 10, iar la examenul de promovare a uneia din clasele V-VIII au reuşit numai 4 minori – vezi ANGHEL GODEANU, *Unele probleme ale reeducării condamnatului minor* – comunicare la primul simpozion "Reeducarea minorilor infractori", Bucureşti, 26-27 iunie 1970, în *Studii, referate, comunicări etc.* p. 72. Rezultate mai bune n-a dat nici Penitenciarul de minori; dintr-un lot de 80 de minori de la Penitenciarul de minori repartizaţi în 1971 la cursul scurt de calificare de gradul I în meseria de tâmplar-ajustor, montator, după 6 luni, la examenul de calificare s-au prezentat numai 48 de minori, restul fiind între timp liberaţi. Vezi L. BARBU, *Unele probleme ale aplicării pedepsei cu închisoarea la delincvenţii minori,* comunicare la al doilea simpozion "Reeducare a minorilor infractori", *op. cit.*, p. 222.

mai mare. Pe primul loc se situează infracţiunile de furt pentru care s-au aplicat pedepse în proporţie de 55%, dar tot pe primul loc se situează acest fapt şi în cazul minorilor cărora li s-au aplicat măsuri educative, deşi între o pedeapsă până la un an pentru asemenea fapte şi măsura educativă a internării într-un centru de reeducare de un an nu există o deosebire relevantă în ceea ce priveşte pericolul faptelor sancţionate în acest mod.

În ceea ce priveşte posibilitatea de calificare a minorilor într-o meserie, pe timpul detenţiei, 83% dintre persoanele care au participat la studiul nostru au răspuns că ele nu se pot realiza – şi, în cea mai mare măsură, nici posibilitatea de şcolarizare – din cauza timpului scurt pe care minorii îl au la dispoziţie în perioada detenţiei. Ca urmare a acestor situaţii au apărut numeroase critici privind procesul educativ în locurile de detenţie (82% din persoanele chestionate), iar peste 70% şi-au exprimat convingerea că pedepsele de scurtă durată nu pot avea eficienţă nici cu privire la minor.

În cadrul studiului s-a mai exprimat părerea (50% din cei chestionaţi) că nu se poate asigura continuitatea în activitatea educativă desfăşurată cu minorii care sunt pedepsiţi cu închisoarea de scurtă durată, iar 20% au subliniat că în acest timp scurt este exclusă orice influenţă pozitivă a minorilor. Observaţii similare s-au făcut şi cu privire la minorii arestaţi preventiv[1].

Cu prileul studiului, peste 40% din persoanele care au participat au sugerat ca minorii să fie, în principiu, judecaţi în stare de libertate, pentru a se evita contactul cu penitenciarul, mai ales al celor care nu au comis fapte prea grave şi împotriva cărora se pot lua măsuri educative.

---

[1] La finele trim. III/1971, de pildă, din totalul minorilor care se găseau în penitenciare, 58 % se aflau în poziţia de arestaţi preventiv, 12,2% pe o durată de 3-6 luni, iar 2 % se aflau în închisoare de peste 6 luni. Vezi L. BARBU, *op. cit.*, p. 222. Tot astfel, începând din anul 1972 şi până în anul 1976, minorele care erau internate în Centrul de reeducare Bucureşti, au executat arest preventiv înainte de internare în proporţie variind între 28 % şi 35%, de multe ori pe durate între 7-8 luni.

Considerăm că tocmai această orientare severă a instanţelor faţă de minori a stat la baza măsurilor adoptate ulterior, de o excesivă blândeţe faţă de minori chiar când aceştia au comis fapte grave. Avem în vedere elaborarea D. 218/1977[1].

5. Unele reglementări privitoare la minori s-au adoptat (pe lângă Codul penal) şi prin L. 23 din 18 februarie 1969 privind executarea pedepselor[2]; în această lege (art. 6) se prevede că minorii condamnaţi la închisoare vor fi supuşi în timpul executării pedepsei unei acţiuni de reeducare deosebite, vor continua învăţământul general obligatoriu – dacă mai au de executat cel puţin 6 luni de închisoare – şi li se va asigura posibilitatea de a dobândi o pregătire profesională potrivit gradului de şcolarizare şi aptitudinilor lor. Reintegrarea socială a minorilor supuşi unor astfel de pedepse era prevăzută şi în art. 14 alin. 1 din lege. Un alt act normativ referitor la regimul sancţionator al minorilor este D. 545 din 30 decembrie 1972 – devenit L. nr. 13/1973 – privind executarea măsurii educative a internării minorilor infractori într-un centru de reeducare[3]. Printre măsurile prevăzute de acest decret subliniem cele referitoare la instruirea şi calificarea minorului aflat într-un centru de reeducare, în şcolile profesionale sau în cadrul cursurilor de calificare ale întreprinderilor sau comitetelor executive ale Consiliilor populare (art. 10), ca şi posibilitatea creată minorilor merituoşi din acele instituţii de reeducare de a se prezenta la examenul de admitere la oricare liceu din localitate şi de a frecventa astfel de cursuri, inclusiv asigurarea întreţinerii lor ca şi a celor care ar fi urmat studii superioare şi după liberare (art. 18). Decretul mai prevedea un sistem de patronare a centrelor de reeducare de către întreprinderile în care se

[1] Buletinul Oficial, nr. 71, 17 iulie 1977, pe care îl vom analiza mai târziu.

[2] Buletinul Oficial, nr. 132, 18 nov. 1969, republicată în Buletinul Oficial, nr. 62/2 mai 1973.

[3] Buletinul Oficial, nr. 162/30 dec.1972. Potrivit art. 41 din acest decret, denumirea de *institut special de reeducare,* prevăzută în art. 101 lit. c, art. 103, 104, 105, 106, 107 şi 108 C. pen. şi art. 490-492 C. pen. şi din orice alte dispoziţii legale se înlocuieşte cu denumirea *Centru de reeducare* (s.n.).

calificau minorii[1] şi care urma să contribuie la sporirea eficienţei muncii educative şi a calităţii calificării în meseriile existente în centrele de reeducare.

Într-un sondaj de opinie efectuat în 1975 în rândul muncitorilor de la unele întreprinderi din Bucureşti, în care se calificau[2] sau îşi efectuau practica în producţie[3], unele dintre minorele internate la acea dată în centrul de reeducare din Bucureşti, eşantionul folosit a fost chestionat asupra eficienţei educative a sistemului introdus prin D. 545/1972.

Astfel, la întrebarea privind impresiile de început, la primirea sarcinii de a califica pe delincvenţii minori (1), 8 subiecţi au răspuns că le-au tratat ca pe orice elev sau muncitor, 6 subiecţi au arătat că au acordat o atenţie mai mare pentru integrarea lor la locul de muncă în care se calificau, 2 subiecţi au arătat că le-au repartizat pe minore pe lângă cele mai bune muncitoare şi numai 7 subiecţi au declarat că au avut anumite reţineri. La cea de-a doua întrebare, dacă au sesizat deosebiri faţă de alţi elevi la practică şi în ce constau acestea (2), 22 dintre subiecţi au răspuns că nu au sesizat nici un fel de deosebiri. Din răspunsurile date a mai rezultat că minorele au obţinut rezultate bune la examenul de absolvire a cursului de calificare profesională.

Tot în legătură cu sistemul sancţionator al minorilor consemnăm şi noile modalităţi de executare a sancţiunii prin muncă,

---

[1] De pildă, Centrul de reeducare a minorelor Bucureşti era patronat de Fabrica de Confecţii şi Tricotaje Bucureşti, unde se realiza calificarea minorelor în două meserii (confecţii şi tricotaje); Centrul de reeducare a minorilor din Tg. Ocna (băieţi) era patronat de Întreprinderea de Utilaj Chimic din localitate unde, de asemenea, erau înscrişi minorii pentru calificare.

[2] De exemplu, la Întreprinderea Electronica, unde se calificau minorele în meseria de montatoare piese radio şi televizoare; Întreprinderea de Maşini Electrice, în meseria de bobinator, Fabrica de Confecţii şi Tricotaje Bucureşti, în meseria de tricoter.

[3] Pentru meseria de legător de cărţi, la Casa Scânteii, Informaţia Bucureştiului, Întreprinderea Poligrafică 30 Decembrie, pentru cea de laborante medicale, în laboratoarele spitalului şi policlinicii ministerului tutelar.

fără privare de libertate, inclusiv pentru minorii ce depăşesc 16 ani, introduse prima oară în Codul nostru penal (Cap. V) prin L. 6 din aprilie 1973. Ideea de bază a acestui act normativ era că societatea ar avea datoria să preia, prin colectivele de muncă din unităţile economice şi din şcoli, reeducarea minorilor care au săvârşit fapte penale ce nu prezentau un grad ridicat de pericol social. Din aceeaşi concepţie a izvorât şI D. 115/1977, pe baza căruia toţi minorii condamnaţi la pedeapsa închisorii au fost puşi în libertate de la locurile de detenţie[1]. De asemenea, potrivit D. 147/1977, au fost eliberaţi şi minorii aflaţi în centrele de reeducare[2], luându-se totodată măsurile corespunzătoare de încadare a acestora în colective de muncă sau de învăţătură în vederea reeducării şi reintegrării lor sociale.

6. Decretul 218/1977, adoptat la scurt timp după punerea în libertate a minorilor care făcuseră obiectul unor sancţiuni privative de libertate instituie un nou sistem sancţionator profund diferit de cel existent în Codul penal de la 1969 şi de toate celelalte care l-au precedat[3]. Potrivit dispoziţiilor din decretul menţionat, minorul între 14 şi 18 ani, care săvârşea o faptă penală şi răspundea penal putea fi supus măsurii educative din

---

[1] Numărul unităţilor de deţinere s-a redus atunci de la 70 la numai 20 (până în 1990 se recuperaseră doar 11 din cele 50 desfiinţate), sistemul penitenciar pierzând totodată şi unele unităţi specializate: două spitale penitenciare, un sanatoriu TBC, unul pentru cei cu afecţiuni psihice şi unul pentru inapţi. În 1989 au fost desfiinţate alte două mari unităţi de deţinere: penitenciarul Bucureşti, circa 5000 de locuri şi Penitenciarul pentru tineri (înfiinţat în 1978 pe baza aceloraşi principii de politică penală) cu 1000 de locuri, cu şcoală şi bază materială proprie. Vezi DAN STELIAN, *Problema separării persoanelor deţinute în dreptul penal românesc. Necesitatea îmbunătăţirii criteriilor de separare în viitoarea lege a executării pedepsei*, în RSP, nr. 2/1991, p. 27.

[2] Cele 5 centre de reeducare şi un centru modern pentru triajul minorilor – existente atunci – au fost desfiinţate renunţându-se la baza materială acumulată în timp şi la personalul specializat format în decenii de muncă cu minorii delincvenţi.

[3] Pentru informaţii mai ample, vezi: C. BULAI, *Sancţiunile aplicabile minorilor infractori în Drept penal, partea generală*, vol. III, Tipografia Universităţii Bucureşti,1982, p. 328-358; C. MITRACHE, *Măsurile educative*, în *Drept penal, partea generală*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1983, p. 256-265.

art. 2 şi anume încredinţarea colectivului în care munceşte sau învaţă, ori putea fi supus măsurii trimiterii într-o şcoală specială de muncă şi reeducare prevăzută în art. 3 din decret pentru fapte deosebit de grave[1].

Prin natura şi finalitatea lor, ambele sunt măsuri educative – fiind exclusă, astfel, aplicarea pedepsei cu închisoarea minorului oricare ar fi gravitatea faptei comise. Acest din urmă aspect rezultă şi explicit din preambulul decretului menţionat, unde se arată că "minorii între 14 şi 18 ani care săvârşesc fapte penale nu vor fin condamnaţi la închisoare"[2].

Pe bună dreptate, în practica Tribunalului Suprem s-a decis că faţă de dispoziţiile cuprinse în art. 2 şi 3 din D. 128/1977, "care au abrogat implicit sancţiunile penale prevăzute în art. 101 şi 109 C. pen., minorilor care au săvârşit fapte penale nu li se pot aplica pedepse cu închisoarea chiar dacă s-ar dispune ca executarea să se facă prin muncă"[3]. Pe cale de consecinţă, nu se putea aplica minorului nici amenda – indiferent de forma acesteia (pedeapsă principală, unică sau alternativă cu închisoarea)[4]. Cât priveşte pedepsele complimentare (art. 64 C. pen.) acestea nu erau aplicabile nici sub imperiul reglementărilor din Codul penal care admiteau pedeapsa cu

---

[1] Potrivit D. nr. 80 din 13 martie 1978 (nepublicat), se înfiinţează şcoli speciale de muncă şi reeducare pentru minori. Organizarea şi funcţionarea unor astfel de instituţii se face potrivit D. 545/1972 privind executarea măsurii educative în Centrele de reeducare, devenit L. 13/1973 (art. III din D. 80). De menţionat că din prevederile art. III din D. 218/1977, nu rezultă nici explicit, nici implicit care sunt faptele deosebit de grave pentru care un minor ar face obiectul internării într-o şcoală specială de muncă şi reeducare pe o perioadă de la 2 la 5 ani.

[2] Cu privire la caracterul de măsuri educative pe care-l au măsurile prevăzute în art. 2 şi 3 din D. 218/1977, a se vedea T.S., s. pen., d. 1391 din 4 august 1978 (nepubl.) şi nota întocmită de Dionisie Galbură la Hotărârea nr. 55 din 29 decembrie 1977 a Comisiei de judecată a C.A.P. "9 mai", Vânători, jud. Mehedinţi, în R.R.D. nr. 7/1978, p. 39-41.

[3] TS, s. pen., d. 2331 din 7 decembrie 1978, în RRD, nr. 5/1979, p. 59.

[4] TS, s. pen., d. 45/1979, în CD, p. 308, în RRD, nr. 10/1979, p. 68.

închisoarea şi la minori. Se menţin totuşi limitele răspunderii penale a minorului prevăzute în art. 99 C. pen. (Titlul V – Minoritatea), în măsura în care erau operante prevederile art. 2 şi 3 din D. 218/1977, deveneau neaplicabile celelalte măsuri educative în Codul penal, mustrarea şi libertatea supravegheată[1].

Singura măsură educativă menţinută din Codul penal era cea prevăzută în art. 105 şi art. 101 lit. d. C. pen. – internarea într-un institut medical educativ[2].

7. Modul de reglementare a sancţiunilor aplicabile minorilor a ridicat numeroase discuţii în practica judiciară. S-a relevat că legiuitorul nu a fost suficient de consecvent în intenţia sa generoasă de a restrânge câmpul de aplicare a constrângerii juridice (penale), deoarece prin ambiguitatea reglementărilor a dat loc unor întrebări care nu-şi puteau găsi prea uşor răspunsuri convingătoare. Astfel, dacă pentru infracţiunile care prezentau un grad de pericol social deosebit de redus existau soluţii prin aplicarea art. 3 din D. 218/1977, pentru cele care prezentau un grad de pericol social mai redus şi care ar fi atras măsura reeducării în colectivele de muncă sau de învăţătură, soluţiile erau contradictorii şi depindeau de abilitatea organelor chemate să aplice legea.

Deşi în acest nou sistem de sancţionare îndreptarea şi reeducarea minorilor erau concepute a se realiza preponderent în societate – şi nu în afara ei – şi, ca atare, măsura încredinţării minorului colectivului în care munceşte ori învaţă trebuie să fie cel mai frecvent luată, în realitate instanţele au înclinat spre măsura internării într-o şcoală specială de muncă şi reeducare, deşi prin natura ei (privare de liberate) această măsură trebuie să aibă un caracter de excepţie. Astfel, în 1982, de exemplu, măsura internării într-o şcoală specială de muncă şi reeducare a reprezentat 61 % din totalul sancţiunilor aplicate minorilor infractori, faţă de 43 % în 1978 şi de 50% în 1980[3]. În

[1] TS, s. pen., d. 1508/1979, CD, 1979, p. 367.

[2] TS, s. pen., d. 1426/1982, în RRD, nr. 4/1983, p. 75.

[3] IOANA DORU-ANINEANU, *Particularităţi sociale ale dezvoltării minorilor şi tinerilor în perioada anterioară săvârşirii infracţiunilor cu violenţă. Modalităţi şi acţiuni de prevenire a reiterării faptelor penale,* comunicare prezentată la simpozionul cu această temă la D.G.P. (22-23 martie 1983).

acelaşi timp, dispoziţiile din art. 3 al D. 218/1977, prin formularea lor extrem de eliptică, au mascat, după părerea noastră, sensul real al măsurii, şi anume acela de a înlocui într-o manieră modernă modul de executare a pedepsei cu închisoarea aplicată minorilor infractori. Cel puţin în primii ani de la intrarea în vigoare a actului normativ menţionat, măsura internării într-o şcoală specială de muncă şi reeducare era, în anumite privinţe, chiar mai grea decât pedeapsa închisorii. De exemplu, această sancţiune fiind considerată măsură educativă şi nu pedeapsă, minorul nu beneficia de instituţia liberării condiţionate, ceea ce însemna că în cazul aplicării măsurii pe durata maximă acesta era obligat să rămână în şcoala de reeducare 5 ani.

Pentru a se corecta această importantă lacună a reglementării, prin D. 64/1981[1], s-a introdus, în D. 218/1977, un text nou (art. 4) care permitea încetarea condiţionată a măsurii trimiterii într-o şcoală specială de muncă şi reeducare după executarea unei părţi din durata măsurii educative şi dacă minorul şi-a însuşit o meserie şi a dat dovezi temeinice de îndreptare, ţinându-se seama şi de gravitatea faptei. Totodată, s-au prevăzut şi cazurile de revocare a încetării condiţionate a măsurii, când minorul se sustrăgea de la învăţătură sau de la prestarea unei munci utile, ori săvârşise o nouă infracţiune de la liberare şi până la împlinirea duratei măsurii aplicate.

O altă anomalie provocată de decretul examinat a fost şi aceea că minorii sancţionaţi pentru fapte deosebit de grave ajungeau în timpul executării măsurii privative de libertate de 5 ani să depăşească vârsta minorităţii. De aici, situaţia paradoxală, ca în cadrul şcolii speciale de muncă şi reeducare, instituţie menită să facă educaţia minorilor, în acelaşi clase să existe elevi cu mult peste vârsta minorităţii[2].

---

[1] Buletinul Oficial, nr. 17/25 martie 1981.

[2] De pildă, la 30 iunie 1979, circa 45 % din numărul minorilor aflaţi în şcoala specială de muncă şi reeducare din Găeşti aveau vârsta de peste 18 ani (între ei mulţi peste 20 ani) ca în 1980 – la aceeaşi dată – să existe şi persoane internate în vârstă de 22-23 ani.

De asemenea, regimul acestor şcoli era mult mai sever în raport cu cel care a existat în fostele centre de reeducare, ceea ce făcea ca aceste şcoli speciale numai aparent să reprezinte instituţii şcolare de reeducare a minorilor; în realitate erau locuri de deţinere similare penitenciarelor pentru minori.

Pe de altă parte, a apărut tot mai clar că minorii infractori nu puteau fi reeducaţi în colectivele de muncă. Aşa de pildă, dintr-un studiu efectuat în 1979 a rezultat că numai la 2 ani de la desfiinţarea centrelor de reeducare şi încredinţare a lor colectivelor de muncă sau de învăţătură, doar 50 % dintre ei s-au încadrat efectiv în muncă, după ce mulţi îşi schimbaseră locul de muncă o dată, de două, sau de mai multe ori. Din rândul celorlalţi 50 % găsiţi neîncadraţi la data studiului (deşi toţi avuseseră un loc de muncă sau de învăţătură la liberare), peste 10 % au avut o comportare conflictuală la locul de muncă, iar 16,6 % au comis din nou fapte penale. Din totalul persoanelor care au săvârşit din nou infracţiuni, 26,3 % au fost internaţi în şcoala specială de muncă şi reeducare, 47,4 % erau în închisoare, 10,5 % executau muncă corecţională, iar în 15,8% din cazuri s-a luat măsura încredinţării din nou unui colectiv de muncă[1].

Ni se pare judicioasă concluzia care s-a desprins în literatura de specialitate[2], în sensul că pentru a-l putea recupera pe minorul infractor, readucându-l la un comportament normal, s-ar fi cerut schimbarea mediului şi a condiţiilor care îl îndemnau să încalce legea penală. În cazul subiecţilor investigaţi de noi, mediul şi condiţiile de viaţă rămâneau aceleaşi – în unele cazuri chiar mai precare. Pentru

[1] Studiul a fost organizat în cadrul Institutului de Cercetări Juridice în colaborare cu Procuratura Generală, în 1979, pe un eşantion de 500 persoane (250 băieţi – reprezentând circa 96 % din totalul minorilor liberaţi în 1977 şi 250 fete reprezentând totalitatea lor), ORTANSA BREZEANU, MIORIŢA MOARCĂŞ, MIRCEA BENEDICT, *Câteva aspecte în legătură cu integrarea postpenală a minorilor infractori,* în SCJ, nr. 2/1980.

[2] C. BULAI, *Manual de drept penal, partea generală,* Editura All, Bucureşti, 1997, p. 570.

înlăturarea acestor carenţe numeroşi specialişti au sugerat completarea Decretului 218/1977 şi cu alte soluţii legislative prin care să se asigure o diversitate şi eficienţă mai mare a sancţiunilor aplicabile minorilor (de exemplu, introducerea unui sistem mixt de măsuri educative şi pedepse privative şi neprivative de libertate). De asemenea, s-a sugerat să se reglementeze mai amplu măsura încredinţării minorului colectivului în care munceşte sau învaţă, condiţiile în care poate fi luată o asemenea măsură şi regulile stricte de disciplină şi comportare care ar trebui respectate de minor pe durata încredinţării. Aceste sugestii au fost primite abia după 10 ani de la intrarea în vigoare a Decretului 218/1977 când prin legea pentru modificarea şi completarea Legii 59/1968, privind Comisiile de judecată din 28 aprilie 1977[1], s-au adus unele modificări şi reglementării pe care o analizăm.

Cu toate insuficienţele semnalate, trebuie să recunoaştem că instituirea sistemului sancţionator al minorilor prin D. 218/1977, a constituit un pas important şi curajos în evoluţia legislaţiei penale, în primul rând pentru că a reprezentat o schimbare de concepţie în politica penală, încercându-se o ruptură nu numai de sistemul sancţionator prevăzut de Codul penal de la 1969, pe care l-a înlocuit, ci şi de toate sistemele care l-au precedat pe acesta din urmă. Chiar dacă noua concepţie a fost parţial realizată, din motivele arătate n-a avut eficienţa urmărită, deoarece instituia un regim de sancţionare prea blând în raport cu faptele foarte grave comise de minori (omoruri, tâlhării, violuri etc.). Cu toate acestea, decretul menţionat a constituit o experienţă utilă care ar putea fi valorificată în perspectiva modificărilor care se vor aduce sistemului sancţionator al minorilor.

---

[1] RODICA MIHAELA STĂNOIU, ORTANSA BREZEANU, *Principiile fundamentale ale legislaţiei penale şi procesual penale* (lucrare realizată în Institutul de Cercetări Juridice, în cadrul planului de cercetare al Academiei Române pe anul 1978); ILIE A. ILIE, *Sistemul sancţionator al minorilor şi tinerilor în legislaţia noastră penală,* în RRD, nr. 5/1983, p. 3 şi urm.; ORTANSA BREZEANU, *Regimul de sancţionare a minorilor în perspectiva viitoarei legislaţii penale,* în SCJ, nr. 4/1983, p. 357-360.

Decretul 218/1977, deşi ar fi urmat să fie mai repede abrogat, deoarece conţinea dispoziţii tranzitorii (temporare), în realitate a fost abrogat abia la 1 octombrie 1992, adică după 15 ani, prin L. 104/1992. În urma abrogării acestui decret a fost repus în vigoare sistemul sancţionator prevăzut în art. 100-110 C. pen., atât în ce priveşte măsurile educative, cât şi în privinţa modului de aplicare a pedepselor pentru minori; aceste prevederi sunt, în prezent, în vigoare.

În noiembrie 1996, prin Legea nr. 140, prevederile Codului penal privind sancţiunile aplicabile minorilor care au săvârşit infracţiuni, au suferit din nou modificări şi completări importante, ele înscriindu-se, de data aceasta, pe linia preocupării legiuitorului de a îmbogăţi modalităţile de reeducare a minorului în condiţii de libertate. Astfel, în art. 103 C. pen. care reglementează măsura educativă a libertăţii supravegheate, s-au introdus unele noi prevederi din care rezultă că instanţa poate impune minorului ca, pe durata libertăţii supravegheate, să respecte una sau mai multe din obligaţiile pe care le prevede legea.

Prin legea menţionată mai sus s-a completat şi art. 110 alin. 1 din Codul penal, care reglementează suspendarea condiţionată a executării pedepsei închisorii în cazul minorilor, dând posibilitatea judecătorului să dispună mai frecvent lăsarea în libertate a minorului prin suspendarea executării pedepsei închisorii.

Deşi, din anumite puncte de vedere, sunt puţin forţate (obligativitatea muncii în folosul comunităţii), fără consimţământul celor cărora li se aplică astfel de sancţiuni, măsurile introduse în Codul penal pot constitui un pas important spre reglementarea muncii în interesul colectivităţii ca sancţiune de sine stătătoare, respectând în acelaşi timp şi consimţământul persoanelor cărora li se aplică[1].

Dacă analizăm însă şi celelalte modificări pe care le operează Legea 140/1996 şi anume: înăsprirea pedepselor pentru unele infracţiuni şi agravarea condiţiilor de acordare a liberării condiţionate, vom constata că, sub multe aspecte, regimul sancţionator al minorilor s-a înăsprit (ne referim la minorii

[1] Vezi, pentru o abordare critică a modificărilor tratamentului sancţionator al minorilor, FLORIN STRETEANU, în Revista de Drept Penal nr. 2/1997.

cărora li se aplică pedeasa închisorii) chiar dacă, potrivit art. 109, alin. 1, modificat prin Legea nr. 104/1992 limitele pedepselor pentru minori se reduc la 1/2 (faţă de 1/3 cât era reducerea înainte de modificarea menţionată).

8. În prezent, cadrul legal al sistemului de reeducare a minorului infractor este format din măsuri educative (mustrarea, libertatea supravegheată, internarea într-un centru de reeducare şi internarea într-un institut medical-educativ) şi din *pedepse* (închisoarea şi amenda). Aşa cum se observă, măsurile educative sunt reglementate în ordinea gravităţii lor, de la simpla mustrare până la măsura educativă privativă de libertate, iar ultima dintre aceste măsuri are caracter complex având atât caracter de măsură educativă privativă de libertate, cât şi de măsură de tratament medical.

Pedepsele aplicabile minorilor se ierarhizează şi ele în ordinea gravităţii. În toate cazurile, pedepsele aplicabile minorilor sunt mai reduse (ele se reduc, conform art. 109 alin. 1 C. pen., la jumătate; în urma reducerii, în nici un caz, minimul pedepsei nu va depăşi 5 ani). De asemenea, nu se aplică minorilor pedeapsa detenţiunii pe viaţă (în locul acesteia se aplică minorului închisoarea de la 5 la 20 de ani) şi nici pedepse complimentare, iar condamnările pronunţate pentru infracţiunile săvârşite în timpul minorităţii nu atrag incapacităţi sau decăderi, o astfel de condamnare nu poate constitui prim termen al recidivei (art. 38 lit. a).

Principiul după care se alege categoria şi felul sancţiunii aplicabile minorului infractor este acela al *priorităţii măsurii educative faţă de pedeapsă, iar în cadrul măsurilor educative, al priorităţii măsurii educative neprivative de libertate faţă de măsura educativă privativă de libertate.*

Aceasta înseamnă ca operaţia de individualizare a sancţiunii aplicabile minorului are un caracter complex. Mai întâi instanţa verifică (dacă este cazul) să aplice o măsură educativă (iar dintre acestea una neprivativă ori privativă de libertate) sau o pedeapsă, după care urmează individualizarea sancţiunii concrete în cadrul limitelor legale rezultate din opţiunile de mai sus.

Pentru alegerea sancţiunii aplicabile în cadrul acestor operaţii prealabile, legea a prevăzut, pe lângă criteriile *generale* de individualizare a sancţiunii din art. 72 şi anumite criterii *speciale* de individualizare. Astfel, potrivit art. 100 alin. 1 C.pen., la alegerea sancţiunii se ţine seama de gradul de pericol social al faptei săvârşite, de starea fizică, de dezvoltarea intelectuală şi morală a minorului, de comportarea lui, de condiţiile în care a trăit şi de orice alte elemente de natură să caracterizeze persoana minorului (de exemplu, vârsta concretă la data săvârşirii faptei, de antecedentele antisociale înainte sau după împlinirea vârstei răspunderii penale etc.).

De asemenea, legea prevede că instanţa va recurge la pedepse numai dacă apreciază că luarea unei măsuri educative nu este suficientă pentru îndreptarea minorului (art. 100 alin. 2 C. pen.).

În determinarea sancţiunii concrete (măsură educativă sau pedeapsă) instanţa va avea în vedere, de asemenea, atât criteriile generale de individualizare, cât şi criteriile speciale arătate mai sus (mai ales când a ales ca sancţiune o măsură educativă).

Vom analiza, pe scurt, fiecare din sancţiunile prevăzute de lege şi care servesc ca mijloace legale ale sistemului de reeducare a minorului infractor.

MĂSURILE EDUCATIVE

A. Prima măsură educativă este *mustrarea* şi constă în dojenirea (admonestarea) minorului de către instanţa de judecată în şedinţa în care se pronunţă hotărârea, cu explicarea pericolului social al faptei săvârşite, cu arătarea modului cum trebuie să se poarte pe viitor încât să dea dovadă de îndreptare şi din avertizarea că în cazul când va mai comite o infracţiune, se va lua faţă de el o măsură educativă mai severă sau i se va aplica o pedeapsă (art. 102 C. pen.). De regulă, mus-

trarea se pronunţă în cazul faptelor mai uşoare comise de minor reflectând deprinderi şi mentalităţi caracteristice copilăriei.

O atare măsură devine eficientă numai dacă instanţa îi asigură cadrul solemn necesar de natură să impresioneze pe minor şi, totodată, se adresează minorului cu toată seriozitatea urmărind să influenţeze cât mai profund modul de a privi viaţa şi obligaţiile sociale de către minor.

În practica judiciară s-a decis că măsura educativă a mustrării nu poate fi aplicată deoarece nu este aptă să-şi realizeze finalitatea atunci când datele anchetei sociale sunt defavorabile minorului, iar din dosar rezultă că minorul a participat la săvârşirea unei infracţiuni de o gravitate deosebită având o contribuţie importantă la comiterea faptei[1].

Mustrarea fiind o măsură educativă care se ia cu privire la faptele comise de minor, are în vedere vârsta minorului la data comiterii faptei şi nu vârsta minorului la data pronunţării hotărârii. Sub acest aspect, în mod corect s-a decis în practica judiciară ca măsura educativă menţionată, dacă se referă la fapte lipsite de gravitate, poate fi luată şi cu privire la un minor care la data pronunţării hotărârii a depăşit cu puţin vârsta de 18 ani[2].

Având caracterul unei măsuri educative şi nu al unei pedepse, luarea acestei măsuri în perioada celor 3 ani prevăzuţi prin decretul de graţiere condiţionată nr. 591/1969 nu conduce la revocarea graţierii, consecinţă pe care o poate avea numai pronunţarea unei pedepse[3].

În sfârşit, în practica judiciară s-a decis că este admisibilă constatarea că a intervenit reabilitarea de drept cu privire la sancţionarea mustrării aplicată în regimul Codului penal anterior (art. 144 C. pen. anterior enumera mustrarea printre pedepsele ce se puteau aplica minorului) unui infractor minor,

[1] TS, s. pen. dec. nr. 218/1973, R. 1, p. 289.

[2] Plen. T.S., D.Î., nr. 1/1971, C.D., p. 25, RRD, nr. 4/1971, p. 85.

[3] T.S., s. pen., d. nr. 2560/1971, CD., p. 2821; RRD, nr. 2/1972, p. 175.

dacă sunt îndeplinite prevederile art. 134 din Codul penal în vigoare[1].

B. A doua măsură educativă este *libertatea supravegheată* (art. 103 C. pen.) şi constă în lăsarea minorului în libertate timp de un an sub supraveghere deosebită. Supravegherea poate fi încredinţată, după caz, părinţilor minorului, celui care l-a înfiat sau tutorelui. Dacă aceştia nu pot asigura supravegherea în condiţii satisfăcătoare, instanţa dispune încredinţarea supravegherii minorului, pe acelaşi interval de timp, unei persoane de încredere, de preferinţă unei rude apropiate, la cererea acesteia, ori a unei instituţii legal însărcinate cu supravegherea minorilor.

Instanţa pune în vedere celui căruia i s-a încredinţat supravegherea, îndatorirea de a veghea îndeaproape asupra minorului în scopul îndreptării lui. De asemenea, i se pune în vedere că are obligaţia să înştiinţeze instanţa de îndată dacă minorul se sustrage de la supravegherea ce se exercită asupra lui sau are purtări rele, ori a săvârşit din nou o faptă prevăzută de legea penală.

Instanţa poate să impună minorului respectarea uneia sau a mai multora din următoarele obligaţii:

a) să nu frecventeze anumite locuri stabilite;

b) să nu intre în legătură cu anumite persoane;

c) să presteze o activitate neremunerată într-o acţiune de interes public, fixată de instanţă, cu o durată între 50 şi 200 de ore, de maximum 3 ore pe zi, după programul de şcoală, în zilele nelucrătoare şi în vacanţă. Legea prevede, de asemenea, obligaţia instanţei de a atrage atenţia minorului asupra consecinţelor comportării sale, precum şi obligaţia de a înştiinţa şcoala unde minorul învaţă sau unitatea unde este angajat şi, după caz, instituţia la care prestează activitatea stabilită de instanţă.

---

[1] J. RÂMNICU SĂRAT, st.p.nr. 728/1970, RRD, nr. 9/1971, p. 151, cu notă GH. DOBRINOIU.

Dacă înăuntrul termenului de un an minorul se sustrage de la supravegherea ce se exercită asupra lui, sau are purtări rele, ori săvârşeşte o faptă prevăzută de legea penală, instanţa revocă libertatea supravegheată şi ia faţă de minor măsura internării într-un centru de reeducare. Dacă fapta prevăzută de legea penală constituie infracţiune, instanţa ia măsura internării sau aplică o pedeapsă.

Sub acest aspect, în practica judiciară s-a decis, în mod corect, că în situaţia în care în cursul termenului de încercare al libertăţii supravegheate minorul comite din nou o infracţiune, instanţa sesizată cu judecarea acestei infracţiuni nu se poate limita la revocarea măsurii de siguranţă sus menţionate; potrivit art. 103 C. pen., în asemenea cazuri, instanţa mai trebuie să ia măsura internării minorului într-un centru de reeducare sau să aplice o pedeapsă[1].

În cazul în care înăuntrul termenului de încercare al libertăţii supravegheate minorul săvârşeşte o infracţiune, această infracţiune şi aceea pentru care se luase măsura libertăţii supravegheate se află în concurs real. Pentru amândouă aceste infracţiuni urmează fie a se lua măsura internării într-un centru de reeducare, fie a se aplica o pedeapsă, care se stabileşte în limitele speciale prevăzute de lege pentru ultima infracţiune. Pedeapsa astfel stabilită constituie o sancţiune legală pentru întreaga activitate infracţională a minorului, adică pentru amândouă infracţiunile[2].

De asemenea, în practica judiciară s-a decis că măsura educativă a libertăţii supravegheate nu poate fi luată faţă de infractorul minor care a depăşit vârsta de 17 ani deoarece, în acest caz, nu se poate finaliza măsura educativă menţionată care presupune ca minorul să fie pus sub supraveghere deosebită timp de un an[1]. Măsura educativă a libertăţii supravegheate nu implică, obligatoriu, încredinţarea supravegherii minorului părinţilor, chiar dacă aceştia nu sunt despărţiţi; instanţa

[1] TS, s. p., d. nr. 153/1971, R. 1, p. 269.

[2] T.J. Dolj, d. nr. 1185/1973, RRD, nr. 11/1973.

poate să încredinţeze pe minor altei persoane, chiar în situaţia arătată, dacă se constată lipsa legăturilor afective între părinţi şi minori, lipsa lor de grijă pentru educarea minorului, ori existenţa unor stări conflictuale care îndepărtează pe minor de familie[2].

C. A treia măsură educativă este *internarea minorului într-un centru de reeducare* (art. 101 lit. c, C. pen.). Această măsură se ia în scopul reeducării minorului căruia i se dă posibilitatea de a dobândi învăţătura necesară şi o pregătire profesională potrivit cu aptitudinile sale. Această măsură se ia faţă de minorul în privinţa căruia celelalte măsuri educative sunt neîndestulătoare. Măsura internării se ia pe un timp *nedeterminat* însă nu poate dura decât până la împlinirea vârstei de 18 ani. La data când minorul devine major instanţa poate dispune prelungirea internării pe o durată de cel mult 2 ani, dacă aceasta este necesară pentru realizarea scopului internării.

În practica judiciară s-a decis corect că măsura internării într-un centru de reeducare pentru a-şi atinge scopul nu se poate lua decât faţă de un minor căruia, la data pronunţării hotărârii, i-a rămas, până la majorat, suficient timp pentru reeducare. În speţă, minorul mai având până la majorat o lună şi 10 zile, scopul internării nu poate fi atins, cu atât mai mult cu cât din ancheta socială rezultă că minorul provine dintr-o familie dezordonată şi că a mai săvârşit anterior diferite furturi. Pe de altă parte, o eventuală prelungire a internării pe o durată de cel mult 2 ani, în baza art. 106 C. pen., se poate dispune numai în situaţia când este determinată de rezultatul pe care l-a dat măsura efectiv executată şi nu înaintea executării măsurii[3].

De asemenea, s-a decis că prelungirea măsurii internării într-un centru de reeducare nu poate fi dispusă decât pe un interval de timp determinat, prestabilit în raport cu necesităţile

[1] Plen. TS, dec. de îndr. nr. 9/1972, CD, p. 55; RRD, nr. 5/1973, p. 91.

[2] Idem.

[3] TS, s.p., d. nr. 553/1973, CD, p. 398, RRD, nr. 12/1974, p. 874.

concrete, legate de completarea şi desăvârşirea reeducării celui internat[1].

Dacă a trecut cel puţin un an de la data internării în centrul de reeducare şi minorul a dat dovezi temeinice de îndreptare, de sârguinţă la învăţătură şi la însuşirea pregătirii profesionale, se poate dispune liberarea acestuia înainte de a deveni major (art. 107 C. pen.).

În practica judiciară s-a decis că minorul nu poate solicita, în recurs, liberarea sa înainte de a deveni major, potrivit art. 107 C. pen., deoarece o atare cerere se soluţionează numai după rămânerea definitivă a hotărârii[2].

În măsura în care în perioada liberării acordate potrivit articolului precedent, minorul are o comportare necorespunzătoare, se poate dispune revocarea liberării (art. 108 alin. 1 C. pen.). Dacă în perioada internării într-un centru de reeducare, ori a liberării înainte de a deveni major, minorul săvârşeşte din nou o infracţiune pentru care se apreciază că este cazul să i se aplice pedeapsa închisorii, instanţa revocă internarea. În cazul când nu este necesară o pedeapsă, se menţine măsura internării şi se revocă liberarea (art. 108 alin. 2 C. pen.).

D. A patra măsură educativă este *internarea într-un institut medical educativ* (art.105 C. pen.). Această măsură se ia faţă de minorul care, din cauza stării sale fizice sau psihice, are nevoie de un tratament medical şi de un regim special de reeducare. Această măsură se dispune pe un timp nedeterminat, însă nu poate dura decât până la împlinirea vârstei de 18 ani. Măsura trebuie să fie ridicată de îndată ce a dispărut cauza care a impus luarea acesteia. Instanţa, dispunând ridicarea măsurii prevăzute în art. 105 poate, dacă este cazul, să ia faţă de minor măsura internării într-un centru de reeducare. La data la care minorul devine major, instanţa poate dispune prelungirea internării pe o durată de cel mult doi ani, dacă aceasta este necesară pentru realizarea scopului internării (art. 106 alin. fin.).

---

[1] TS, s.p., d. nr. 2445/1974, CD, p. 344.

[2] TS, s.p., d. nr. 2579/1973, R. 1, p. 233.

Dacă în perioada internării într-un institut medical-educativ minorul săvârşeşte din nou o infracţiune pentru care se apreciază că este cazul să i se aplice pedeapsa închisorii, instanţa revocă internarea.

Aşa cum se observă, măsura internării într-un institut medical-educativ are o dublă finalitate medicală şi educativă urmărind, pe de-o parte, ocrotirea sănătăţii minorului suferind fizic sau psihic, prin supunerea lui unui tratament adecvat în vederea însănătoşirii (de pildă, dacă minorul suferă de o infirmitate fizică, este orb, surd, diform etc. ori de o maladie psihică care nu-i afectează discernământul) iar, pe de altă parte, influenţarea comportamentului minorului şi reeducarea acestuia. Aceasta implică existenţa unui subiect susceptibil de a fi educat, adică în măsură să recepţioneze aceste influenţe şi să-şi modifice comportamentul potrivit cu exigenţele educatorilor[1]. Dacă minorul este iresponsabil datorită maladiilor psihice de care suferă, vor opera prevederile art. 48 C. pen. privitoare la iresponsabilitate.

Dacă minorul are discernământul integral şi intelectual în limite normale, deşi prezintă unele tulburări de comportament pe fond pubertar sau datorită unui deficit de instrucţie şi educaţie nu se poate dispune luarea măsurii internării într-un institut medical-educativ; în acest caz urmează să se ia una din celelalte măsuri educative[2].

PEDEPSELE PENTRU MINORI

A. *Închisoarea* este singura pedeapsă privativă de libertate care se poate aplica minorului infractor. Limitele pedepsei sunt cele prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită.

[1] Plen. TS, D. Î. nr. 9/1972, RRD nr. 5/1973, p. 91; TS, s.p. d. nr. 1704/1976, CD, p. 298; TS, s.p. dec. nr. 2322 din 1985, RRD, nr. 9/1986, p. 75.

[2] TS, s.p. d. nr. 2024/1976, RRD, nr. 4/1977, p. 63; TS, s.p. d. nr. 413/1971, CD, p. 277, RRD, nr. 7/1971, p. 159.

Aceste limite, prevede art. 109 alin. 1 C. pen., se reduc la jumătate, însă în urma reducerii, în nici un caz, minimul pedepsei nu va depăşi 5 ani. Reducerea limitelor pedepsei are în vedere nu numai pedeapsa prevăzută pentru infracţiunea în configuraţia ei tipică, dar şi limitele de pedeapsă prevăzute pentru variantele agravate sau atenuate ale infracţiunii respective.

Când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa detenţiunii pe viaţă aceasta se înlocuieşte cu închisoare de la 5 la 25 de ani. De regulă, pedeapsa detenţiunii pe viaţă care a înlocuit pedeapsa cu moartea (abrogată prin Decretul-Lege nr. 6 din 7 ianuarie 1990) este prevăzută ca pedeapsă alternativă la pedeapsa închisorii (singurele excepţii sunt art. 357 alin. 3 şi art. 358 alin. final, când pedeapsa detenţiunii pe viaţă este prevăzută ca pedeapsă principală unică).

În această situaţie instanţa va trebui, mai întâi, să aleagă între pedepsele alternative, pe baza criteriilor generale de individualizare şi a prevederilor art. 72 alin. 2 C. pen., acea pedeapsă pe care consideră că o merită faptele săvârşite de minor. Dacă instanţa apreciază că minorului ar trebui să i se aplice pedeapsa detenţiunii pe viaţă, va înlocui această pedeapsă, în baza art. 109 alin. 2 C. pen. cu pedeapsa închisorii de la 5 la 20 de ani. Dacă, dimpotrivă, consideră aplicabilă pedeapsa alternativă a închisorii, atunci instanţa, făcând aplicarea art. 109 alin. 1 C.pen., va dispune ca minorul să execute închisoarea, însă în limitele reduse la jumătate şi fără ca minimul special să depăşească 5 ani. În cadrul acestor limite legale instanţa va stabili pedeapsa concretă, ţinând seama de criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute în art. 72 alin. 1 C. pen., inclusiv de cauzele de agravare sau de atenuare a pedepsei care ar opera în speţa respectivă.

În practica judiciară s-a subliniat că, în cazul când instanţa s-ar orienta spre o pedeapsă cu închisoarea de scurtă durată pentru faptele comise de minor, ar fi mai indicat să se ia o măsură educativă contra minorului, dacă există condiţiile necesare de vârstă, pentru a nu se prejudicia procesul de învăţământ şi pregătirea profesională a minorului[1].

[1] Plen TS, D.Î. nr. 9/1972, CD, p.55, RRD nr. 5/1973, p. 91.

Potrivit art. 91 alin. 3 C. pen., minorului nu i se pot aplica pedepse complimentare iar potrivit art. 109 alin. 4 C. pen., condamnările pronunţate pentru fapte săvârşite în timpul minorităţii nu atrag incapacităţi sau decăderi.

Dacă pedepsele complimentare nu sunt aplicabile minorului, în schimb condamnatul minor care execută pedeapsa închisorii pentru o faptă săvârşită în timpul minorităţii va fi supus pedepselor accesorii potrivit art. 71 C. pen. de la data când a devenit major, iar dacă hotărârea a rămas definitivă după ce a devenit major, de la data definitivării hotărârii.

De asemenea, condamnarea minorului la pedeapsa închisorii nu poate constitui prim termen al recidivei (art. 38 pct. 1 C. pen.) astfel că, atunci când minorul va săvârşi o nouă infracţiune el nu va deveni recidivist şi nu i se va putea agrava sancţiunea ca urmare a stării de recidivă. Condamnarea anterioară reprezintă însă un antecendent penal de care instanţa va trebui să ţină seama la individualizarea pedepsei pentru noua infracţiune săvârşită de minor.

Dacă minorul săvârşeşte un concurs de infracţiuni vor fi aplicate prevederile art. 34 C. pen. Dacă pentru una din infracţiunile concurente s-a luat o măsură educativă, iar pentru o altă infracţiune concurentă s-a dispus aplicarea unei pedepse, măsura educativă va fi revocată deoarece cele două sancţiuni sunt incompatibile, minorul neputând să execute, concomitent, pedeapsa şi măsura educativă.

Dacă minorul săvârşeşte o tentativă la infracţiune, are prioritate regimul special de sancţionare a minorului şi numai după efectuarea reducerilor prevăzute de lege pentru pedepsele aplicabile minorilor se va stabili pedeapsa pentru tentativa la infracţiunea respectivă[1].

În practica judiciară s-au pronunţat soluţii contrare, considerându-se că au prioritate limitele legale prevăzute de tentativă, urmând ca acestea să fie reduse potrivit dispoziţiilor menţionate când inculpatul este minor[2]. Considerăm soluţia

[1] C. BULAI, *op. cit.*, p. 579.

[2] Plen TS, D.Î. nr. 9/1972, CD p. 55, RRD, nr. 5/1973, p. 91.

discutabilă, deoarece nu ţine seama că minoritatea în sistemul Codului penal român nu constituie o cauză de atenuare a pedepsei aşa cum ar părea la prima vedere, ci o cauză specială de diferenţiere a regimului sancţionator penal pentru această categorie, uman şi social distinctă, a infractorilor minori. Pentru simplificarea reglementării, limitele pedepselor din acest sistem special au fost fixate prin derivare din limitele pedepselor sistemului ordinar, fără însă a constitui atenuări ale acestor pedepse. Ca urmare, toate regulile privitoare la cazurile de agravare sau de atenuare a pedepsei operează în cazul infractorilor minori asupra limitelor speciale ale pedepselor ce pot fi aplicate minorilor, iar nu asupra limitelor ordinare privind pedepsele prevăzute de lege pentru faptele săvârşite de infractorii adulţi[1].

Executarea pedepsei închisorii în cazul minorilor se face separat de condamnaţii majori sau în locuri de deţinere speciale.

Potrivit art. 59 alin. 3 C. pen., minorilor li se asigură posibilitatea de a continua, în închisoare, învăţământul general obligatoriu şi de a dobândi o pregătire profesională potrivit cu aptitudinile lor. De asemenea, condamnaţii minori, potrivit art. 60 alin. 2 C. pen., beneficiază de un regim special şi în ce priveşte liberarea condiţionată. Persoanele condamnate în timpul minorităţii, când ajung la vârsta de 18 ani pot fi liberate condiţionat după executarea unei treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani, sau a unei jumătăţi, în cazul închisorii mai mici de 10 ani, dacă îndeplinesc celelalte condiţii prevăzute de lege. Dacă minorul execută o pedeapsă pentru o infracţiune din culpă, fracţiunile menţionate sunt şi mai reduse (o pătrime în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani şi o treime în cazul închisorii mai mari de 10 ani).

---

[1] V. DONGOROZ şi colab., *Explicaţii teoretice ale Codului penal român*, vol. II, Ed. ACADEMIEI, Bucureşti, 1970, p. 242-243; G. ANTONIU, C. BULAI (coordonatori), *Practica judiciară penală*, vol. I, Ed. ACADEMIEI, Bucureşti, 1988, p. 82.

B. *Amenda* este a doua pedeapsă principală care poate fi aplicată minorului. Ea se pronunţă în limitele prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită, limite care se reduc la jumătate (art. 109 alin.1 C. pen.). Amenda este aplicabilă mai ales în cazul minorului care a săvârşit fapte nu prea grave, dar aflându-se la o vârstă aproape de majorat, nu este posibilă luarea unei măsuri educative, deoarece executarea unor asemenea măsuri durează până la majorat (numai în mod excepţional ar putea fi prelungite cu 2 ani).

De asemenea, este posibil ca făptuitorul, care la data comiterii infracţiunii a fost minor, la data judecării să fi depăşit vârsta minorităţii. Dacă faptele comise nu sunt prea grave instanţa va dispune condamnarea sa la o pedeapsă cu amendă. În raport cu un asemenea inculpat, de regulă, măsurile educative nu ar mai putea fi luate, însă aplicarea unei amenzi poate să devină eficientă[1].

Amenda aplicată minorului nu se răsfrânge obligatoriu asupra părinţilor sau a persoanelor care îl întreţin deoarece există şi minori care au bunuri proprii iar, pe de altă parte, orice minor după împlinirea vârstei de 14 ani poate ocupa un loc de muncă (art. 10, Decr. nr. 31/1954 privind persoanele fizice şi persoanele juridice). Trebuie să se aibă în vedere şi împrejurarea că, aşa cum pentru infractorii adulţi neputinţa de a plăti amenda nu-i exclude pe aceştia de la aplicarea amenzii, acelaşi tratament din motive de echitate trebuie admis şi pentru infractorii minori[2].

În afară de pedepse şi măsuri educative instanţa poate dispune şi luarea unor *măsuri de siguranţă* în cazul minorilor. Aşa cum se ştie, aceste măsuri pot fi luate ori de câte ori persoana care a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală (major sau minor) prezintă o stare de pericol evidenţiată tocmai prin comiterea faptei menţionate.

---

[1] V. DONGOROZ şi colab., *Explicaţii teoretice, vol. 2, op. cit.*, p. 240-241, 258-259; C. BULAI, *op. cit.*, p. 581.

[2] V. DONGOROZ, *op. cit.*, vol. 2, p. 259.

În cazul în care instanţa se orientează spre luarea unor măsuri educative se vor putea dispune acele măsuri de siguranţă compatibile cu măsurile educative adică pot fi aduse la îndeplinire cumulativ. De exemplu, se poate lua măsura de siguranţă a confiscării speciale (art. 118 C. pen.) pe lângă oricare măsură educativă. Nu se va putea dispune însă, paralel cu măsura educativă a libertăţii supravegheate sau a internării într-un centru de reeducare, şi măsura de siguranţă a internării medicale. În acest caz, minorul având nevoie, atât de o influenţare educativă, cât şi de o îngrijire medicală, se va lua contra lui măsura eductivă a internării într-un institut medical-educativ (art. 105 C.pen.) care realizează ambele finalităţi[1].

Dacă s-a dispus aplicarea unei pedepse minorului şi există starea de pericol care justifică luarea unei măsuri de siguranţă, aceasta va putea fi pronunţată întoteauna fără nici o rezervă.

Minorul beneficiază, potrivit legii penale române, de un regim special mai favorabil şi în ce priveşte suspendarea condiţionată a executării pedepsei.

Potrivit art. 110 C. pen. în caz de suspendare condiţionată a executării pedepsei aplicate minorului, termenul de încercare se compune din durata pedepsei închisorii la care se adaugă un interval de timp de la 6 luni la 2 ani fixat de instanţă. Dacă pedeapsa aplicată este amenda, termenul de încercare este de 6 luni. Prin Legea nr. 140/1996 s-a introdus o reglementare nouă privitoare la minori. Potrivit art. 110^1 C. pen. odată cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei închisorii aplicată în condiţiile art. 110 instanţa poate dispune, pe durata termenului de încercare, dar până la împlinirea vârstei de18 ani, încredinţarea supravegherii minorului unei persoane sau instituţii din cele cărora instanţa le încredinţează supravegherea minorului aflat în libertate supravegheată (art. 103 C. pen.), putând stabili, totodată, pentru minori una au mai multe obligaţii dintre cele prevăzute în art. 103 alin.3, iar după împlinirea vârstei de 18 ani, respectarea de către acesta a măsurilor

[1] V. DONGOROZ şi colab., *op. cit.*, vol. 2, p. 260-261.

de supraveghere, prevăzute în art. 86^3 C. pen. (adică să se prezinte la datele fixate la judecătorul desemnat cu supravegherea lui sau la alte organe stabilite de instanţă; să anunţe în prealabil orice schimbare de domiciliu, reşedinţă sau locuinţă şi orice deplasare care depăşeşte 8 zile, precum şi întoarcerea; să comunice şi să justifice schimbarea locului de muncă; să comunice informaţii de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existenţă); instanţa mai poate impune minorului respectarea uneia sau a mai multora din următoarele obligaţii: să desfăşoare o activitate sau să urmeze un curs de învăţământ sau de calificare; să nu-şi schimbe domiciliul sau reşedinţa avută sau să nu depăşească limita teritorială stabilită, decât în condiţiile fixate de instanţă; să nu frecventeze anumite locuri stabilite; să nu intre în legătură cu anumite persoane; să nu conducă nici un vehicul sau anumite vehicule; să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire, în special în scopul dezintoxicării.

Sunt aplicabile şi în cazul suspendării condiţionate a executării pedepsei cu privire la minor, prevederile art. 81 alin. 3 C. pen., referitoare la obligaţia minorului de a repara integral paguba produsă prin infracţiune (ori plata despăgubirii să fie garantată de o societate de asigurare cu o condiţie, ca instanţa să poată impune suspendarea condiţionată a executării pedepsei). De asemenea, sunt aplicabile minorului, prevederile art. 81 alin. 4 potrivit cărora suspendarea condiţionată a executării pedepsei nu atrage suspendarea executării măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare.

Dacă instanţa a dispus suspendarea condiţionată a executării pedepsei cu privire la minor devin aplicabile regulile de drept comun referitoare la această instituţie în ce priveşte momentul de la care se socoteşte termenul de încercare (art. 82 alin. 3), condiţiile în care are loc revocarea suspendării în cazul săvârşirii unei noi infracţiuni (art. 83 C. pen.) sau în cazul neexecutării obligaţilor civile (art. 84 C. pen.), precum şi dispoziţiile referitoare la reabilitare în cazul suspendării condiţionate a executării pedepsei.

Dacă minorul se sustrage de la îndeplinirea obligaţiilor impuse potrivit art. 103 alin. 3, aceasta poate atrage revocarea suspendării condiţionate. În cazul neîndeplinirii măsurilor de supraveghere ori a obligaţiilor stabilite de instanţă potrivit art. 86^3, instanţa poate să revoce suspendarea executării pedepsei dispunând executarea în întregime a pedepsei sau să prelungească termenul de încercare cu cel mult 3 ani (art. 86^4 alin. 2 C. pen.).

Aceleaşi dispoziţii se aplică şi în cazul *liberării condiţionate* a minorului (art. 110^1 alin. 4 C. pen.). Aceasta înseamnă că instanţa, dispunând liberarea condiţionată a minorului, poate dispune, pe durata liberării condiţionate, până la împlinirea vârstei de 18 ani încredinţarea supravegherii minorului unei persoane sau instituţii din cele arătate în art. 103, putând stabili, totodată, ca minorul să îndeplinească una sau mai multe obligaţii dintre cele prevăzute în art. 103 alin. 3, iar după împlinirea vârstei de 18 ani respectarea de către condamnat a măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor prevăzute în art. 86^3 C. pen. Toate celelalte dispoziţii pe care le-am examinat mai sus privind suspendarea condiţionată a executării pedepsei se aplică corespunzător şi în cazul minorului liberat condiţionat.

CAPITOLUL III

SISTEMUL DE REEDUCARE A MINORULUI INFRACTOR ÎN DOCUMENTELE ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE ŞI ALE CONSILIULUI EUROPEI

1. Evoluţia delincvenţei juvenile în societatea contemporană, chiar cu unele deosebiri de la o ţară la alta, prin frecvenţă, tendinţe şi forme de manifestare, continuă să menţină în stare de alertă cele mai avizate organisme internaţionale, îndeosebi Organizaţia Naţiunilor Unite, iar pe continentul nostru, Consiliul Europei. Criminalitatea juvenilă suscită interesul nu numai al specialiştilor în materie de educaţie şi ocrotire, dar şi al celor din sfera dreptului penal, a criminologiei, sociologiei, filozofiei, biologiei; de asemenea, ea stă în atenţia a numeroase organizaţii guvernamentale şi nonguvernamentale, ca şi în preocupările unor persoane cu iniţiative particulare de interes umanitar[1].

Formele de manifestare ale acestui interes crescând al opiniei publice mondiale faţă de minorul infractor, în liniile sale esenţiale, am dori să le reflectăm în aceste pagini.

2. Organizaţia Naţiunilor Unite – organizaţie internaţională guvernamentală, cu sediul principal la New York – a fost creată

[1] Vezi pe larg, ORTANSA BREZEANU, *Din istoria regimului sancţionator al minorului infractor în România,* Revista de drept penal nr. 2/1995, p. 83-94.

după cel de-al doilea război mondial[1], pe baza unui document fundamental (Charta Naţiunilor Unite)[2], în cuprinsul căruia s-au reglementat scopurile, principiile de bază, structura şi modul de funcţionare a organizaţiei.

Organul principal al Organizaţiei Naţiunilor Unite, cu atribuţii în domeniul dreptului penal şi al justiţiei penale, este *Consiliul Economic şi Social* (ECOSOC), ajutat în activităţile sale specifice de Comisiile economice regionale şi de numeroase alte comisii şi subcomisii funcţionale sau institute specializate alcătuite din experţi, precum şi de o serie de alte comitete permanente sau formate ad-hoc[3].

Printre mecanismele Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor se numără şi

---

[1] Înlocuieşte Liga Naţiunilor care a fost creată după primul război mondial. Printre membrii fondatori s-a aflat şi România; Nicolae Titulescu a fost de două ori preşedinte al acestui forum internaţional, *Mic dicţionar diplomatic român*, Editura politică, Bucureşti, p. 188, 227-229.

[2] O dată cu această Chartă (elaborată în anul 1945) a fost adoptat şi Statutul Curţii Internaţionale de Justiţie (CIJ). Toţi membrii ONU sunt, în acelaşi timp, părţi la statutul CIJ (art. 93 alin. 1), *Mic dicţionar diplomatic, cit. supra*, p. 59-60.

[3] Dintre acestea citǎm pe cele mai importante: Comisia economică a ONU pentru Europa, înfiinţată la 28 martie 1947; Institutul european pentru prevenirea şi controlul criminalităţii afiliat la ONU (HEUNI), 1981, Helsinki (Finlanda); Institutul ONU pentru prevenirea criminalităţii şi tratamentul delincvenţilor din Asia şi Extermul Orient (UNAFEI), 1961, Institutul latino-american al ONU pentru prevenirea criminalităţii şi tratamentul delincvenţilor (ILANUD),1975; Institutul african ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor (UNAFRI), 1989; Institutul interregional de cercetare al ONU asupra criminalităţii şi justiţiei penale (UNICRI), 1968; Institutul internaţional de înalte studii şi ştiinţe penale de la Siracusa (Italia); Institutul american de Drept Penal şi Criminologie (înfiinţat la prima Conferinţă de drept penal şi criminologie din 1909) etc. Toate aceste organisme participă la diferitele reuniuni regionale şi interregionale ce au loc în vederea întocmirii documentelor sau finalizării proiectelor pentru Congresele ONU privind prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor. *Mic dicţionar diplomatic, op. cit.*, p. 76-78; RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Criminologie*, 1995, p. 11-12.

Comisia Interguvernamentală pentru Prevenirea Crimei şi de Justiţie Penală, înfiinţată prin rezoluţia Adunării Generale nr. 46 din 18 decembrie 1991, precum şi de Serviciul de prevenire a crimei şi de justiţie penală al oficiului ONU de la Viena, transformat în *Divizie specializată*, cu sarcini de a formula opţiuni de politică penală şi de a promova rezoluţiile ONU în acest domeniu[1].

Aceste organisme îşi aduc o contribuţie hotărâtoare la activităţiie ONU îndreptate spre prevenirea infracţiunilor şi tratamentul delincvenţilor, inclusiv a infractorilor minori şi a tinerilor infractori.

Organizaţia Naţiunilor Unite organizează la fiecare 5 ani – începând cu anul 1955 – Congresul internaţional pentru combaterea, prevenirea şi tratamentul delincvenţilor. Încă de la primul Congres din 1955 – care şi-a desfăşurat lucrările în Palatul Naţiunilor de la Geneva – s-a adoptat un ansamblu de reguli minime pentru închisori şi deţinuţi, compus din două părţi: "Reguli de aplicare generale şi principii fundamentale" (prima parte) şi "Reguli de aplicare la categorii speciale " (cea de-a doua parte).

Acest ansamblu, supus unor continue perfecţionări şi adaptări, a constituit primul document elaborat de ONU care a servit drept etalon tututor statelor în procesul de perfecţionare sau de reformare a legislaţiei în materia executării pedepsei închisorii. De asemenea, Congresul a adoptat o rezoluţie cu privire la "Aşezămintele penitenciare şi corecţionale deschise", cu recomandările necesare pentru aplicarea ei (aflate în anexă)[2].

Prin rezoluţia nr. 603/C (XXIV) din 31 iulie 1957, Consiliul Economic şi Social a aprobat ansamblul de reguli şi şi-a însuşit recomandările făcute de primul Congres al Naţiunilor Unite pentru combaterea crimei şi tratamentul delincvenţilor; aceste

---

[1] RODICA MIHAELA STĂNOIU, *ibidem.*

[2] "Legea pentru organizarea penitenciarelor şi instituţiilor de prevenţiune" din 1929 din România (aplicată circa 20 de ani) anticipează – prin dispoziţiile sale cu privire la Colonia penitenciară şi instituţiile de prevenţiune – principiile unui penitenciar deschis.

recomandări consideră, în concluzie, că lipsirea de libertate – care s-ar cere evitată – nu trebuie să fie asociată cu suferinţe în plus atunci când s-ar putea evita acest lucru. Printre cei care au beneficiat de acest minim de reguli au fost, bineînţeles, minorii şi tinerii adulţi delincvenţi.

Al doilea Congres ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor ţinut la Londra în 1960 (70 de ţări participante, faţă de 61 în 1955) s-a ocupat, între altele, de noile forme ale delincvenţei juvenile, de impactul mass-media cu delincvenţa juvenilă şi de privarea de libertate pe termen scurt, în unele cazuri, şi a minorilor.

În anul 1965, cel de-al III-lea Congres ONU ţinut la Stockholm (74 de ţări participante) a avut ca temă "Prevenirea crimei şi a delincvenţei", abordând, între altele, şi problemele legate de combaterea recidivismului, precum şi măsurile speciale de prevenire şi tratament pentru tinerii adulţi delincvenţi.

În contextul creşterii continue a criminalităţii în lume, s-au desfăşurat la Kyoto (Japonia), în 1970, lucrările celui de-al IV-lea Congres ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor (au participat 85 de state), cu tema "Crima şi dezvoltarea"; în cadrul Congresului s-au discutat tacticile de apărare socială şi prevenirea cu ajutorul comunităţii, adică participare a cetăţenilor la prevenirea şi controlul crimei. De asemenea, s-au discutat rezultatele aplicării ansamblului de măsuri pentru tratamentul deţinuţilor, la 15 ani de la adoptarea regulilor minime.

O problemă asemănătoare s-a discutat şi la cel de-al V-lea Congres al Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor. Totodată, prin rezoluţiile sale 2858 (XXV) din 20 decembrie 1971, 3144 (XXVIII) din 14 decembrie 1973 şi 3218 (XXXIX) din 6 noiembrie 1974, Adunarea Generală a recomandat statelor membre să-şi adapteze legislaţiile naţionale la principiile ansamblului de reguli minime[1]. În confor-

[1] Vezi Anexa 1 a documentului de lucru, pregătit de Secretariatul Congresului, intitulat "Tratamentul delincvenţilor în închisori şi în colectivitate".

mitate cu aceste rezoluţii, Legea română nr. 6/1973 a introdus prin Secţiunea III[1] – *munca corecţională* în Codul penal român; de dispoziţiile acesteia vor beneficia şi minorii infractori care au depăşit vârsta de 16 ani.

Tema generală a celui de-al V-lea Congres ONU, ţinut la Geneva în 1975, (101 ţări participante), a fost "Prevenirea crimei şi controlul – provocarea ultimului sfert de veac", punându-se în evidenţă eforturile pentru găsirea unor sancţiuni substitutive pedepsei închisorii, cel puţin pentru delincvenţii care nu pun în pericol pacea şi securitatea publică. Pe această linie se situează Decretul nr. 218/1977, prin care România a înlocuit, în fapt, pedeapsa cu închisoarea aplicabilă minorilor infractori până atunci, cu măsura educativă a Şcolii speciale de muncă şi reeducare (act normativ care, deşi tranzitoriu – a fost aplicat timp de 15 ani), precum şi modificările aduse instituţiei recidivei prin Legea nr. 6/1973, prevăzându-se condiţii mai restrictive. În cadrul aceleaşi orientări se situează şi modificările recente (Legea nr. 104/1992) aduse legislaţiei penale prin lărgirea posibilităţilor de aplicare a suspendării executării pedepsei şi pentru crearea unor posibilităţi mai largi de executare a pedepsei la locul de muncă, prevederi de care beneficiază şi minorii infractori.

În cadrul Congresului s-au discutat şi unele probleme legate de crima organizată, de criminalitatea datorată abuzului de droguri şi de alcool, precum şi de terorism. Congresul a aprobat Declaraţia privitoare la protecţia tuturor persoanelor împotriva torturii şi a altor pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. Această declaraţie – adoptată la 9 decembrie de către Adunarea Generală prin Rezoluţia nr. 3452 (XXX) – a condus la adoptarea în 1984 a Convenţiei cu acelaşi titlu, Convenţie care a intrat în vigoare în anul 1987 şi la care a aderat şi ţara noastră, incriminându-se prin Legea nr. 20/1990 infracţiunea de tortură în Codul penal (art. 267[1]).

Pentru prima dată în istoria Congreselor pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor, cel de-al VI-lea Congres (la care au participat 101 ţări) s-a ţinut într-o ţară în curs de

dezvoltare (Caracas, Venezuela) în anul 1980. S-a avut în vedere la aceasta, între altele, şi evoluţia dramatică a delincvenţei în rândul minorilor şi tinerilor din această zonă a lumii[1].

Tot pentru prima dată s-a prezentat la Congres un studiu al Organizaţiei Naţiunilor Unite despre răspândirea mondială a crimei (studiu bazat pe informaţiile primite de la 65 de state membre şi care se referă la perioada 1970-1975). Un alt document prezentat Congresului s-a referit la tratamentul condamnaţilor în afara stabilimentelor penitenciare şi consecinţele asupra acestora, iar un altul, la aplicarea regulilor minimale pentru tratamentul deţinuţilor.

Tema generală a celui de-al VI-lea Congres, şi anume "Prevenirea crimei şi calitatea vieţii", a permis o abordare mai complexă a fenomenelor avute în vedere. O importanţă deosebită s-a acordat discutării în cadrul temei menţionate a problemelor tratamentului judiciar al tinerilor, înainte şi după trecerea la delincvenţă, ca şi a chestiunilor legate de jurisdicţiile pentru minori considerate a fi instrumente principale de prevenire şi tratament.

Declaraţia de la Caracas adoptată de Congres constituie primul document mondial mai cuprinzător care oferă date cu privire la prevenirea crimei şi la eforturile umane legate de aceasta. De asemenea, prin Rezoluţia nr. 4 adoptată de acelaşi forum, s-a cerut să fie elaborat un ansamblu minim de reguli cu privire la administrarea justiţiei pentru minori şi la tratamentul minorilor, care să poată servi drept model statelor membre. Documentele adoptate de Congres au fost aprobate de Adunarea Generală a ONU în acelaşi an.

Între 14-16 mai 1984 s-au desfăşurat la Beijing (China), lucrările Reuniunii Interregionale pentru pregătirea celui de-al VII-lea Congres ONU, cu care ocazie s-a luat în discuţie şi s-a

[1] La finele anilor '70 în oraşul Sao Paolo din Brazilia se afla aproximativ un milion de minori infractori. De asemenea, spre finele anilor '80, numărul minorilor în stare de sărăcie disperată s-a ridicat la peste 40 de milioane de persoane, aproximativ 1/3 din întreaga populaţie a ţării; LICINO BARBOSA, *Aspects criminologiques du nouveau code pénal du Brésil, Cahièrs de dèfense sociale,* 1990, p. 154.

definitivat proiectul ansamblului de reguli minime cu privire la administrarea justiţiei pentru minori, recomandat de Congresul precedent şi transmis reuniunii de către Consiliul Economic şi Social[1]. Aceste "Reguli", denumite *"Regulile de la Beijing"*, au fost adoptate de Congresul al VII-lea al ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor ţinut la Milano (Italia) în perioada 26 august – 6 septembrie 1985 (au participat reprezentanţi a 125 de state) şi au fost aprobate apoi de către ONU cu ocazia celei de-a 96-a sesiuni plenare din 29 noiembrie 1985, prin Rezoluţia nr. 40/33[2].

Potrivit acestor Reguli, în soluţionarea cauzelor cu infractori minori trebuie să se recurgă, de regulă, la mijloace extrajudiciare, apelându-se, cât mai mult posibil, la serviciile comunitare ori la alte servicii competente, pentru a se evita efectele negative ale procedurii judiciare asupra minorilor. Această protecţie se extinde şi asupra altor categorii de fapte ale minorilor, considerate de către adulţi ca fiind delictuoase (absenţa de la şcoală, indisciplina în şcoală şi în familie, beţia publică etc.), precum şi asupra tinerilor adulţi delincvenţi potrivit limitei de vârstă fixată de fiecare legislaţie naţională. Protecţia vieţii private a minorilor, ca şi protejarea tinerilor de efectele nocive ale publicării în presă a unor date despre situaţia lor ocupă, de asemenea, un loc important în aceste Reguli[3]. *Ansamblul de reguli pentru minori* marchează, după părerea noastră, *un pas important în procesul de reformă a dreptului penal* promovat de Naţiunile Unite în privinţa minorilor delincvenţi. Este grăitor faptul că "Regulile de la Beijing" au fost menţionate şi în preambulul "Convenţiei cu privire la drepturile copilului" adoptată de adunarea Generală a ONU în noiembrie 1989, în

---

[1] Raportul Reuniunii Internaţionale preparatorii pentru cel de-al VII-lea Congres al ONU "Les jeunes, la criminalité et la justice", Beijing, 14-18 mai 1984.

[2] În anexa Rezoluţiei este reprodus textul "Regulilor de la Beijing".

[3] Vezi *Règles de Beijing – ensemble de règles minimes des Nations Unies concernant l'administration de la Justice pour mineurs,* Nation Unies Dèpartament de L'information New-York, 1986.

concluziile căreia există recomandarea că în toate deciziile care privesc pe copii, fie că sunt luate de instituţii publice sau private de ocrotire socială, fie de tribunale, autorităţi administrative sau organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate (art. 3)[1].

Este de observat că România a ratificat Convenţia menţionată prin Legea nr. 18 din 28 septembrie 1990; ca urmare, în anul 1993 s-a creat Comitetul Naţional pentru Protecţia Copilului, având atribuţii de supraveghere şi promovare a aplicării Convenţiei, iar în perioada 2-4 iunie 1994, Guvernul României în colaborare cu Comitetul Naţional pentru Protecţia Copilului (CNPC) şi organizaţia "Salvaţi copiii", a organizat o Conferinţă cu participare internaţională având ca temă "România şi Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului".

Congresul al VII-lea a adoptat, ca document final, Planul de acţiune de la Milano pentru întărirea cooperării internaţionale în prevenirea crimei şi în transformarea justiţiei penale, plan care conţine elementele unui adevărat program mondial pentru prevenirea crimei şi pentru reformarea justiţiei penale.

Menţionăm că anul 1985, potrivit unei rezoluţii ONU iniţiate de România, a fost declarat drept "Anul internaţional al Tineretului", recomandându-se ca întreaga comunitate internaţională să protejeze şi să promoveze drepturile tinerilor în conformitate cu toate instrumentele internaţionale referitoare la drepturile omului.

Cel de-al VIII-lea Congres al Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi pentru tratamentul delincvenţilor şi-a desfăşurat lucrările în Capitala Cubei (Havana) în perioada 27 august – 7 septembrie 1990. Tema generală a Congresului a fost "Cooperare internaţională pentru prevenirea crimei şi pentru justiţia penală în perspectiva secolului XXI".

În cadrul Congresului s-au discutat teme majore, între care, problemele legate de pedepsele privative de libertate şi alter-

[1] Prin copil, în sensul convenţiei, se înţelege persoana sub vârsta de 18 ani, cu excepţia cazurilor când, în baza legii naţionale, majoratul este stabilit sub această vârstă (art. 1 din Convenţie).

nativele acestora, precum şi chestiunea justiţiei pentru minori, a strategiilor de prevenire a delincvenţei juvenile şi a protecţiei tinerilor. În cadrul acestor teme s-au examinat progresele realizate în aplicarea "Regulilor de la Beijing", recomandările privind sprijinirea copiilor care au numai unul din părinţi, crearea posibilităţilor de muncă pentru tineret, combaterea violenţei în familie şi a abuzului de droguri, acţiuni umanitare în penitenciare şi, nu în ultimul rând, abolirea regimului de executare a închisorii prin izolarea condamnatului.

Dintre hotărârile Congresului, cea mai însemnată, după părerea noastră, şi care reprezintă *cel de-al doilea pas important pe calea reformei* instituţiilor penale privitoare la minor (după regulile de la Beijing), o constituie *adoptarea principiilor directoare de la Ryad*[1], adică a principiilor directoare ale Naţiunilor Unite pentru prevenirea delincvenţei juvenile.

Aceste principii conţin numeroase recomandări privind intervenţia la nivelul comunităţii, a societăţii în general, cât şi la nivelul structurilor şi substructurilor guvernamentale şi nonguvernamentale, sau la nivelul microgrupurilor sociale şi chiar în plan individual, în vederea luării de măsuri preventive în materie. În esenţă, se recomandă ca programele de prevenire să vizeze interesul tânărului, chiar aflat în perioada copilăriei, pentru a se evita evoluţii comportamentale nedorite, prin iniţierea unor programe de ocrotire a copiilor împotriva oricăror abuzuri şi neglijenţe periculoase, în perspectiva evitării, pe cât posibil, a sistemului judiciar.

Un alt document important adoptat de Congres conţine "Reguli minimale pentru protecţia minorilor privaţi de libertate". De asemenea, în cadrul Congresului s-a făcut recomandarea ca Secretariatul General să publice un *manual* care să conţină: "Regulile de la Beijing" (1985), "Principiile directoare de la Ryad" (1990), şi "Regulile Naţiunilor Unite pentru protecţia minorilor privaţi de libertate" (1990) – însoţite de co-

[1] După localitatea în care şi-a desfăşurat lucrările Uniunea Internaţională de experţi care a elaborat proiectul de principii directoare.

mentarii asupra conţinutului lor. S-a mai propus ca Adunarea Generală să proclame un an internaţional al reinserţiei delincvenţilor în societate, spre a stimula iniţativele în vederea ameliorării sistemului penitenciar în toate ţările. O ultimă recomandare adresată Comitetului pentru prevenirea crimei şi luptei contra delincvenţei se referă la examinarea, în cadrul următorului Congres (al IX-lea), a progreselor realizate în promovarea şi aplicarea Principiilor de la Ryad.

Cea de-a 45-a sesiune a ONU (decembrie 1990) a adoptat un document care conţine "Regulile minimale ale Naţiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate", aprobând totodată recomandarea Comitetului pentru prevenirea crimei şi lupta împotriva delincvenţei ca aceste reguli să se numească *"Regulile de la Tokyo"* (după localitatea în care au fost elaborate); Adunarea Generală recomandă aplicarea Regulilor de la Tokyo la nivel naţional, regional şi interregional, ţinându-se seamă de contextul politic, economic, social şi cultural, de tradiţiile din fiecare ţară. ONU recomandă ca, la fiecare 5 ani, începând cu anul 1994, să se prezinte informări despre rezultatele obţinute în practică cu privire la aplicarea acestor reguli. Potrivit art. 4.1. din anexă, nici o dispoziţie din prezentele Reguli nu trebuie să fie interpretată ca exluzând celelalte Reguli din documentele de care am amintit[1].

Ultimul Congres al ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţei şi-a desfăşurat lucrările în anul 1995 la Cairo (Egipt). S-au discutat problemele legate de justiţia penală în perioada de tranziţie, de delincvenţa minorilor şi tinerilor şi de măsurile de prevenire faţă de minor după intrarea sa în conflict cu legea penală.

3. Consiliul Europei, cel de-al doilea organism internaţional care se implică activ în problemele delincvenţei juvenile datează din 1949 şi îşi are sediul la Strasbourg.

Consiliul Europei a iniţiat numeroase cercetări criminologice şi sociologice privind delincvenţa, mai cu seamă în rândul

[1] Rezoluţia şi anexa cu Regulile minimale... în *Revista de ştiinţă penitenciară* nr. 1-2, 1993, p. 38-49.

minorilor şi tinerilor care provin din familii de emigranţi sau din populaţia autohtonă minoritară, acolo unde acestea constituie o populaţie compactă, cum sunt zonele sărace ale marilor oraşe din lumea occidentală. Aceste preocupări rezultă şi din recomandările Consiliului Europei, cum ar fi Recomandarea nr. R (87) 20, cu privire la "Reacţiile sociale la delincvenţa juvenilă", adoptată de Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei la 17 septembrie 1987 şi Recomandarea nr. R (88) privind "Reacţiile sociale la comportamentul delincvent al tinerilor proveniţi din familii de emigranţi", adoptată de acelaşi organism la 18 aprilie 1988[1].

De menţionat că activităţile desfăşurate de Consiliul Europei în probleme judiciare şi de executare a pedepselor au la bază ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor şi Recomandările privind aşezămintele penitenciare şi corecţionale deschise, documente adoptate de primul Congres al ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor, aprobate de Consiliul Economic şi Social prin Rezoluţia sa nr. 663 C (XXIV) din 31 iulie 1957, precum şi printr-o rezoluţie a Consiliului Europei din 1956.

În anul 1957, Comitetul de Miniştri al Consiliului a hotărât să înfiinţeze Comitetul European pentru problemele criminale (CEPC) care activează intens în vederea amplificării cooperării internaţionale în materia prevenirii infracţiunilor şi sancţionării infractorilor, ca şi în privinţa tratamentului delincvenţilor. Ca urmare a creşterii delincvenţei juvenile în ţările din Consiliul Europei, Comitetul Director pentru Problemele Criminale (CDPC) a sugerat, la cea de-a 32-a sesiune plenară (1983), crearea unui comitet restrâns de experţi specializaţi în delincvenţa juvenilă, iniţiativă aprobată de către Comitetul de Miniştri[2]. De asemenea, Comitetul pentru Probleme Criminale îşi acoperă domeniile de cercetare şi cu numeroase alte comitete mai restrânse, alcătuite din experţi şi organizate în funcţie de anumite necesităţi.

---

[1] Consiliul Europei, Strasbourg, 1989. În anul1994, Consiliul Europei a organizat verificarea ambelor recomandări sub raportul aplicării lor în practică.

[2] Consiliul Europei, Strasbourg, 1989, *op. cit.*, p. 23.

În anul 1980, Comitetul de Miniştri a autorizat înfiinţarea Comitetului de Cooperare în probleme penitenciare care se ocupă cu aspectele teoretice şi practice legate de activităţile în locurile de deţinere; această activitate are la bază regulile adoptate de Naţiunile Unite pentru tratamentul deţinuţilor[1]. Comitetul a reuşit să elaboreze chiar o versiune europeană a regulilor din închisori (conţine 100 de reguli) [2] şi face obiectul Recomandării R. (87).

Comitetul European pentru Problemele Criminale s-a angajat să supravegheze aplicarea lor în practică şi să prezinte rapoarte la fiecare 5 ani asupra rezultatelor eforturilor depuse în domeniu[3].

Regulile care orientează actualmente legislaţia şi practica în domeniul delincvenţei juvenile,în cele mai multe state membre ale Consiliului Europei, au la bază principiile politicii penale ale Consiliului Europei şi anume[4]: prioritatea absolută a prevenirii, reducerea intervenţiei justiţiei penale şi necesitatea participării comunităţii la politica criminală.

În lumina acestor principii, sub egida CDPC au fost elaborate mai multe studii asupra delincvenţei juvenile, cum ar fi: Delincvenţa juvenilă în Europa după război (Strasbourg, 1960); Eficacitatea programelor în curs privind prevenirea delincvenţei juvenile (1963); Presa şi protecţia tinerilor (1967); Cinematograful şi protecţia tinerilor (1968); Rolul şcolii în prevenirea

---

[1] Conseil de l'Europe, *Le travial penitentiaire*, Strasbourg, 1976, (Raport realizat la cererea Comitetului European pentru Probleme Criminale). Comitetul dispune şi de un Buletin informativ al închisorilor.

[2] KENETH NEALE, expert în Directoratul Afacerilor Judiciare ale Consiliului Europei, în comunicarea prezentată la reuniunea de la Bucureşti din 23-25 aprilie 1991, pe tema: regulile penitenciare europene, în revista de Ştiinţă penitenciară nr. 3-4/1991, p. 53-56.

[3] KENETH NEALE, *op. cit.*, p. 54.

[4] RAOUL WOLFGANG de la Secţia Probleme Penale, Direcţia Afaceri Juridice, Consiliul Europei, *"Delincvenţa juvenilă şi justiţia pentru minori"*, referat prezentat la seminarul cu aceeaşi temă organizat de Consiliul Europei şi Ministerul Justiţiei, la Bucureşti, între 28-29 septembrie 1994.

delincvenţei juvenile (1972); Tendinţe în reeducarea adolescenţilor şi tinerilor adulţi (1974); Transformările sociale şi delincvenţa juvenilă (1979); Raport asupra decriminalizării (1980); Prevenirea delinvenţei juvenile, rolul instituţiilor de socializare într-o societate în evoluţie (1982).

De asemenea, Consiliul Europei a elaborat numeroase recomandări cu implicaţii în problemele delincvenţei juvenile, cum ar fi: Recomandarea nr. R(85) 11 asupra poziţiei victimei în procesul penal (Strasbourg, 1985); Recomandarea nr. R(86) 4 asupra violenţei în cadrul familiei (1986); Recomandarea 1065 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la comerţul şi alte forme de exploatare a copiilor (Strasbourg, 1987); Recomandarea nr. R(87) 20 asupra reacţiei sociale la delincvenţa juvenilă (1987); Recomandarea nr. R(87) 19 adoptată de comitetul de Miniştri la 17 septembrie 1997 (Strasbourg 1988) privind organizarea prevenirii criminalităţii; Recomandarea nr. R(87) 7 asupra principiilor referitoare la răspândirea videoprogramelor cu caracter violent, brutal sau pornografic (1989); Recomandarea nr. R(91) 11 a Comitetului de Miniştri asupra exploatării sexuale, pornografiei, prostituţiei, ca şi asupra traficului cu copii şi tineri adulţi (adoptată la 9 septembrie 1991).

Conferinţele de politică penală (manifestări ştiinţifice organizate la fiecare 5 ani) constituie o formă importantă de activitate a Consiliului Europei în materia delincvenţei juvenile. De exemplu, Conferinţa din 1985 a tratat tema "Marile perspective europene contemporane ale politicii criminale"[1], iar Conferinţa din anul 1990 s-a referit la "Problemele actuale de politică criminală"[2].

Un loc important în orientările de principiu ale Consiliului Europei îl ocupă ideea depenalizării unor fapte săvârşite de

[1] Conseil de L'Europe, Strasbourg, 1985, p. 56-60.

[2] Strasbourg, 9-11 mai 1990, Conseil de l'Europe, doc. CDPC (90) 4.

minori, precum şi ideea evitării pe cât posibil a procedurii judiciare pentru sancţionarea faptelor comise de minori[1].

4. Instituţiile internaţionale menţionate îşi desfăşoară activităţile în direcţia prevenirii şi a tratamentului delincvenţei juvenile, paralel cu preocupările pentru perfecţionarea legislaţiei penale şi sporirii eficienţei acesteia în realizarea obiectivelor de mai sus.

În prezent există deosebiri notabile ale legislaţiilor naţionale în materia răspunderii penale a minorilor. Aşa, de exemplu, vârsta maximă de la care orice infractor minor suportă rigorile dreptului comun ("majoritatea penală") este de 18 ani în Austria, Belgia, Franţa, Germania, Elveţia, Italia, Turcia, Lichtenstein şi Ţările de Jos; de 17 ani în Grecia, Anglia, Ţara Galilor şi Polonia; de 16 ani în Spania, Portugalia şi Scoţia, iar în Cipru şi în Suedia, pragul de vârstă de la care intră sub incidenţa dreptului comun este de 15 ani. Ţara cu cel mai scăzut prag al "majorităţii penale" este Norvegia cu 14 ani.

Rigoarea aparentă a unora din aceste reglementări este temperată, însă, prin diverse alte dispoziţii legale. Astfel, în cazul modelului suedez, până la 15 ani minorii beneficiază de prevederile unor acte de protecţie socială speciale (*Social Service Act* din 1982), iar după împlinirea vârstei de 15 şi până la 18 şi chiar 20 de ani, autorul unei infracţiuni beneficiază de dispoziţiile altui act normativ similar. Alte ţări scandinave cunosc modele asemănătoare; astfel, în Norvegia (ca şi Scoţia) minorii delincvenţi se află în grija unor comisii de protecţie şi nu sunt supuşi jurisdicţiilor pentru minori. De altfel, modelele de reacţie socială la delincvenţa juvenilă înclină tot mai mult spre demersuri extrajudiciare. În Spania şi în Portugalia, tinerii de la 16 la 21 de ani pot fi trataţi ca minori în anumite

[1] Prin transformarea anumitor delicte penale în abateri administrative sau încălcări ale legii civile, în aşa fel încât să se elimine sau să se reducă caracterul lor infamant şi să se evite desfăşurarea unei proceduri penale.

circumstanţe. În alte ţări, autoritatea responsabilă, în cazul delincvenţei juvenile, este jurisdicţia pentru minori[1].

Deosebiri mai există şi în privinţa reglementării momentului când începe răspunderea penală a minorului. Astfel, în Elveţia şi în Suedia, ca şi în legislaţia altor state nord americane, răspunderea penală a minorului începe de la 7 ani; în sistemul scoţian, răspunderea penală a minorilor începe la 8 ani,în Anglia şi Ţara Galilor, Grecia şi Ungaria de la 12 ani. În Franţa, Portugalia şi Austria vârsta minimă a răspunderii penale este de 13 ani, iar în Germania, Danemarca şi Italia de 14 ani – soluţie adoptată şi de legislaţia penală română[2]. Deosebiri mai există şi în privinţa conţinutului discernământului la minori. Astfel, în Anglia şi în Ţara Galilor discernământul există când minorul ştie ceea ce este rău. În Italia, pentru minorii în vârstă de la 14 la 18 ani răspunderea penală este în funcţie de capacitatea acestora de a înţelege şi a voi. În.Ungaria, minorul care se află în categoria de vârstă 14-18 ani răspunde penal numai dacă nu este dement. În termenii legii penale germane, un minor este penalmente responsabil dacă în momentul săvârşirii faptei maturitatea sa morală şi psihică era suficientă pentru a înţelege caracterul ilicit al actului său. În Iugoslavia, aprecierea discernământului minorului delincvent este în funcţie de personalitatea acestuia, luată în consideraţie în întregul ei[3]. Potrivit noului Cod penal francez, art. 22-1, discernământul există dacă o persoană nu suferă de tulburări psihice ori neuropsihice care i-ar fi anulat discernământul ori controlul actelor sale. În Statele Unite, discernământul constă numai în elementul cognitiv (capacitatea de a aprecia ilicitul actului).

În unele legislaţii penale este reglementată o categorie de vârstă intermediară – cea a "tinerilor adulţi" – care durează de

---

[1] Conseil de L'Europe, *Reactions sociales à la délinquance juvénile,* Strasbourg, 1989, p. 33 (Rapport du CDPC).

[2] COLETTE SOMERHAUSEN, *Mineurs délinquants et modèles d'intervention étatique,* în Cahièrs de dèfense sociale, 1988, p. 78-95.

[3] O. BRAD PERIC, *Les idées de la Défense sociale nouvelle et la condition juridique du mineur,* Cahièrs de Dèfense Sociale, 1990/1991, p. 109-115.

la 18 până la 20, 21 şi chiar 25 de ani, cum este în Iugoslavia[1]. În Suedia, perioada de vârstă a "tinerilor adulţi" este între 15-18 ani. În Portugalia legea prevede, de asemenea, un regim special pentru tinerii între 16 şi 20 de ani. Un regim distinct pentru "tinerii adulţi" între 16-18 ani întâlnim şi în Spania, unde, în mod teoretic, persoanele până la 20 de ani trebuie să se bucure de un regim penitenciar distinct de cel al adulţilor. În Scoţia, Legea asupra justiţiei penale din 1980 a introdus noi dispoziţii privind "tinerii adulţi" în vârstă de la 16 la 21 de ani.

Vom încheia cu un posibil răspuns la întrebarea pe care ne-o sugerează diversitatea reglementărilor în materie de răspundere penală a minorilor şi anume că, o asemenea noţiune, nu va putea fi definită sub toate aspectele ei decât atunci când se va găsi o definiţie corespunzătoare pentru normalitate, adică atunci când vom putea să definim omul normal.

[1] Statutul legal şi tratamentul tinerilor adulţi delincvenţi – Actele celui de-al VI-lea Congres Internaţional de Apărare Socială, Belgrad, 1962. Problema "tinerilor adulţi" a fost pusă încă din 1958, la Congresul ţinut la Stockholm, de către Societatea Internaţională de Apărare Socială.

CAPITOLUL IV

SISTEMUL DE REEDUCARE A MINORULUI INFRACTOR ÎN LEGISLAŢIA PENALĂ COMPARATĂ

1. Documentele Organizaţiei Naţiunilor Unite şi ale Consiliului Europei privitoare la delincvenţa juvenilă în general şi la justiţia pentru minori în special, de care ne-am ocupat până acum[1] nu au un scop în sine. Ele atrag atenţia asupra necesităţii ca statele membre ale organismelor menţionate să-şi îndeplinească obligaţiile ce şi le-au asumat, de a introduce în legislaţiile proprii standardele internaţionale în domeniul de mai sus.Este vorba, în principal, de realizarea, în mod progresiv, a unor structuri noi şi instituţii apte să asigure promovarea unor politici clare cu privire la minori, iar în măsura în care se preconizează o reformă penală, aceasta va trebui să includă şi reglementări eficiente privind protecţia minorilor infractori. Sub acest din urmă aspect, documentele la care ne-am referit pun la îndemâna părţilor interesate, prin sugestiile pe care le fac, numeroase modele de politică penală, soluţii de îmbunătăţire şi de adaptare a propriilor legislaţii la cerinţele moderne europene în materie.

Perfecţionarea legislaţiei referitoare la minor reprezintă o cerinţă care se adresează nu numai organelor legislative dar şi

---

[1] ORTANSA BREZEANU, *Minorul delincvent în documentele ONU şi ale Consiliului Europei*, în Revista de drept penal nr. 3/1996, p. 39-47 inclusiv.

întregii societăţii, prevenirea delincvenţei juvenile ca şi recuperarea delincventului minor prin modalităţi cât mai adecvate vârstei acestuia constituind una din preocupările fundamentale ale societăţii moderne, căreia îi revine datoria imperioasă de a se ocupa sistematic şi prin toate structurile sale de prevenirea unor eşecuri în problema educării şi formării tinerei generaţii adoptând soluţii care să reflecte un mod nou de abordare a acestei problematici în acord cu complexitatea personalităţii umane, în general, şi a celei aflate în stadiul de formare, în special.

În sprijinul acestei abordări moderne şi raţionale a problemelor legate de minor, un rol important revine instrumentelor juridice ale ONU şi ale Consiliului Europei al căror conţinut complex şi nuanţat permite statelor interesate să le aplice într-o manieră compatibilă cu concepţiile juridice proprii (Regulile de la Beijing 2.2) şi în funcţie de condiţiile economice, social-culturale şi ştiinţifice de care acestea dispun. Aceste documente sugerează răspunsuri şi soluţii compatibile cu toate modelele de reacţie socială la delincvenţa juvenilă cu multiplele lor variante pe care le întâlnim în legislaţiile ţărilor din Europa şi din alte părţi ale lumii, modele reflectând, deopotrivă, particularităţile fenomenului delincvent juvenil, ca şi elementele specifice ale sistemului punitiv din aceste ţări. Soluţiile recomandate de organismele internaţionale menţionate sunt realiste şi benefice tocmai pentru că sintetizează o bogată experienţă a statelor membre în această materie şi ţin seama de intercondiţionarea dintre teorie şi practică în modul de armonizare a diferitelor cerinţe şi elemente specifice[1]. Ni se pare deosebit de relevant şi caracterul inovator al acestor documente, preocuparea lor de a depăşi soluţiile tradiţionale şi de a identifica modalităţi noi care să conducă la rezolvări moderne şi profund umanitare a chestiunilor legate de ocrotirea juridică a minorului.

[1] Date interesante teoretice şi practice pe tema interacţiunilor în cadrul justiţiei penale, ne oferă documentele celei de-a VII-a Conferinţe cu privire la cercetarea criminologică. Vezi Conseil de l'Europe, *Études relatives à la recherche criminologique*, vol. XXV, Strasbourg, 1987.

Aşa de pildă, Ansamblul de Reguli minime al Naţiunilor Unite pentru administrarea justiţiei pentru minori (Regulile de la Beijing)[1], propun extinderea protecţiei sociale şi legale şi la alte categorii de minori în afara celor care intră sub incidenţa legii penale, cum sunt minorii cu anumite atitudini comportamentale pentru care nu ar putea fi pedepsit un adult (art. 3.1), minorii în pericol cărora ar urma să li se aplice protecţie şi ajutor social (art. 3.2) sau chiar la tinerii adulţi delincvenţi (art. 3.3). În acest mod se creează, practic, perspectiva ameliorării regimului juridic al tuturor minorilor indiferent de vârsta şi de natura faptei săvârşite şi a tinerilor până chiar la 25 de ani. În acelaşi timp, prevenirea şi controlul delincvenţei juvenile capătă o importanţă mai mare. Pentru a înţelege mai profund semnificaţia şi conţinutul aestor documente internaţionale nu este lipsit de interes să analizăm principalele modele de reglementare a modului de sancţionare a minorului delincvent, a căror substanţă şi experienţă se găsesc sintetizate într-o manieră creatoare şi modernă în conţinutul documentelor la care ne referim.

2. O evaluare globală a acestor modele scoate în evidenţă nu numai că sistemul de justiţie penală a minorilor delincvenţi are o vechime notabilă, mai ales în ţările industrializate din occident, dar şi evidenţa unui proces de evoluţie treptată a acestor modele de la modelul de "justiţie formală" al cărui principiu era proporţionalitatea absolută dintre pedeapsă şi gravitatea actului comis la un model care, abandonând acest principiu, ţine seama de circumstanţele infracţiunii şi de personalitatea minorului[2]. Extinderea acestui model a condus treptat la limitarea intervenţiei organelor judiciare şi la înlătu-

---

[1] Vezi, mai ales, *Règles de Beijing – Ensemble de Règles minimes des Nations Unies concernat l'administration de la justice pour mineurs,* Nations Unies, Departament de l'information, New-York,1986.

[2] Am putea spune că introducerea judecătorului pentru minori la începutul secolului, în unele legislaţii europene, a fost primul pas spre un astfel de model care acordă prioritate personalităţii minorului în raport cu fapta comisă.

rarea elementelor care ar fi putut genera un proces de etichetare a minorului delincvent cu consecinţa stigmatizării şi a marginalizării acestuia. O asemenea evoluţie a stat la baza procesului de dejudiciarizare[1] (proces care în Statele Unite a fost denumit decriminalizare), depenalizare şi dezinstituţionalizare în politica penală faţă de minorul delincvent[2].

După anii 1960, schimbările economice din ţările occidentale, creşterea nivelului de viaţă, o şcolaritate mai prelungită au generat un climat de educaţie "permisivă" şi o mai mare toleranţă în privinţa comportamentelor deviante. Deşi între anii 1950-1970 delincvenţa juvenilă, în general, a crescut, sistemul de protecţie a minorului la această stare de lucruri a continuat să promoveze ideea toleranţei şi a bunăvoinţei, accentul punându-se mai mult pe ajutorul social voluntar, pe motivaţia minorului şi pe voinţa sa de a-şi modifica comportamentul. S-a ajuns, cu timpul, la consolidarea unei adevărate ideologii terapeutice, a tratamentului, ideologie care a dominat după anii 1960 în toate ţările occidentale[3].

Pentru facilitarea aplicării diferitelor metode de tratament s-au creat structuri corespunzătoare; astfel, în unele state, s-au organizat, de pildă, locuri speciale pentru tratamentul tinerilor cărora li s-au aplicat pedepse cu închisoare de scurtă durată. Cel mai cunoscut pare a fi cel din statul New Jersey –

---

[1] Printre soluţiile pe care le recomandă Consiliul Europei în privinţa reacţiei sociale la delincvenţa juvenilă, continuă să figureze dejudiciarizarea. Vezi, Conseil de l'Europe, *Réactions sociales á la délinquance juvénile,* Strasbourg, 1980, p. 8.

[2] Vezi, L.T. EMPEY, *The social Construction of Childhood Delinquency and Social Reform,* in The Juvenile Justice System, Ed. Klein, Sage, 1976 – cit. de J. JUNGER-TAS în *L'adolescence délinquante et les années 1980, – un étude prospectives sur les modèles d'intervention et de prise en charge,* 1982.

[3] Astfel THÉODORE PAPATHEODOROU, citându-l pe J. LAPLANTE în *de l'individualisations des peines à la personnalisation des sanctions,* Revue international de criminologie et de police technique, nr. 1/1993, susţine că, în jurul anilor 1960, existau în Statele Unite peste 200 de metode de tratament şi nu mai puţin de 10000 de tehnici utilizate.

Highfields Centre Community Treatment – proiect elaborat deYouth Authority (California).

Deşi rezultatele obţinute au fost apreciate încurajante, organismele specializate ale Consiliului Europei care au studiat problema eficienţei tratamentului de scurtă durată, au insistat asupra necesităţii ca, pe lângă acestea, să se întreprindă şi măsuri noninstituţionale şi nonjudiciare[1].

În anii următori, conjunctura economică deteriorându-se, se remarcă o dată cu această schimbare şi tendinţa societăţii de a fi mai puţin tolerantă faţă de minorii şi tinerii infractori. Restricţiile bugetare determinate de situaţia economică au ameninţat nu numai integrarea economică şi socială a tinerilor – cu toate consecinţele ce decurg din aceasta – dar şi funcţionarea sistemului de justiţie penală şi de protecţie a tinerilor[2]. Pe fondul acestei crize generale asistăm la o creştere masivă a criminalităţii în cele mai multe state europene[3] şi de pe alte

---

[1] Conseile de L'Europe, *Méthodes de traitement de courte durée des jeunes délinquants,* Strasbourg, 1967, p. 71-73, 90-93 (concluziile).

[2] Conseil de L'Europe, *Réactions sociales à la délinquance juvénile, op. cit.,* p. 27; M. C. BRODA, *Crise économique et criminalité,* raport prezentat la a 13-a Conferinţă a miniştrilor europeni de justiţie (Atena), 25-27 mai 1982, în Conseil de L'Europe, *Conclusions et résolutions de la Conference,* Strasbourg, 1982, p. 7-8.

[3] În 1989 criminalitatea a crescut în Franţa faţă de 1988 cu 4,27%, în 1990 cu 6,93% în raport cu 1989. Între 1984-1989 în ţările din CE rata criminalităţii la 1000 de locuitori este variabilă; 26% în Spania şi Irlanda; de la 25 la 50% în Belgia, în Grecia şi în Italia; de la 50 la 75% în Franţa în Germania şi în Portugalia ; 72 % în Marea Britanie, Ţările de Jos şi în Danemarca. Vezi, JEAN PRADEL, Droit pénal général, 1992, Ed. Cujas, p. 33. Potrivit raportului ONU prezentat în urma celei de-a IV-a anchete efectuate de experţii săi în statele europene, nord-americane şi în ţările din fosta URSS privind tendinţele criminalităţii şi funcţionarea sistemelor de justiţie penală, criminalitatea a continuat să crească şi după 1990 – pe primele locuri situându-se infracţiunile de furt, furt cu mâna armată, distrugeri. Vezi, *European Institute for Crime Prevention and Control affiliated with the United Nations Crime and Criminal Justice in Europa and North America,* 1986-1990, Helsinki, 1995, p. 17.

continente, în cadrul căreia atrage atenţia delincvenţa juvenilă, atât prin dimensiuni[1], cât şi prin formele sale de manifestare[2].

Aceste fenomene declanşează, între altele, o creştere masivă a sentimentului de insecuritate personală[3] şi de frică faţă de crimă, accentuându-se astfel riscul unor riposte excesive în rândul populaţiei. (Este cunoscută tendinţa de a se reacţiona exagerat faţă de unele fapte penale, pe baza unor reflexe emoţionale întreţinute de multe ori de mass-media)[4].

Asistăm astfel, la o inversare a situaţiei. Se pune problema unor intervenţii mai radicale şi mai eficiente ale organelor judiciare în combaterea şi prevenirea fenomenului. Optimismul tratamentului, întreţinut de mişcarea reformei în favoarea practicilor clinice, a fost nevoit să cedeze (după pierderea încrederii în eficacitatea lui) pragmatismului realităţii criminale. În acest context, reforma sistemului penal – impulsionată şi de

---

[1] În jurul anilor 1980 creşteri notabile a delincvenţei juvenile s-au înregistrat în majoritatea statelor Consiliului Europei (exemplu: Italia, Belgia, Cipru, Franţa, Ţările de Jos, Spania, Portugalia etc.), *Réactions sociales à la délinquance juvénile, op. cit.*, p. 30-31. Despre situaţia de la noi din ţară, a se vedea ORTANSA BREZEANU, *Evoluţia criminalităţii în România în perioada 1988-1993* (studiu statistic) în *Tranziţia şi criminalitatea* – coordonator Rodica Mihaela Stănoiu, Ed. OSCAR PRINT, 1994, p. 36-180.

[2] În Ţările de Jos, sunt numeroase cazurile de vandalism (cu ocazia furturilor de maşini) numărul lor creşte de la 10344 în 1970 la 58115 în 1975 – deci de peste 5 ori. Devin îngrijorătoare în Italia infracţiunile foarte grave săvârşite contra persoanei de multe ori la instigarea adulţilor; violenţa tinerilor în cadrul meciurilor de fotbal (Regatul Unit) etc. Abuzul de droguri şi consumul de alcool – factori implicaţi în unele infracţiuni de violenţă – stau în antenţia ţărilor confruntate de mai multă vreme cu astfel de fenomene (Italia, Spania, Suedia, Elveţia etc.). Vezi, *Réactions sociales à la délinquance juvénile*, op. cit., p. 30-31; J. JUNGER-TAS, *op. cit.*

[3] Un studiu efectuat în 1982 în Franţa arată că insecuritatea generată de delincvenţă se află pe acelaşi plan cu şomajul şi înaintea inflaţiei şi a inegalităţilor sociale, în preocupările autorităţilor.

[4] Potrivit raportului american FIGGIE (1980), 0,009 % din populaţie este victima unui omor, iar 17 % dintre oameni au frică că vor fi omorâţi; 0,06 % din femei sunt violate, iar 55% se tem că vor fi. Vezi JEAN PRADEL, *op. cit.*, p. 36.

cercetările care au demonstrat anacronismul tratamentului şi ineficienţa acestuia, ca factor de control social (în realitate socotit şi el stigmatizant) – înclină spre sancţiuni mai severe. Aşa de pildă, în Franţa, Legea "Securităţii şi libertăţii" din 1980, vizează agravarea pedepselor[1], situaţie pe care o întâlnim şi în cazul minorilor chiar pentru fapte cu un pericol social redus[2]. Un alt exemplu interesant – de înăsprire a pedepelor şi chiar al regimului din închisori întâlnim Carolina de Nord (SUA) unde, potrivit unei legi din 1993, toţi infractorii condamnaţi la închisoare îşi ispăşesc în întregime pedeapsa. Eliberările pe cuvânt de onoare ale condamnaţilor – soluţie folosită excesiv până atunci – chiar şi în cazul unor infracţiuni grave, au fost desfiinţate[3].

3. În lumina acestei evoluţii a tratamentului penal al minorului delincvent se poate vorbi despre o tendinţă spre ceea ce s-ar putea numi neo-clasicism. Comitetul European pentru Problemele Criminale concretizează această tendinţă prin două elemente. Primul ar consta în faptul că s-a revenit la modelul de "justiţie formală" caracterizat prin proporţionalitatea pedepsei în raport cu gravitatea faptei comise, abandonându-se, în general, principiul individualizării pedepsei, cu avantajele care operau în favoarea minorului delincvent. Se manifestă tendinţa de a se folosi tot mai frecvent pedepsele[4] în

---

[1] *Les reformes pénales*, articol publicat în Le Monde din 2 mai 1980.

[2] CHARLES BLANCHARD, în Le Matin din 8 februarie 1980. Edificatoare este şi remarca pe care o face ROBERT BADINTER potrivit căreia, dreptul francez se îndreaptă spre un drept penal al închisorilor. Le Monde, 8 august 1974.

[3] Vezi, COVER STORY, *Justice by the grid*, articol apărut în ziarul Governing din 27. 03. 1994, Carolina de Nord.

[4] În Austria, proporţia minorilor în populaţia condamnată a crescut de la 2,6 % în 1986 la 5,6 % în 1990, în Bulgaria creşterea este de la 4,3% la 5,6%, în Lituania de la 2,9 % la 8,7 %, în Moldova de la 2,9% la 5,2%. Vezi, *Crime and Criminal Justice in Europe and North America, op. cit.*, p. 50. În ţara noastră, numărul minorilor trimişi în judecată a crescut de la 3810 în 1989 la 12439 în 1996 (326,7%), iar numărul minorilor condamnaţi definitiv a crescut de la 2789 în 1989 la 10718 în 1996 (143,8%).

tratamentul penal al minorului, precum şi tendinţa de a reduce diferenţele dintre sistemul penal al minorilor şi cel destinat adulţilor.

Al doilea element se situează în cadrul politicii de prevenire a delincvenţei. În mod concret este vorba de un model de prevenire căruia i se adaugă o nouă dimensiune constând în încercări de modificare a mediului înconjurător al minorului luându-se măsuri de reducere a ocaziilor de a comite infracţiuni şi de consolidare a normelor şi atitudinilor susceptibile de a crea obstacole împotriva manifestărilor antisociale[1].

Concluzia care se impune, faţă de creşterea alarmantă pe care a înregistrat-o delinvenţa juvenilă, este aceea a ineficienţei modelelor de reacţie socială cunoscute şi a incapacităţii sistemelor de justiţie penală de a face faţă noilor forme şi dimensiuni ale delincvenţei raportate şi la modul de gândire al delincventului şi de receptare de către acesta a realităţii. Nu întâmplător acest moment, aparent fără soluţii de depăşire, coincide cu elaborarea de către ONU a Regulilor de la Beijing destinate să conducă, prin aplicarea lor, la redresarea acestei situaţii şi la realizarea unei justiţii reale pentru minorii delincvenţi.[2]

4. Nu este mai puţin adevărat că încercările de reformă a dreptului penal, în general, şi a justiţiei pentru minori, îndeosebi, sunt marcate şi de o anumită inerţie a sistemului represiv care, cel mai adesea, include închisoarea (practic, mai toate ţările au această pedeapsă pentru minori), încât cu greu

---

[1] Nations Unies, *Principes directeurs rélatifs à la prevention du crime et à la justice pénale dans le contexte du développement d'un nouvel ordre économique international,* 1988, p. 52.

[2] Reamintim că până în anii 1980 problemele pe care le-a ridicat delincvenţa juvenilă, inclusiv în legătură cu sancţiunile privative de libertate aplicate minorilor infractori, au ocupat un loc mai modest între preocupările organismelor internaţionale cu privire la combaterea şi prevenirea criminalităţii (Primul studiu al ONU în această materie are în vedere perioada 1970-1975 şi a fost prezentat în 1980 la cel de-al VI-lea Congres mondial pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor).

îşi fac loc soluţii prin care sistemul punitiv să devină mai nuanţat şi mai corespunzător realităţii. Aşa de exemplu, în SUA, dacă între anii 1983-1987 numărul minorilor între 10-17 ani arestaţi era constant, începând cu anul 1987 acest număr a crescut continuu. Astfel, în 1990 au fost arestaţi 11,5 milioane minori (10-17 ani)şi 120.000 pentru infracţiuni de violenţă, iar în anul 1995 numărul arestărilor din această categorie de vârstă a crescut la 15 milioane, iar în cazul infracţiunilor de violenţă la 170.000. Pe baza estimărilor făcute de către Council of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, în anul 2000 numărul minorilor arestaţi va fi de 19 milioane, iar în cazul infracţiunilor de violenţă vor ajunge la 195.000, pentru ca în anul 2010 numărul minorilor infractori arestaţă să crească până la 27 milioane, iar a celor arestaţi pentru infracţiuni violente la 260.000.

Ca urmare, organismul citat atrage atenţia Naţiunilor Unite asupra necesităţii de a se interveni mai ferm în problemele delincvenţei juvenile care – în opinia membrilor săi – ameninţă colectivităţile umane şi viitorul copiilor. Totodată, acest organism oferă un plan de acţiune al justiţiei juvenile naţionale structurat pe 8 puncte şi bazat pe strategii şi obiective care vizează, în esenţă, sporirea capacităţii sistemului de justiţie de a răspunde prompt în vederea reducerii violenţei juvenile şi prevenirii delincvenţei. Sancţiunile propuse includ 3 niveluri: *intervenţie imediată* (centre de recuperare, centre de tratament, programe de petrecere a timpului liber şi, de asemenea, supravegherea protejată), *sancţiuni intermediare* (grupuri diferenţiale şi nondiferenţiale – bazate pe programe de supraveghere, programe de probaţiune, programe pentru delincvenţii la prima infracţiune, dar şi pentru cei care le repetă), *închisoare*. În legătură cu acest ultim nivel, se atrage atenţia asupra faptului că, pentru minorul delincvent, închisoarea are un impact negativ, asupra lui existând riscul de a fi transformat în criminal înrăit[1].

[1] Vezi *Combating Violence and Delinquency, op. cit.*, p. 1-5.

De observat că, tendinţa de a se aplica frecvent închisoare pentru faptele săvârşite de minor este prezentă în ciuda numeroaselor rezerve exprimate în legătură cu pedepsele privative de libertate, în general, iar pentru minor, în special, controversă care datează de peste 100 de ani[1]. De-a lungul timpului s-au sugerat numeroase alte soluţii de tratament al minorilor în afara închisorii şi cu sprijinul colectivităţii[2]. Multe din aceste soluţii nu şi-au găsit o consacrare legală, în parte şi datorită lipsei suportului material.

De altfel, criza sistemului penal referitor la minor este un aspect special al unei problematici mai generale, şi anume criza sistemului normativ. După unii autori, asistăm la erodarea însăşi a normelor juridice cu consecinţe în sfera inter-

---

[1] ROGER MERLE, *Sanctions privatives et non privatives de liberté* – comunicare prezentată la a VI-a întâlnire juridică franco-română (Bucureşti-Tulcea, 25-30 mai, 1980).

[2] În dreptul penal francez s-a prevăzut un sistem de pedepse alternative care să se substituie pedepselor privative de libertate. Scopul urmărit a fost, mai ales, de a se evita aplicarea de pedepse de scurtă durată a căror nocivitate era demult denunţată. Noul Cod penal francez lărgeşte aplicarea acestor sancţiuni, DOMINIQUE GAILLARD, *Les sanctions pénale alternatives,* în Revista internaţională de drept comparat nr. 2/1994, p. 683. Alte substitutive ar fi semi-libertatea, semi-detenţia, în Revue international de politique criminale nr. 36, 1987, p. 3-22. Mai pot fi menţionate "probaţiunea de şoc" (soluţie care combină o folosire sporită a probaţiunii cu o scurtă perioadă de întemniţare), "probaţiune cu posibilitatea de angajare" (probaţiune însoţită de programe având drept scop menţinerea continuă a legăturilor cu mediul în care trăieşte), "supravegherea protectoare" (Japonia, 1971), suspendarea pronunţării hotărârii cu sau fără probaţiune (pentru condamnări până la 2 ani, Belgia, 1965). Dispensă de pedeapsă şi amânarea pronunţării (Franţa). *Documentele celui de-al VI-lea Congres ONU ...* (Caracas – Venezuela, 25 aug. – 5 sept. 1980). PIERRE-HENRI BOLLE, *La politique criminelle européene, fusion ou confusion, l'oeuvre méconnue, mais essentielle du Conseil de L'Europe,* în Cahièrs de dèfense sociale 1990/1991, p. 202, R. SCREVENS, *Le travail d'intérét général, sanction pénale,* în Revue de droit pénal et de criminologie nr. 1/1992, p. 7.

normativităţii, adică a relaţiilor dintre normele formale şi informale[1].

În faţa acestor realităţi contradictorii, Adunarea Parlamentară a cerut Comitetului European pentru Problemele Criminale (prin Comitetul de Miniştri) ca pe baza unor studii asupra acestor probleme să se recurgă, inclusiv, la sancţiuni şi la măsuri administrative şi economice (căutând în acelaşi timp noi soluţii de substituire a închisorii) pentru combaterea infracţiunilor. Este interesantă şi recomandarea de a se organiza studii complementare în legătură cu efectele pedepselor privative de libertate asupra familiei şi copiilor deţinutului[2].

În ciuda eşecului sistemului represiv şi a creşterii masive a criminalităţii, organele internaţionale continuă încercările de a orienta politica penală spre acele modele de reacţie socială la delincvenţă, care vizează *protejarea demnităţii şi a drepturilor sale fundamentale.* Această realitate juridică şi socială impune, după unele opinii, o reconsiderare a principiului individualizării pedepsei în sensul de a i se reda acestuia un caracter ştiinţific, spre a se ajunge la depăşirea crizei care domină actualmente justiţia penală. Aceasta implică o *redefinire* a principiului individualizării şi o reevaluare a aportului său la soluţionarea problemelor menţionate. Se speră într-un model în devenire, destinat a proteja persoana umană în individualitatea sa şi, totodată, în dimensiunea sa colectivă. Un astfel de model comportă *trecerea de la individualizare la personalizarea sancţiunilor*[3].

---

[1] PHILIPPE ROBERT, *Normele statului – o hegemonie în criză,* referat prezentat la Colocviul european asupra crizei normativităţii (Paris, 24-27 februarie 1993); J. LÉAUTE, *Le rôle du droit pénal dans le contexte social,* Conseil de L'Europe, Conférence sur la politique pénale, Strasbourg, 1975, p. 10-14.

[2] ORTANSA BREZEANU, *Relaţia dintre delincvenţa juvenilă şi violenţa intrafamilială* – comunicare prezentată la seminarul româno-american, Bucureşti, 1994 (14-15 iunie).

[3] THÉODORE PAPATHEODOROU, *De l'individualiations de péines à la pérsonalisation des sanctiones,* în Revue intemationale de criminologie et de police technique nr. 1/1993, p. 107-115.

6. *Procesul de reformă a sistemelor de drept şi a justiţiei pentru minorii delincvenţi pune în evidenţă,* prin etapele pe care le-am menţionat, înseşi *treptele istorice pe care le parcurge societatea civilă în drumul către mileniul trei, în încercarea de a construi modelele cele mai adecvate să răspundă cerinţelor viitorului.*

Diferenţele notabile pe care le întâlnim în legislaţia diferitelor ţări, atât sub raportul răspunderii penale a minorului[1], cât şi în privinţa reglementărilor speciale privind resocializarea acestuia vor tinde să se atenueze sub influenţa regulilor care orientează procesul global de reformă pe baza principiilor Consiliului Europei şi anume, acordarea priorităţii prevenirii, reducerea intervenţiei justiţiei penale şi necesitatea participării comunităţii la politica penală şi la activităţile de readaptare a minorului delincvent.

În acest context, umanizarea sistemului de resocializare în general, şi de resocializare a minorului delincvent, în special – impulsionată şi de eforturile internaţionale – va reduce distanţa care separă politica penală de politica pentru apărarea drepturilor omului, deschizându-se perspectiva apropierii lor până la o posibilă unificare într-un viitor mai îndepărtat. Rămâne valabilă concluzia că minorii delincvenţi nu pot fi izolaţi de societate, dacă se doreşte pregătirea lor pentru o reală confruntare cu greutăţile şi contradicţiile vieţii sociale.

Ideea unei politici penale de integrare a minorului delincvent în societate este susţinută şi într-o recentă operă ştiinţifică ce încearcă să depăşească, în cadrul unei teorii integratoare, contradicţiile expuse. Autorul propune un program global de intervenţie care să cuprindă măsuri de luptă contra precarităţii materiale şi culturale, măsuri de prevenire a manifestărilor antisociale prin intervenţii pedagogice şi psihologice, concrete şi realiste, orientate spre dezvoltarea pozitivă a tinerilor şi, în

[1] Vezi, *Minorul delincvent în documentele ONU şi ale Consiliului Europei, op. cit.*, p.46-47.

fine, măsuri cu caracter judiciar care să evidenţieze clar limitele toleranţei sociale faţă de acţiunile dăunătoare[1].

7. După această evaluare globală a evoluţiei sistemului de justiţie penală privind pe minorii delincvenţi este momentul să analizăm analitic câteva din aceste sisteme spre a releva particularităţile de reglementare, contribuţia pe care fiecare din aceste sisteme o aduce la elaborarea unor reglementări de protecţie a minorului, finalitate spre care tind documentele internaţionale la care ne-am referit.

A. Un prim model pe care îl vom analiza va fi cel al *Angliei şi Ţării Galilor.*

Regimul juridic al minorului delincvent, în Anglia şi Ţara Galilor, evidenţiază particularităţi care ţin de însuşi specificul sistemului de drept englez bazat, după cum se ştie, pe tradiţie (cutumă), pe acte ale Parlamentului şi pe precedentul judiciar. Sub acest aspect, dreptul englez şi cel galez diferă profund de dreptul scoţian (de care ne vom ocupa separat) care, fiind bazat pe un sistem de drept de tip romanic, este mult mai apropiat de sistemul francez sau cel românesc decât de sistemele din Regatul Unit. Caracteristic sistemului penal englez, în privinţa faptelor comise de minori, a fost de-a lungul timpului severitatea excesivă. Până în secolul al XIX-lea, peste 200 de infracţiuni se pedepseau cu moartea, iar minorii erau socotiţi, după vârsta de 8 ani, infractori adulţi. Minorii infractori erau trimişi la aceleaşi închisori, înainte de proces, judecaţi de aceleaşi instanţe şi condamnaţi la aceleaşi pedepse, inclusiv moartea, deportarea sau închisoarea ca şi adulţii. Dezvoltarea ulterioară a unui sistem judiciar, separat pentru minori, în Anglia, a constituit un răspuns la ameninţarea pe care o reprezenta delincvenţa juvenilă faţă de ordinea stabilită în stat, în condiţiile în care juraţii refuzau să-i mai condamne din cauza pedepselor prea dure pe care ei ar fi trebuit să le suporte. Nu întâmplător probaţiunea, ca practică a instanţelor de a men-

[1] LODE WALGRAVE, *Essai de construction d'une théorie integrative,* Geneva/ Paris, Ed. MÉDICINE ET HIGIÉNE, Méridiens Klincksieck, 1992.

ţine pe inculpatul condamnat sub supraveghere şi sub influenţa comunităţii, apare în jurisprudenţa curţilor engleze încă de la începuturile secolului al XVIII-lea. În acea epocă, judecătorii, în dorinţa de a scuti pe condamnaţi de pedepsele tradiţionale ale vremii (tortura, mutilarea, pedeapsa capitală), dispuneau *iertarea condiţionată şi amânarea executării hotărârii.*

În practică, instituţia suspendării judiciare permitea instanţelor să amâne pedeapsa, dând posibilitatea condamnatului să dovedească că îşi poate îndrepta comportamentul în societate. În mod analog, instituţia cauţiunii de bună purtare dădea posibilitatea condamnatului de a rămâne în stare de libertate, asumându-şi anumite obligaţii băneşti faţă de stat, care urmau să fie achitate în cazul comiterii unei noi infracţiuni.

În prezent, în cadrul Ministerului de Interne de care aparţinea sistemul penitenciar, există un serviciu al probaţiunii care are 55 de oficii în toată Anglia. Oficiile locale beneficiază de consilieri locali din cele mai diferite profesii, inclusiv politicieni şi profesori universitari. Obiectivele activităţii de probaţiune sunt dictate de nevoile de moment şi de perspectivă ale comunităţii între care figurează şi adecvarea pedepsei pronunţate la persoana infractorului (fie el major ori minor) şi, nu în ultimul rând, colaborarea cu personalul din închisori şi ***"Casele pentru minori".***

La realizarea acestor obiective contribuie şi filialele din ţară ale Organizaţiei Naţionale a victimelor, precum şi Asociaţiile Creştine din penitenciarele britanice cu care serviciile de probaţiune colaborează.

Trebuie spus că prezenţa preoţilor în închisori are vechime de peste 200 de ani (deci dublă faţă de instituţia probaţiunii); pe lângă activităţile de cult, preoţii se implică în toate acţiunile prin care ar putea contribui la transformarea spirituală a delincventului, transformare care, în opinia lor, este mai importantă decât închisoarea – infracţiunea fiind considerată mai întâi ca o problemă morală[1].

---

[1] GH. FLORIAN, *Penitenciarele britanice şi rolul comunităţii în recuperarea celor care au încălcat legea,* în RSP, nr. 2/1993, p. 82.

Rezultatele obţinute se concretizează în faptul că, în Marea Britanie, numai 20 % din infractori sunt trimişi în penitenciar, 70 % sunt condamnaţi la amenzi, la pedepse în libertate sub control judiciar sau se pronunţă sentinţe cu suspendarea executării pedepsei. Prin urmare, 80 % dintre infractori sunt condamnaţi de instanţele de judecată la pedepse care nu-i privează de libertate.

După estimările făcute, probaţiunea în Marea Britanie costă doar a 12-a parte din costul necesar ţinerii unei persoane în penitenciar, fiind de aproape 4 ori mai eficace în reducerea recidivei[1].

8. Regimul penal diferenţiat pentru minori, în Anglia şi Ţara Galilor, funcţionează potrivit unei legi din 1908, care a prevăzut înfiinţarea unor tribunale separate pentru minori, având o jurisdicţie dublă; ele judecau atât cauzele penale, cât şi pe cele de ocrotire a copilului. Din 1925, toate tribunalele au în structura lor ofiţeri de probaţiune.

Sistemul de justiţie penală aplicabil minorilor a fost reformat ulterior printr-o lege din 1969, prin care legiuitorul a încercat să se detaşeze de modelul "tratamentului". Tribunalele puteau pronunţa sancţiuni, de regulă, neprivative de libertate; ele puteau să-l achite pe minor, condiţionat ori nu sau să-i aplice o amendă. Un minor vinovat pentru o infracţiune pentru care un adult putea fi condamnat la o pedeapsă cu închisoarea, era obligat să petreacă, obligatoriu, până la 24 de ore într-un centru de reeducare, câte două sau trei ore la sfârşit de săptămână sau toate orele la sfârşitul săptămânii, ori împărţite la fiecare 15 zile.

Un minor putea fi, de asemenea, plasat sub supravegherea unei persoane, fie un funcţionar din serviciile sociale ale comunei, fie un agent de probaţiune de pe lângă tribunal. În

---

[1] GRAHAM GILLES, *Rolul integrării sociale în pedepsirea infractorilor – o cheie a justiţiei mileniului trei*, în R.S.P. nr. 1/1995, p. 128; ALICE YOTOPOULOS-MARANGOPOULOS, *Pedeapsa privativă de libertate în optica drepturilor omului* – referat prezentat la al 42-lea Curs Internaţional de Criminologie, Atena, 18-22 decembrie 1989.

fine, tribunalul putea ordona ca minorul să fie încredinţat serviciilor sociale ale comunei care să se ocupe de el; această hotărâre rămânea în vigoare până la vârsta de 18 ani. Pedepsele privative de libertate pe care tribunalul în mod excepţional le putea aplica unui tânăr erau detenţia într-un centru de detenţie ori într-o casă de reeducare al căror regim varia după cum aceasta era relativ *deschisă,* ori prezenta un caracter carceral. Asemenea sancţiuni nu puteau fi pronunţate decât pentru o infracţiune pedepsibilă cu închisoarea când ar fi fost comisă de un adult.

O hotărâre de internare într-un centru de detenţie se pronunţa numai în cazul minorilor de la 14-17 ani şi era luată pentru o perioadă de la 3 la 10 luni. Contra minorilor între 15-20 de ani se putea pronunţa internarea pe o durată nedeterminată care nu putea fi inferioară duratei de 10 luni şi nici superioară duratei de 80 de luni urmată de o supraveghere de maximum doi ani[1].

Menţionăm că internarea, ca durată nedeterminată a fost înlocuită în 1989 cu detenţia tinerilor (durata deţinerii fiind precis determinată în timp)[2].

Măsurile la care ne-am referit, pun în evidenţă intenţia legiuitorului de a nu fi aduşi în faţa tribunalelor, minori între 10-13 ani. Dar ideile generoase ale legii, susţinute de asistenţii sociali şi de partidul laburist de guvernământ, au fost contestate de conservatori, care au venit la guvernare tocmai în momentul începerii aplicării ei; de aceea, legea nu şi-a găsit decât în parte concretizarea.

În Scoţia, prevederi similare, deşi erau mai radicale, au fost aplicate cu succes[3].

---

[1] Conseil de L'Europe, *Transformation Sociale et délinquance juvénile,* (Rezoluţia 178/62), Strasbourg, 1979, p. 128.

[2] Conseil de L'Europe, *Réaction sociales à la délinquance juvénile,* (Recomandarea nr. R/87/20), Strasbourg, 1989, p. 35.

[3] CAROLINE BALL, *Cadrul legislativ pentru protecţia copilului şi a familiei,* intervenţie în cadrul cursului de asistenţă socială, organizat de University of East, Anglia, Norwich, Bucureşti-Otopeni, 30 martie-10 aprilie 1992 (docu-

Cu toate aceste contradicţii se poate reţine orientarea politicii penale din Anglia şi Ţara Galilor spre sancţiuni neprivative de libertate şi care să se execute în cadrul comunităţii (pedeapsa cu închisoarea urmând a fi aplicată numai în cazuri excepţionale).

Perfecţionarea acestui sistem are loc în anul 1974 prin reglementarea serviciului în folosul comunităţii[1], măsură care presupunea participarea activă a minorului sau a tânărului condamnat la o operă de redresare socială şi, în acelaşi timp, permitea comunităţii să participe la tratamentul acestuia, facilitând organizarea activităţilor necesare. În cadrul acestui program se desfăşurau activităţi de tâmplărie, pictură, grădinărie, întreţinerea cluburilor pentru tineret, acordarea de ajutor la spitale etc. Neexecutarea muncii de către minor comporta consecinţe care variau după natura măsurii. Dacă aceasta a fost pronunţată în calitate de pedeapsă principală, neexecutarea antrena o nouă condamnare; dacă ea a fost pronunţată ca o condiţie a amânării pronunţării sentinţei, aceasta era revocată[2].

O altă măsură nouă este *tratamentul intermediar,* care se situează între libertatea supravegheată şi plasamentul într-o instituţie şi implică programe adaptate la diverse categorii de minori şi tineri delincvenţi (de exemplu, programe pentru infractori primari, pentru recidivişti etc.); ele cuprind o multitudine de activităţi care urmează să se desfăşoare în centrele unde minorii sunt chemaţi să-şi petreacă ziua; anumiţi minori

---

mente difuzate, în culegere, de către UNICEF şi Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale).

[1] Măsură care a intrat ulterior în legislaţia şi practica multor state membre ale Consiliului Europei, de exemplu, Danemarca, Franţa (munca în interesul general), Germania, Ţările de Jos, Portugalia, Norvegia – rezulatele fiind încurajatoare. Recent, prin legea 140/1996 această formă de sancţionare s-a introdus şi în legislaţia penală română.

[2] Pentru informaţii mai largi, a se vedea: *Traitement des délinquants en groupes et en communauté,* 1974, Rezoluţia 7324, p. 48-71; *Conférence sur la politique criminelle,* Conseil de L'Europe, Strasbourg, 1975, p. 87-88; *Réactions sociales à la delinquance juvénile, op. cit.,* p. 36-37.

puteau fi obligaţi să-şi petreacă aici sfârşitul săptămânii. Acest tratament, ca măsură substitutivă a detenţiei, se aplică actualmente în Ţările de Jos.

La evitarea, pe cât posibil, de către minorii infractori a instanţei de judecată contribuie şi ***Birourile de legătură pentru tineret,*** care au în componenţa lor un ofiţer de probaţiune, un ofiţer de poliţie, un lucrător social şi, adeseori, un reprezentant al ***învăţământului şcolar.*** Aceştia se întâlnesc, zilnic sau săptămânal, ocazie cu care evaluează gravitatea fiecăreia dintre faptele săvârşite de minori (ori tineri) în ziua respectivă sau într-o săptămână şi decid asupra măsurii educative mai corespunzătoare[1].

În favoarea aplicării sancţiunilor neprivative de libertate minorului delincvent se pronunţă şi Criminal Justice Act, din 1982, care stabileşte principiul că o sentinţă cu privaţiunea de libertate a minorului va fi posibilă numai în cazul în care alte forme de sancţionare nu ar da rezultate sau din motive de protejare a societăţii în cazul unor infracţiuni grave (Cap. 48, Partea I, § 4).

9. Alături de soluţiile moderne neprivative de libertate, în cazul minorilor delincvenţi continuă să se aplice, cum am arătat, şi pedeapsa cu închisoare în cazul unor fapte grave ori deosebit de grave săvârşite de aceştia, bineînţeles, în proporţii şi în condiţii de executare diferite faţă de adulţi[2].

Un loc aparte în sistemul instituţiilor de executarea sancţiunilor de drept penal aplicate delincvenţilor juvenili ocupă *Casele pentru minori* (30 asemenea case există în toată ţara). Aceste instituţii, atât prin organizare[3], cât şi prin natura

---

[1] Vezi, GRAHAM GILLES, *op. cit.*, p. 134-135.

[2] La 1 ianuarie 1980 existau în Anglia, în Centre de deţinere, 664 minori (14-17 ani) şi 1340 tineri (17-21 ani). Vezi sinteza *Sistemele penitenciare în Europa Occidentală* (apărută în 1980) realizată de Gh. Florian, în R.S.P. nr. 3-4/1990, p. 64-65.

[3] De ex., în *casa de minori Atkinson,* plasată într-un imens parc, erau internaţi în noiembrie 1992, 11 minori (3 fete şi 8 băieţi), capacitatea maximă fiind de 12 locuri. Personalul era format din 32 salariaţi: 4 manageri, 18

relaţiilor lor cu serviciile sociale, au un caracter mai mult de protecţie socială decât represiv. În astfel de case sunt aduşi minorii între 13-17 ani care au comis infracţiuni grave. După 3-6 luni sunt transferaţi în instituţiile unde execută pedeapsa propriu-zisă. Minorii sub vârsta de 13 ani sunt internaţi în astfel de case doar cu un ordin special al Ministerului de Interne, iar cei care depăşesc 17 ani sunt trimişi în penitenciare-şcoli, unde stau până când se consideră că pot fi internaţi într-un internat educativ pentru cel puţin 6 luni. Tratamentul implică, pe lângă alte activităţi, un program de muncă de 40 de ore pe săptămână şi pregătirea într-o meserie. La liberare este prevăzută o perioadă de supraveghere care este considerată parte integrantă a tratamentului.

B. *Modelul Scoţian.* Până la adoptarea Legii din 1968 a asistenţei sociale, tratamentul aplicat minorilor şi tinerilor infractori era similar cu cel din majoritatea ţărilor Europei, caracterizat prin severitate şi implicarea instanţelor de judecată în soluţionarea cauzelor privitoare la minori. Legea menţionată face încă un pas decisiv în privinţa reformei sistemului de justiţie pentru minori, prin instituirea unor structuri extrajudiciare apte să intervină şi să asigure, prin mijloace adecvate, protecţia minorilor sub 16 ani, cu excepţia celor care săvârşesc fapte grave şi care vor fi judecaţi în continuare de instanţele judecătoreşti.

Legea menţionată instituie anumite organe locale (Children's Panel – Comitet al Copilăriei) în cadrul cărora activează pe bază de voluntariat Consilii de audiere a minorilor (Children's

supraveghetori, 4 profesori, un psiholog, un psihiatru, un medic, un asistent medical, un bucătar, o femeie de serviciu. Fiecare minor avea garsoniera sa: pat, birou, bibliotecă, scaun, duş, WC, echipament sportiv, instrumente muzicale, TV, casetofon etc. – primite de la familie. Exista o supraveghere strictă şi un gard împrejmuitor imens care exclud evadările. Vezi GH. FLORIAN, *op. cit.*, RSP. Nr. 1-2/1993, p. 78.

Hearings)[1] coordonate de o persoană oficială numită Raportor (Reporter), remunerată de autorităţile locale şi învestită de lege cu putere de decizie în sensul de a estima dacă trebuie să intervină sau nu în cauzele cu minorii ce-i sunt trimise spre soluţionare.

Când Raportorul se convinge că minorul sub 16 ani are nevoie de măsuri obligatorii de ocrotire apelează la Consiliile de audiere – audiere care poate avea loc numai dacă familia acceptă motivele de trimitere sau dacă existenţa acestor motive a fost dovedită de instanţă. Sarcina audierii este aceea de a lua o decizie în ceea ce priveşte ocrotirea minorului. Audierea nu are puterea de a impune o pedeapsă, deşi minorul scos din familie şi trimis la o şcoală sau cămin ar putea interpreta decizia în acest sens.

Audierea minorului se poate finaliza cu următoarele hotărâri:

– respingerea sesizării;

– acceptarea cazului şi emiterea unei hotărâri de supraveghere sub anumite condiţii, copilul continuând să locuiască cu familia sub supravegherea unei asistente sociale;

– supravegherea într-o instituţie (şcoală, cămin).

Hotărârile se revizuiesc anual. Decizia luată de Consiliul de audiere poate fi atacată la tribunal.

Începând din anul 1971, Comisiile de audiere au înlocuit tribunalele pentru minori. Ele se ocupă atât de minorii infractori, cât şi de copiii care sunt lipsiţi de grija părintească ori au fost victime ale infracţiunilor[2]. Această concepţie a unei intervenţii-tratament constituie unul din punctele fundamentale ale reformei scoţiene[3].

---

[1] Sunt alcătuite din 3 membri voluntari, numiţi pe o perioadă de 5 ani, aleşi de pe o listă de candidaţi propuşi pentru o anumită zonă de către un comitet consultativ.

[2] *Réaction sociale à la délinquance juvénile, op. cit.*, p. 34; COLETTE SOMERHAUSEN, *Mineurs délinquants et modéles d'intervention étatique,* în Cahièrs de défence sociale, 1988, p. 80-91.

[3] The Kilbrandau Committee Report (H.M.S.O. 1964) White Paper Social Work and the Community (H.M.S.O. 1966), citat de Colette Somerhausen în *op. cit.* mai sus.

Legea din 1968 a menţinut totuşi dreptul Procurorului General de a dispune trimiterea în judecată a minorului în cazul unor fapte grave (omor, viol) care sunt aduse în faţa tribunalelor. Procurorul poate să dispună fie o procedură judiciară, fie să trimită dosarul Raportorului.

Tribunalul sesizat nu poate să se pronunţe asupra culpabilităţii minorului fără a avea avizul Comisiei de audiere. Chiar dacă, potrivit legii, minorii ar putea fi judecaţi încă de la 8 ani pentru fapte grave, de tribunale, până la vârsta de 16 ani ei nu pot fi încarceraţi într-un stabiliment penitenciar, ci doar în instituţii anume desemnate în acest scop[1].

Părerea generală pare să fie – cum susţin unii autori – că sistemul scoţian este foarte potrivit pentru minorii sub 15 ani. Mulţi autori sugerează introducerea sistemului de audieri şi în restul Regatului Unit, însă există unele rezerve din partea magistraţilor[2].

C. *Modelul Ţărilor Nordice.* Este un model preponderent extrajudiciar. El implică protecţia minorului delincvent în cadrul familiei, a comunităţii în general. Ţările Nordice pun, de regulă, pe acelaşi plan pe minorii delincvenţi cu ale categorii de minori aflaţi în dificultate de adaptare şi de integrare socială; într-o asemenea viziune dispare diferenţa dintre prevenire şi represiune.

În Suedia, potrivit unei legi intrate în vigoare la 1 ianuarie 1982, faptele minorilor sub 15 ani (vârsta de la care începe răspunderea penală) sunt în competenţa comisiei Icoale de ajutor social.

Aceste comisii (existente la nivelul fiecărei comune) sunt obligate să asigure fiecărei familii sau persoane serviciile informaţionale şi asistenţa de care are nevoie. În luarea unor măsuri cu privire la minori, aceste organisme trebuie să ceară consimţământul minorului în cauză sau al reprezentantului

[1] COLETTE SOMERSHAUSEN, *op. cit.*

[2] Vezi CAROLINE BALL, *op. cit.*

său legal. Când măsura nu este acceptată, dar se consideră că este spre binele minorului, este sesizat tribunalul administrativ care o impune[1].

Deşi, teoretic, după vârsta de 15 ani orice minor infractor poate face obiectul unei jurisdicţii penale, în practică sunt rare asemenea cazuri. De regulă, pentru tinerii între 15-18 ani se recurge frecvent la o măsură alternativă nepenală – mergând în unele cazuri cu protecţia chiar până la vârsta de 20 de ani. Minorii de această vârstă pot fi internaţi în şcoli de reeducare; de asemenea, s-au organizat şi un număr mare de cămine de instruire şi educaţie pentru băieţi şi fete în care viaţa cotidiană este organizată potrivit celor mai democratice principii[2].

Pentru fapte grave, tinerii între 18-20 de ani sunt plasaţi în închisori-şcoli, unde tratamentul se desfăşoară în două faze. În prima fază este un regim de internat în care accentul este pus pe educaţie; în cea de-a doua fază tânărul trece într-un regim de libertate supravegheată (nu înainte de un an de la internare). Durata totală a acestei pedepse este de 5 ani[3].

În Suedia, prevenirea delincvenţei este asigurată în mare parte de poliţie; din anul 1973 funcţionează în cadrul poliţiei un Comitet de supraveghere cu sarcini de prevenire criminală şi de menţinere a ordinii publice[4].

Un model asemănător întâlnim şi în Norvegia, cu diferenţa că vârsta răspunderii penale începe de la 14 ani. Potrivit legii norvegiene din 17 iulie 1953 privind protecţia copilăriei, măsurile care se iau cu privire la minori sunt supuse unor reguli

---

[1] MIREILLE DELMAS-MARTY, *Probleme juridice şi practice în legătură cu deosebirea dintre dreptul penal şi dreptul administrativ* – Raport general prezentat la colocviul pregătitor pentru al 14-lea Congres Internaţional de drept penal (1989), Stockholm, iunie, 1987.

[2] Vezi COLETTE SOMERSHAUSEN, *op. cit.*, p. 80; Conseil de L'Europe, *Transformation sociale et délinquance juvénile, Strasbourg,* 1979, p. 134-135.

[3] Vezi MARC ANCEL şi PHILIPPE CHEMITHE, *Sistemele penitenciare în Europa Occidentală*, 1981, RSP. nr. 34/1990, p.72-74.

[4] Conseil de L'Europe, *Transformation sociale et délinquance juvénile, op. cit.*, p. 112; Colette Somershausen, *op. cit.*, p. 80-81.

procedurale stricte, destinate a garanta respectarea drepturilor minorilor. De menţionat că, de un tratament penal mai blând se bucură şi tinerii între 18-20 ani.

În Finlanda,minorii răspund penal potrivit dreptului comun, de la vârsta de 15 ani ca şi în Suedia, iar tratamentul minorilor delincvenţi ca şi al tinerilor infractori între 18-20 ani este asemănător. Nici în Finlanda şi nici în alte ţări nordice nu există un tribunal cu o competenţă specială pentru chestiuni familiale ori un tribunal pentru minori[1].

Este interesantă organizarea închisorii pentru tinerii între 18-20 de ani din Kerava. Aceasta are o capacitate de 170 de locuri. Timpul mediu de staţionare este de 4-5 luni cu un rulaj de 600 de persoane pe an. Personalul angajat numără şi el 170 de persoane (13 instructori pentru practică, un educator, un psiholog, un îndrumător social, un contabil, un director cu 3 adjuncţi, iar restul, supraveghetori). Închisoarea are 4 ateliere şi o seră de 300 ha, obţinând fonduri din vânzarea de puieţi de copaci. Începând din iunie 1975, în sistemul penitenciar finlandez există colonii deschise, caracterizate prin existenţa de supraveghetori femei la închisorile de bărbaţi şi prin desfăşurarea unor activităţi comune, pe timpul zilei, cu deţinuţi de ambele sexe.

Totodată, funcţionează o organizaţie pentru ocrotirea infractorilor şi probaţiunea de care beneficiază foarte mult tinerii delincvenţi. Acest organism are 28 de birouri regionale, fiecare dintre ele dispunând de locuinţe de sprijin şi o întreprindere în care muncesc foştii deţinuţi, venind în ajutorul acelor condamnaţi care se liberează şi nu au posibilitatea să-şi soluţioneze problemele sociale. Ajutorul este limitat la câteva luni[2].

D. *Modelul danez.* Răspunderea penală este stabilită, în această ţară, de la 15 ani. Prima lege specială de protecţie a

---

[1] ANDRÉ JADOUL, *Le processus d'intervention danois,* comunicare la zilele juridice de drept comparat privind delincvenţa juvenilă, Bruxelles, 20-22 mai 1981.

[2] RSP nr. 3/1992, p. 61-66.

copilăriei a fost adoptată în anul 1905, introducându-se "Consiliul de tutelă". O lege din 1933 privind reforma socială înlocuieşte Consiliul de tutelă printr-un Comitet de protecţie a copilăriei în fiecare comună. Aceste comitete (formate din membri ai Consiliului municipal – un psihiatru, un psihopedagog, un jurist şi un asistent social) depind de Ministerul Afacerilor Sociale şi nu de Ministerul Justiţiei. Legea de asistenţă socială prevede că măsura de protecţie luată fără consimţământul minorului delincvent nu este valabilă decât dacă un judecător din tribunalul de primă instanţă a participat cu vot consultativ la deliberările comitetului. În caz de absolută necesitate şi în interesul minorului, comitetul poate lua unele măsuri de protecţie şi fără consimţământul minorului, dar numai până la împlinirea vârstei de 18 ani. Minorii între 17-18 ani care au comis fapte penale, în cele mai multe cazuri sunt trimişi, mai întâi, în faţa Comitetelor locale. Acestea trebuie să dea un aviz în 14 zile; ele pot să refuze să se ocupe de protecţia minorului şi să se desesizeze de caz, în favoarea organelor judiciare.

De altfel, din momentul suprimării sancţiunii penale nedeterminate (cu excepţia unor categorii de recidivişti periculoşi) şi ca urmare a decriminalizării unor fapte care, până în 1979, constituiau infracţiuni, pedeapsa privativă de libertate se aplică minorilor doar în cazuri foarte limitate[1].

E. *Modelul belgian* prevede, potrivit legii din aprilie 1965 referitoare la protecţia tinerilor, un dublu sistem de protecţie a minorului delincvent: unul *social,* prin comitetele de protecţie a tineretului din subordinea unui organism social destinat a lua măsuri de ajutor al minorului sub 21 de ani, şi altul *judiciar,* prin tribunalul tineretului creat în cadrul fiecărui tribunal de primă instanţă. Competenţa acestei instanţe se exercită, mai ales, asupra minorilor sub 18 ani (limita răspunderii penale) care sunt vagabonzi, cerşetori etc. Tribunalele pot lua măsuri şi

[1] ANDRÉ JADOUL, *op. cit.;* MARC ANCEL şi PHILIPPE CHEMITHE, *op. cit.,* p. 58.

cu privire la părinţii care nu-şi îndeplinesc obligaţiile legale faţă de proprii lor copii.

Legea prevede şi posibilitatea plasării minorilor în muncă sau într-un stabiliment, ţinând seama de vârsta minorului, de starea lui psihică, de capacitatea lui intelectuală şi de aspiraţiile profesionale. Durata acestor plasamente este nedeterminată; în principiu însă nu poate depăşi vârsta majorităţii.

Autorităţile de plasament sunt Tribunalul Tineretului şi Comitetele de protecţie.

În Belgia, legea privind protecţia tineretului nu prevede închisoare pentru minorii care nu au atins vârsta răspunderii penale decât în două cazuri: când minorul în vârstă de peste 16 ani este pus la dispoziţia guvernului (în acest caz, Ministerul Justiţiei poate să dispună deţinerea lui într-un penitenciar unde va fi supus la un regim special) şi când este imposibil de a se găsi o persoană ori o instituţie care să-l primească pe minor. În acest caz, tribunalul tineretului poate să plaseze pe minor, în mod provizoriu, într-o casă de arest pentru un termen care să nu depăşească 15 zile. Potrivit legislaţiei belgiene, poliţia are o dublă misiune: pe de o parte, de a ancheta faptele şi activităţile minorilor sesizând tribunalul competent (de asemenea, efectuează anchete privind familiile grav perturbate, anchete asupra moralităţii etc.), iar pe de altă parte, are misiunea de *poliţie administrativă* (preventivă) în cazurile în care se ocupă cu transferarea minorilor plasaţi dintr-un stabiliment în altul[1].

10. Aceste câteva modele, mai reprezentative, subliniază diversitatea soluţiilor legislative europene de ocrotire a minorilor infractori; ele pot fi de un real folos în procesul de reformă legislativă a oricărei ţări, întocmai ca şi orientările care se desprind din documentele internaţionale la care ne-am referit. Acest ansamblu de soluţii materializează rezultatul cercetărilor

[1] Vezi HANS KERNER, *Les sanctions pénales classiques et leur altérnation dans les politiques criminelles* – referat la al XLIV-lea Curs Internaţional de Criminologie, 6-10 mai 1991, San-Marino, Doc. Seminar; Conseil de L'Europe, *Transformation social et délinquance juvenile, op. cit.*, p. 135-136.

criminologice şi psiho-pedagogice efectuate în ultimele decenii, preocuparea realistă a autorităţilor din diferite ţări de a identifica cele mai adecvate căi de rezolvare a acestei importante probleme juridice şi sociale care este tratamentul penal şi de ocrotire a minorilor infractori.

Nu putem însă să nu observăm că, deşi s-au făcut paşi importanţi în elaborarea unei teorii moderne asupra drepturilor omului, continuă să se menţină încă o imensă distanţă între idealurile foarte înalte care i-au inspirat pe autorii acestei teorii şi adevărata stare de lucruri. Chiar în statele cu o bogată experienţă democratică, există încă multiple neîmpliniri în domeniul protecţiei minorului delincvent şi în ce priveşte metodele de prevenire şi combatere a infracţiunilor în rândul acestora. Există, în această ordine de idei, o diferenţă apreciabilă, cum am văzut, între ceea ce se recomandă şi se sugerează – de către organizaţiile internaţionale şi chiar în raport cu angajamentele asumate de diferite state – şi soluţiile legislative concrete adoptate în traducerea în viaţă a acelor recomandări şi angajamente. Se pare că şi în acest domeniu, un anumit conservatorism, ca şi vechile reflexe, împiedică realizarea bunelor intenţii ale organismelor internaţionale, manifestându-se o rezistenţă serioasă la orice inovaţie.

La aceste obstacole de natură subiectivă trebuie adăugate contradicţiile obiective, economice, sociale, politice, demografice etc. din fiecare ţară, ceea ce creează importante piedici în calea unor reforme eficiente şi profunde ale sistemului penal şi de ocrotire a minorilor delincvenţi. Aceste obstacole subiective şi obiective acţionează diferit în fiecare ţară, în raport cu dezvoltarea ecnomică şi socială, cu tradiţiile şi particularităţile naţionale.

În aceste condiţii, este de aşteptat ca procesul de adaptare a legislaţiilor europene la cerinţele documentelor internaţionale pe care le-am analizat în raport cu situaţia concretă a fiecărei ţări să cunoască încă neuniformităţi, decalaje, discrepanţe ale legislaţiilor, fără să mai vorbim de procesul de uniformizare a tuturor reglementărilor penale referitoare la

minori, care are nevoie de o lungă durată de desfăşurare şi materializare. Toate aceste procese rămân în continuare, pentru oamenii de ştiinţă, obiect de reflecţie şi de preocupare în vederea identificării de noi rezolvări teoretice şi de noi căi de impulsionare a acţiunii politice de realizare a dezideratelor enunţate.

CAPITOLUL V

ELEMENTE PSIHO-SOCIALE ALE SISTEMULUI DE REEDUCARE A MINORULUI INFRACTOR

1. Aşa cum am mai subliniat, elaborarea cadrului legal al sistemului de reeducare a minorului infractor nu poate fi concepută fără investigarea proceselor psihice care stau la baza comportării minorului, a particularităţilor acestor procese datorită vârstei minorului şi posibilităţilor largi de influenţare a conduitei acestuia.

Aceste procese psihice, care explică mecanismele interne care conduc pe minor la infracţiune, îşi găsesc expresia globală şi unitară în personalitatea minorului delincvent[1].

2. Problema personalităţii umane constituie, în prezent, obiectul a numeroase cercetări ştiinţifice în preocuparea de a descifra procesele psihice care explică conduita umană, inclusiv comportamentul minorului infractor. Ideea după care în centrul preocupărilor organelor judiciare trebuie să stea nu minorul ca infractor, ci ca om, ca personalitate supusă transformării spre a identifica, pe baza unei asemenea analize, căile cele mai eficiente de influenţare şi recuperare a acestuia[2], este

---

[1] Ne preocupă doar minorii care fac obiectul unor măsuri educative privative de libertate.

[2] Încă la mijlocul secolului al XIX-lea, marele precursor în materie de ştiinţă penitenciară Manuel Montesinos afirma că "Penitenciarul nu tratează decât omul, criminalul rămâne afară".Această idee a inspirat pe E. Ferri în elaborarea principiului individualizării pedepsei; el susţinea că nu există

cu atât mai valoroasă cu cât delincvenţii minori se află încă în faza de formare şi ca atare sunt deosebit de receptivi şi sensibili la acţiunile factorilor din mediul social. Aceasta înseamnă că trebuie să ne preocupe mai mult ceea ce va deveni minorul (viitorul lui), decât ceea ce acesta a făcut (faptele comise).

3. Necesitatea cunoaşterii personalităţii subiectului asupra căruia se acţionează reeducativ are, în pedagogie, o lungă tradiţie. Ea nu este nouă, desigur, nici în sistemul reeducării infractorilor. Savantul român C. I. Parhon, încă în urmă cu 66 de ani pleda pentru un studiu amănunţit biologic, psihologic şi social al fiecărui delincvent vizând un dublu scop: acela al cercetării ştiinţifice pure şi acela al terapeuticii şi profilaxiei criminale[1]. Dar, dacă ar fi justificat să se ţină seama de particularităţile personalităţii minorului (legate de vârstă, nivel de dezvoltare fizică şi psihică etc.), în ce priveşte individualizarea legală şi judiciară a sancţiunilor de drept penal, în egală măsură ar trebui avute în vedere şi atunci când se defăşoară procesul de modelare a delincventului minor şi de pregătire a acestuia pentru a fi redat societăţii ca element util.

De altfel, cele două categorii de procese, reeducare şi reintegrare socială (care în situaţia reeducării în mediu închis se succed), ar putea fi privite ca două faze ale aceluiaşi proces de cunoaştere, puse în relaţii de interacţiune la nivelul personalităţii în perspectiva orientării acesteia în direcţia în care şansele ei de realizare sunt mai mari, iar dimensiunile de valorificare a posibilităţilor de care dispune minorul sunt optime.

Uneori, eşecul minorului eliberat din locul de reeducare în impactul său cu viaţa reală poate fi privit şi ca efect al unei rupturi în procesul de mai sus; pregătirea minorului, spre a fi util societăţii, prin procesul de reeducare, intră în contradicţie cu unele măsuri şi acţiuni inadecvate din mediul de

---

crime, ci criminali (la care răspunde penalistul român Traian Pop, *Curs de criminologie*, Cluj, 1972, p. 9 că "nu sunt criminali, ci oameni").

[1] C. I. PARHON, *Necesitatea unui studiu amănunţit al tuturor deţinuţilor*, în Revista de drept penal şi ştiinţă penitenciară, Bucureşti, 1932, p. 123-127.

reintegrare[1]. După părerea noastră, remodelarea delincventului minor în raport cu cerinţele vieţii sociale, cu vocaţia şi posibilităţile de care acesta dispune, este posibilă numai dacă se ţine seama de înseşi procesele de modernizare şi perfecţionare care au loc în viaţa reală. În alt mod, proiectele cu privire la viitorul minorului delincvent ar putea intra în contradicţie cu cerinţele şi exigenţele societăţii faţă de minor, ceea ce ar conduce, până la urmă, la eşecuri pe linia reintegrării sociale a acestuia şi, implicit, a prevenirii săvârşirii de fapte antisociale. Pe de altă parte, n-ar fi posibilă o reeducare reală fără o cunoaştere aprofundată a "materiei primei" supuse acestui proces – *personalitatea infractorului* – şi, ca urmare, fără o organizare judicioasă şi eficientă a acţiunilor educative. În acest sens, s-a argumentat şi de unii criminologi susţinându-se că, nu atât analiza comportării obiective infracţionale trebuie să ne reţină atenţia, cât personalitatea autorului infracţiunii şi care ne oferă explicaţia hotărâtoare a comportamentului infracţional[2].

4. Personalitatea umană, ca realitate specifică, rămâne sistemul fundamental de referinţă pentru toate relaţiile şi activităţile sociale, inclusiv pentru cele pe care le implică şi determină delincvenţa juvenilă. De altfel, vârsta minorităţii (inclusiv cea în înţelesul legii penale) nu este altceva decât un reper al unui stadiu de evoluţie al oricărui individ spre starea de adult (dezvoltarea ontogenetică), o etapă cronologică. După H. Wallon "copilul creşte nu conform cu ceea ce este el în fiecare moment, ci conform tipului pe care trebuie să-l realizeze ca adult"[3]. Cu alte cuvinte, conceptul de personalitate – privit în

---

[1] ORTANSA BREZEANU, *Unele particularităţi ale procesului de resocializare şi reintegrare socială a minorei delincvente,* comunicare la simpozionul din martie 1983, organizat de DGP.

[2] Vezi EDWIN H. SUTHERLAND, DONALD R. CRESSEY, *Principes de criminologie,* ed. Cujas, 1969, cap. IV, p. 85 şi urm.; CONSTANTIN PĂUNESCU, *Coordonate metodologice ale recuperării minorului inadaptat,* Ed. DIDACTICĂ şi PEDAGOGICĂ, Bucureşti, 1984, p. 10.

[3] H. WALLON, *De la act la gândire,* Editura ŞTIINŢIFICĂ, Bucureşti, 1964, p. 137.

sensul său generic – circumscrie şi include în structura sa o realitate pe care o parcurge orice individ pe traiectoria procesului dialectic al devenirii şi afirmării sale în viaţa socială (nu poţi ajunge matur înainte de a fi minor), bineînţeles cu particularităţile legate de imensa variabilitate şi infinitate umană, "căci prima asemănare dintre oameni este aceea că sunt fiecare unici"[1].

Minorul delincvent, ca personalitate, fără a ignora particularităţile ce le reflectă în conduita sa se încadrează în mod firesc în aceaşi schemă de evoluţie[2]; el nu poate fi dislocat din cadrul său normal de viaţă şi din contextul personalităţii umane când i se analizează comportamentul anormal, după cum minorul nu poate fi izolat, de regulă, nici de colectivităţile şcolare sau de muncă – deci de societate – atunci când face obiectul reeducării.

5. Pe de altă parte, evaluarea fenomenului delincvenţei juvenile pretinde, în mod necesar, ca delincventul minor – atât ca subiect al infracţiunii, cât şi ca obiect şi subiect al cunoaşterii şi reeducării sale – *să fie raportat, deopotrivă, la normele şi modelul de personalitate promovate de societate cât şi la posibilităţile reale ale acestuia de a se realiza ca personalitate.*

Asupra modelului de personalitate, corespunzător fiecărui tip de societate, s-au făcut, în decursul timpului, numeroase şi interesante reflecţii atât în sfera cercetărilor psihologice[3], domeniu în care conceptul a fost şi este cel mai intens utilizat, cât şi în sfera altor ştiinţe care au ca obiect de cercetare omul[4]. Aproape că nu există lucrare de psihologie în care să nu găsim menţionate definiţiile mai importante pe care le-a primit con-

---

[1] LUCIEN SÉVE, *Teoria personalităţii,* Bucureşti, 1974, p. 203.

[2] În literatura de specialitate s-a observat că "din cauza perioadei lungi a copilăriei, la om instinctele nu au timp să se maturizeze în mod natural datorită intervenţiei imediate a mediului social". Vezi D. TUDORAN, *Psihologia educaţiei,* Cluj, 1942, p. 290.

[3] Vezi în acest sens, C. Păunescu, *op. cit.,* p. 18.

[4] Vezi RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Introducere în criminologie,* Ed. ACADEMIEI, Bucureşti, 1989, p. 113.

ceptul în decursul timpului şi trăsăturile caracteristice ale conceptului identificate de unul sau altul dintre cercetători[1].

Multe din aceste cercetări includ în sine şi rezultatele ştiinţifice care au precedat afirmarea psihologiei ca ştiinţă, deoarece omul constituie obiect de cercetare şi cunoaştere din timpurile cele mai îndepărtate. "Antropologia filozofică contemporană – scria Tudor Vianu – nu mi se pare a aduce totdeauna în definirea omului, trăsături pe care istoria să nu le cunoască[2].

Dacă aspectele teoretice ale personalităţii au fost îndelung cercetate, există o discordanţă mare între principiile explicative ale personalităţii şi penuria datelor faptice, riguros verificate în diferite condiţii de viaţă umană"[3].

S-a susţinut şi ideea că noţiunea pe care o analizăm refuză a fi definită, că este greu, dacă nu imposibil, să se închidă omul într-o definiţie precisă, categorică, definitivă. Sugestivă în acest sens ni se pare opinia lui Lucien Goldman care arăta că "definiţiile sunt esenţiale în logică, în matematică şi ştiinţele fizice dar imposibile în ştiinţele umane. Cuprul se poate defini – afirmă autorul francez – parizianul, nu"[4]. De altfel, însăşi noţiunea de proces îl situează pe om în dimensiunea lui concretă, temporară, istorică nedeterminată. Aceste concluzii sceptice au fost contrazise de cercetările moderne. Teoriile actuale în materie, pe baza unei abordări complexe şi multidisciplinare a problematicii personalităţii şi într-o viziune integrativă, evolutivă a fenomenului de personalitate sunt în măsură să explice profund conţinutul şi formele acesteia, ca şi

---

[1] G. W. ALLPORT a numărat, în 1931, nu mai puţin de 50 de sensuri date noţiunii de personalitate, pentru ca, în zilele noastre numărul lor să se dubleze. (Mc. Clleland. Acelaşi autor împreună cu Odbert a găsit 17900 trăsături ce diferenţiază comportamentele).

[2] TUDOR VIANU, *Transformarea ideii de om* în *Opere,* vol. 9, Ed. MINERVA, 1980, p. 333-334.

[3] Vezi ANA TUCIKOV-BOGDAN, *Psihologie generală şi psihologie socială,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973, p. 187.

[4] Vezi LUCIEN GOLDMAN, *Kierkegaard Vivant,* N.R.F. Gallimard, 1966, p. 275.

efectele interacţiunii dintre componentele pesonalităţii – temperament, caracter, aptitudini – în contextul condiţiilor de viaţă concretă.

Într-o asemenea viziune, personalitatea este un fenomen bio-psiho-social şi cultural; se are în vedere atât dimensiunea psihologică a personalităţii care "este, prin excelenţă, una de diferenţiere, de interiorizare a individului social, de surprindere a trăirilor subiective, în corelaţie cu realitatea naturală şi socială, cu obiectivitatea faptelor de cultură"[1], cât şi dimensiunea în care personalitatea apare ca relaţie socială, ca angajare concretă, activă şi integrată în amplul proces de transformare a societăţii.

Participarea activă a omului la viaţa socială face ca şi viaţa psihică să capete un aspect social, ceea ce relevă relaţia strânsă dintre subiect şi obiect, dintre act şi motiv, iar prin interacţiunea factorilor interni cu cei externi se ajunge la un "rezultat al dezvoltării depline şi unitare a însuşirilor persoanei"[2] şi ca urmare la un comportament "tipic şi unic" [3] care pune în evidenţă personalitatea. Cu alte cuvinte, "structura psihologică a persoanei umane nu poate fi înţeleasă fără infrastructura biologică, pe care ea se clădeşte, şi fără suprastructura socială în care ea se integrează"[4]. Altfel spus, "persoana nu poate fi modelată înlăuntrul unicităţii sale, ci doar prin intermodelare care reprezintă modalitatea cea mai adecvată pentru înţelegerea naturii sociale a fiinţei omeneşti angajată într-o triplă activitate modelantă: a naturii, a oamenilor şi a sa însăşi"[5].

În esenţă, personalitatea umană se prezintă ca o sinteză, ca o rezultantă a interacţiunilor ce apar în procesul formării sale

---

[1] Vezi M. CERNEA şi AL. TĂNASE, *Conştiinţă şi personalitate. Despre strategiile dezvoltării teoriei conştiinţei sociale şi personalităţii*, Bucureşti, 1972, p. 73.

[2] *Dicţionarul enciclopedic român*, vol. III, Ed. POLITICĂ, Bucureşti, 1965, p. 721-722.

[3] J. NUTTIN, *La structure de la personalité*, PUF, 1963, p. 17.

[4] M. MĂRGINEANU, *Condiţia umană. Aspectul ei bio-psiho-social şi cultural*, Ed. ŞTIINŢIFICĂ, 1973, p. 9.

[5] Vezi SIMION DORU OGODESCU, *Persoană şi lume*, Ed. ALBATROS, 1981, p. 10.

prin intermediul socializării reflectând, totodată, particularităţile individuale în raport cu acţiunea mediului social; se ştie că există tot atâtea medii cât şi indivizi, în sensul că, fiecare individ reacţionează în mod specific la mediul în care trăieşte[1]. De altfel, complexitatea personalităţii şi limitele în cunoaştere sunt date credem, de diferenţele individuale şi nu de ceea ce le este comun.

S-a observat, de asemenea, că nu este posibil să se raporteze un delincvent la alt delincvent – socotind că unul sau altul ar putea servi drept etalon pozitiv ori negativ pentru alţi minori – fără riscul de a nesocoti cerinţele unei analize concrete raportate la particularităţile persoanei analizate la nivelul real de personalitate al delincventului, chiar în condiţii egale de vârstă şi mediu. Minorul delincvent nu se poate situa deodată la nivelul minorului cu o viaţă normală; s-a spus chiar că "delincventul este într-o permanentă competiţie cu un model pe care nu-l va putea realiza niciodată"[2]. Procesul de transformare a delincventului este lent şi chiar dacă beneficiază de timpul necesar nu este scutit de reveniri spectaculoase sau mai puţin evidente; nu se poate pretinde ca minorul să-şi schimbe uşor concepţia de viaţă. Însăşi educaţia are limite deoarece – aşa cum susţine H. Salvat – "ea nu poate face să dispară cu o ştersătură de gumă toate inegalităţile, toate singularităţile"[3].

Nu trebuie ignorat nici faptul că uneori minorul, chiar după ce a fost supus reeducării şi munceşte corespunzător, conti-

---

[1] PAUL POPESCU NEVEANU, *Personalitatea şi cunoaşterea ei*, Ed. MILITARĂ, Bucureşti, 1969; MIHAI GOLU, AUREL DICU, *Introducere în psihologie*, Ed. ŞTIINŢIFICĂ, Bucureşti, 1972; ANA TUCIKOV-BOGDAN *op. cit.;* VICTOR SĂHLEANU, *Concepţii despre om în medicina contemporană*, Ed. DACIA, Cluj-Napoca, 1976; DUMITRU CONSTANTIN, *Inteligenţa materiei*, Ed. MILITARĂ, 1981; PETRE PÂNZARU, *Condiţia umană din perspectiva vieţii cotidiene*, Ed. Albatros, 1981; C. PĂUNESCU, *Coordonate metodologice ale recuperării minorului inadaptat*, Ed. DIDACTICĂ şi PEDAGOGICĂ, 1984.

[2] C. PĂUNESCU, *op. cit.*, p. 44.

[3] H. SALVAT, *Inteligenţă, mituri şi realităţi*, Ed. Didactică şi PEDAGOGICĂ, Bucureşti, 1972, p. 226.

nuă să rămână un candidat permanent la locuri de muncă modeste, ceea ce atrage nu numai consecinţe de ordin material, dar şi o anumită stare de inferioritate cu toate consecinţele ce pot decurge din ea[1]. Pe drept cuvânt, s-a susţinut că "procesul de reeducare este cel mai dramatic proces al personalităţii umane"[2]. Ca atare, rămânând în spiritul aceleiaşi terminologii, considerăm că este greu, dacă nu imposibil, să reorientezi acest proces fără să cunoşti piesele care formează resorturile dramei. *Personalitatea delincventului minor constituie, aşadar, rezultanta unor permanente şi multiple raporturi de condiţionare reciprocă şi de interdependenţă atât între trăsăturile definitorii ale personalităţii minorului care a comis o infracţiune* – aflată în plin proces de structurare, sub presiunea factorilor individuali şi sociali – şi care-l fac să se manifeste specific, *cât şi între personalitatea lui ca sistem (structură bio-psiho-socială şi culturală evolutivă, unică) şi condiţiile concrete de mediu în care minorul se formează şi trăieşte.*

Cu alte cuvinte, personalitatea umană – inclusiv cea a delincventului minor – nu este altceva decât *efectul şi totodată sistemul* unor astfel de legături.

Am putea spune în încheiere, că ansamblul modalităţilor de executare a sancţiunilor de drept penal de către minori – din care se desprinde instituţia reeducării – sunt profund influenţate de gradul de dezvoltare al societăţii într-un moment istoric dat. Soluţiile de reglementare nu pot fi desprinse de aceste realităţi şi de posibilităţile societăţii de a înfăptui anumite programe de reeducare ale minorului adecvate scopurilor politicii penale. Dată fiind evoluţia delincvenţei juvenile în ultimii ani, orice reformă în acest domeniu ar implica, după părerea noastră, o coordonre a acestor eforturi cu întreg programul de restructurare, organizare şi dezvoltare a societăţii

---

[1] E. MINKOWSKI, *Traité de psychopathologie,* Paris, PUF, 1966, p. 525.

[2] C. PĂUNESCU, *Deficienţa mintală şi organizarea personalităţii,* Ed. DIDACTICĂ şi PEDAGOGICĂ, Bucureşti, 1977, p. 81; vezi şi Vasile Pavelcu, *Invitaţie la cunoaşterea de sine,* Ed. ŞTIINŢIFICĂ, Bucureşti, 1970, p. 115.

româneşti în acord şi cu modelele de politică penală sugerate de O.N.U. şi de Consiliul Europei.

În această ordine de idei, sugerăm ca Parlamentul României să asigure, alături de discutarea politicii economice, buget, sănătate, politică externă etc. şi o dezbatere, fie şi anuală, a politicii penale româneşti, încât aceasta să poată fi integrată în politica generală a statului. Un asemenea demers ne-ar feri de soluţii legislative de conjunctură ori necoordonate, ca şi de încercări ale căror consecinţe ar putea afecta întregul proces de reformă a justiţiei pentru minori.

ANEXA Nr. 1

CENTRUL DE REEDUCARE A MINORELOR BUCUREŞTI

– Scurt istoric –

Centrul de reeducare, la începuturile sale, s-a numit *"Centrul de reeducare nr. 1 Roşu – Ilfov"* datorită faptului că era situat în satul Roşu[*)] – comuna Chiajna (în prezent subordoantă Bucureştiului).

A luat fiinţă la data de 1 dec. 1948, în clădirile fostă proprietate a profesorului Emil Giurgea – naţionalizate în acelaşi an[**)].

[*)] La înfiinţarea sa se numea *"Satul nou"* iar din 1900 ia numele de satul *Roşu* – de la culoarea pământului roşu, din care localnicii făceau cărămidă pentru propriile locuinţe.

[**)] Clădirile datează din 1910,iniţial proprietate a lui Leon Popescu – pe timpul acela director al Teatrului Naţional. În turnul existent în incinta acestei proprietăţi urma să se instaleze – cu mijloacele de atunci – un studiou de filmare. În anul 1920 întreaga proprietate (clădirile şi terenurile din jur de aproximativ 9 hectare) este cumpărată de profesorul Emil Giurgea împreună cu N. Kretzulescu (avocat), în scopul de a o folosi pentru studii şi cercetări în domeniul fizicii. Astfel, clădirile sunt refăcute, iar terenul lucrat şi folosit pentru grădinărie. Ulterior se transformă într-o fermă care în perioada 1920-1940 a purtat denumirea de ferma horticolă *"Electra"*. În 1922 profesorul Giurgea – care pe atunci deţinea postul de Director al Postului de Telecomunicaţii Bucureşti – a dotat clădirea cu aparatură şi maşini necesare cercetării în domeniul fizicii. La naţionalizare, aparatura existentă a fost luată în parte de Academia R.P.R., iar restul de laboratoarele Universităţi din Bucureşti. În acest context, Ministerul Muncii şi Prevederilor Sociale hotărăşte ca localurile respective să fie folosite ca aşezământ de ocrotire. Astfel, prin

Iniţial a început să funcţioneze cu un efectiv de 70 de persoane – bărbaţi şi femei – între 18-65 de ani – provenind din diferite categorii sociale, care săvârşiseră diferite acte antisociale (cerşetorie, vagabondaj, furturi etc.).

Baza materială (clădirile şi terenurile) aparţinea Ministerului Afacerilor Interne, iar personalul Centrului – un director, un administrator şi un supraveghetor – era al Ministerului Muncii şi Prevederilor Sociale. Muncile gospodăreşti (curăţenie, gătit, spălat, grădinărie) erau asigurate de asistaţi.

Până la 1 dec. 1948, Ministerul Muncii şi Prevedeilor Sociale îi plasează pe cei mai tineri la diferite locuri de muncă, iar pe cei mai în vârstă la azilul de bătrâni de pe şoseaua Rahova.

La 1 decembrie 1949, Centrul de reeducare nr. 1 Roşu-Ilfov îşi schimbă profilul, fiind ocupat de asistatele minore de la Centrul de fete Herăstrău (ce luase fiinţă în temeiul legii pentru reprimarea vagabondajului din 1921), sub conducerea unui profesor ce se numea responsabil pedagogic.

La data de 9 martie 1950, desfiinţându-se casele de toleranţă, asistatele acestor case sunt aduse la Centrul de reeducare nr. 1, unde rămân până la 1 octombrie 1950.

În această perioadă munca de educaţie a minorelor, suferind o puternică influenţă din partea celor majore, se hotărăşte trasferarea lor la Budila şi îndeosebi la Penitenciarul Plătăreşti înfiinţat în baza legii din 1874.

După această dată se fac eforturi serioase pentru redresarea procesului instructiv-educativ prin organizarea mai intensă a procesului de şcolarizare.

Minorele internate în Centrul de reeducare erau calificate în cadrul şcolii profesionale speciale de la Uzina Dinamo 2 (ulterior Uzina de Maşini Electrice Bucureşti) în meseriile: ajutaj, bobinaj, strungărie – aşa cum rezultă din adresa nr. 648 din 20 aprilie 1951.

---

adresa nr. 1551 din 30 octombrie 1948, solicită Inspectoratului Muncii Bucureşti un delegat, care să asiste la luarea în primire a fermei – conform adresei nr. 36242/1948 a Ministerului Afacerilor Interne.

În cadrul centrului, în această perioadă, funcţionează numai trei ateliere cu bancuri pentru ajustaj, strunguri, bormaşini, freze iar un altul cu maşini de bobinat. Utilarea acestor ateliere era făcută de Uzina Dinamo – şcoala figurând în evidenţa Direcţiei generale a Rezerelor de Muncă – Inspectoratul Muncii. Maiştrii instructori şi profesorii de cultură generală şi tehnică erau salariaţi ai Ministerului Muncii şi Prevederilor Sociale.

În ateliere se puteau califica doar 100 minore (spaţiul era restrâns).

La 30 august 1951 *Centrul de reeducare nr. 1* Roşu-Ilfov trece o dată cu celelalte instituţii similare – la Ministerul Afacerilor Interne în temeiul Decretului nr. 75/S/1951.

Aşa cum rezultă şi din adresa nr. 31622/1951 a Ministerului Muncii şi Prevederilor Sociale – Oficiul juridic – întregul personal al Coloniei (comandant militar, profesori, educatori, personal administrativ) aparţine Ministerului Afacerilor Interne, iar maiştrii instructori continuă să rămână salariaţi ai Uzinei Dinamo (D.G.R.M.).

Începând cu această dată, Centrul de reeducare nr. 1 Roşu-Ilfov îşi schimbă denumirea în *Colonie de reeducare* (Decretul 75/1951).

După această dată începe unificarea centrelor şi coloniilor de fete dispersate pe întreg teritoriul ţării. Au fost aduse la colonia de la Roşu, minorele de la Centrele Herăstrău, Brezoianu, Griviţa, Buzău, Budila (1959) etc. şi astfel devine unica Colonie pentru fete din ţară.

Efectivul luând în acest mod proporţii, se pune problema diversificării meseriilor. Astfel, în anul 1954 ia fiinţă secţia de steno-dactilografie cu durata cursurilor de trei ani care în 1955 se transformă în şcoală profesională cu durata de 1 an.

În anul 1959 această secţie se desfiinţează, deoarece minorele nu îndeplineau condiţiile de studii impuse pentru această meserie prin H.C.M. 1603/1958 (absolvenţi de liceu).

În anul 1955 a luat fiinţă şi secţia de croitorie, şcoală profesională cu durată de trei ani (existau 2 ateliere doar, sumar dotate).

Tot în această perioadă se înfiinţează şi un curs de horticultură cu durată de trei ani iar din 1957 secţiile ajustaj şi bobinaj sunt în lichidare.

În anul 1959 ia fiinţă şcoala generală cu durata de 7 ani. Tot în acest an, vin minorele de la Budila, care s-a desfiinţat, şi astfel se iau măsuri de lărgire a posibilităţilor de cazare şi de instruire şi calificare, bineînţeles.

În anul 1961 se desfiinţează şi secţia de horticultură deoarece un act normativ impunea minim 7 clase pentru şcoala profesională şi minorele aflate la acea dată în colonie nu îndeplineau această condiţie.

Începând cu 1. XI. 1960 potrivit Decretului 213 Colonia de reeducare devine *Institutul special de reeducare.*

În 1962 ia fiinţă în Institut, clasa a VIII-a, şcoala generală. Paralel cu secţia croitorie ia fiinţă şi şcoala profesională de bucătar patiser cofetar cu durata de 3 ani. Mai târziu, durata la şcoala profesională de croitorie şi bucătărie se micşorează la 2 ani.

În anul 1965-1966 efectivul de minore creşte (erau internate şi minore neinfractoare între 10-18 ani pentru ocrotire), lucru care impune măsuri pe toate planurile.

Astfel, în anul 1966 Institutul a fost detaşat pe o perioadă de 4 luni la Colonia Culmea, judeţul Constanţa, iar în toamnă minorele au fost readuse în Bucureşti şi au fost cazate în nişte barăci amenajate în zona Şoselei Olteniţa.

În acest timp, s-au luat măsuri energice de construire a noi clădiri şi de modernizare a celor existente în Institutul special de reeducare Roşu, precum şi de dotare a acestora cu mijloace didactice şi alte materiale necesare procesului de educaţie şi învăţământ. În august 1967, minorele au fost readuse în Institut, inaugurarea acestuia realizându-se cu prilejul deschiderii anului de învăţământ 1967/1968.

La acea dată în Institut mai existau doar două meserii, de croitorese şi bucătărese.

În anul 1969, cu sprijinul Ministerului Educaţiei şi Învăţământului (prin adresa nr. 92170/1969) se iniţiază un curs scurt de calificare în meseria de laborante medicale – echivalent cu

şcoala profesională sanitară de 1 an – calificarea elevelor realizându-se în Policlinica şi Spitalul ministerului tutelar.

Prin adresa nr. 2543 din 1 iulie 1970, direcţiunea şcolii solicită iniţierea unui curs în meseria de legător cartonajist – profil şcoală profesională cu durată de doi ani – calificarea realizându-se în atelierele Institutului, la Tipografia Ministerului de Interne şi Arhivele Statului, Casa Scânteii, Întreprinderea Poligrafică "30 Decembrie" şi Informaţia Bucureştiului.

În 1971, ia fiinţă o nouă meserie şi anume aceea de tricoteur la maşini circulare, meserie care se realizează direct în producţie la Centrala Industriei de Confecţii şi Tricotaje Bucureşti.

Tot în 1971, cu sprijinul UCECOM-ului, Cooperativa "Arta populară" ia fiinţă în cadrul Institutului un atelier de ţesut covoare orientale (manual). Durata cursului este de un an – calificarea realizându-se cu maiştrii UCECOM-ului.

În anul 1972 se iniţiază o nouă meserie – o clasă de montatoare, testatoare, piese de radio şi televizoare, calificare ce se realizează la uzinele "Electronica" din Capitală.

Potrivit Decretului 545 din 30 decembrie 1972 – devenit Legea nr. 44/1973, Institutele de reeducare îşi schimbă denumirea în aceea de *centre de reeducare* (denumire pe care Institutul special de reeducare Roşu Bucureşti a avut-o iniţial).

În anul 1973 ia fiinţă în CRM Bucureşti un nou curs de calificare cu durata de 1 an şi anume bobinatoare de maşini electrice –calificarea realizându-se la Uzina de Maşini Electrice Bucureşti*) .

De menţionat că, la finele executării măsurii educative, minorele din Bucureşti erau angajate în întreprinderile în care se calificau.

---

*) În anul de învăţământ 1976/1977, de pildă, absolvise cursurile de calificare a opta promoţie de laborante medicale, a şasea promoţie de tricoteze şi ţesătoare covoare, a cincea promoţie de electroniste, a patra promoţie de legătorese – pe lângă cele două meserii tradiţionale în Centru – croitorie şi bucătărie.

Alte menţiuni: cu aprobarea Ministerului Educaţiei şi Învăţământului (conform adresei din 11. XI. 1970) documentele şcolare eliberate de şcoala generală poartă ştampila şi antetul acestui minister (certificatele şcolare sunt astfel identice cu cele din învăţământul de masă), iar şcoala generală a căpătat numărul 154, fiind inserată astfel în rândul celorlalte şcoli obişnuite. Cu doi ani mai târziu se rezolvă şi problema documentelor de la şcoala profesională (şcoala profesională nr. 64).

Începând din 1968 viaţa a impus organizarea de tabere de muncă pe perioada vacanţelor şcolare – îndeosebi cea din vară.

În anul 1969 se pleacă cu cea mai mare parte din efectiv în Balta Mare a Brăilei, iar începând din 1970 timp de 70 de zile pe an peste 80 % din efectiv au lucrat în agricultură (un an la IAS Cernavodă şi 6 ani la IAS Nazarcea judeţul Constanţa, cazarea făcându-se la Culmea în barăcile fostei colonii). În cei peste 8 ani de muncă în taberele din agricultură 1968-1976 minorele au câştigat peste 1.300.000 lei.

Potrivit Decretului 147/1977, la 1 iulie 1977 Centrul de reeducare s-a desfiinţat o dată cu celelalte centre de reeducare, iar minorele au fost încredinţate unor colective de muncă sau învăţătură (în funcţie de vârstă) în vederea reeducării şi reintegrării lor sociale.

CENTRUL DE REEDUCARE A MINORILOR "PĂLTINIŞ", JUDEŢUL HARGHITA

– *Scurt istoric* –

În anul 1951*) , a luat fiinţă *Colonia de reeducare pentru minori Slatina,* judeţul Olt.

Primul lot de minori a fost internat aici la 15. I.1952 prin transfer de la Colonia Sălişteа.

Iniţial în colonie funcţiona doar o şcoală generală cu clasele II-IV, iar practica se efectua la şcoala de mecanici agricoli a Întreprinderii "Oltul".

În anul şcolar 1952/1953 a început calificarea în cadrul coloniei în meseriile de ajustori mecanici, tâmplari şi mecanici.

În anul de învăţământ 1956-1957, s-a asigurat calificarea minorilor prin şcoli profesionale în meseriile de lăcătuşi şi strungari, iar în următorul an s-au adăugat şi meseriile de sudori şi frezori precum şi calificarea prin cursuri de scurtă durată în meseriile de electricieni, mecanici motoare, şoferi, croitori şi cizmari.

În luna august 1960 Colonia Slatina a fost desfiinţată, iar personalul acestei colonii şi minorii au fost transferaţi la Păltiniş, judeţul Harghita, unde s-au pus bazele unei noi colonii.

---

*) Potrivit Decretului nr. 75/5/1951, coloniile de reeducare au trecut de la Ministerul Muncii şi Prevederilor Sociale la Ministerul Afacerilor Interne. Procesul de unificare a instituţiilor de reeducare existente a continuat până în 1963.

Începând cu *1 septembrie 1960,* Coloniile de reeducare pentru minori îşi schimbă denumirea în *Institute speciale de reeducare.*

La Institutul de la Păltiniş se introduc rând pe rând meseriile de strungar, lăcătuş, mecanic, tâmplari mobilă, tapiţer, tâmplar manual universal – realizate prin şcoala profesională precum şi cele de strungar, lăcătuş, sudor, forjor, tâmplar manual, tâmplar mecanic, lustruitor mobilă, vopsitor lemn, frezor, zugrav vopsitor – prin cursuri de scurtă durată.

O dată cu intrarea în vigoare a Decretului 545 din 30 decembrie 1972 – devenit Legea nr. 13/1973 – Institutele speciale de reeducare pentru minori, se numesc *Centre de reeducare.*

În temeiul Decretului 147/1977, toate Centrele de reeducare – deci şi acest Centru – s-au desfiinţat la data de 1 iulie 1977. Toţi minorii puşi în libertate au fost încredinţaţi unor colective de muncă sau de învăţătură (după vârstă) în vederea reeducării şi reintegrării lor sociale.

ANEXA Nr. 2

SITUAŢII STATISTICE PRIVIND:

1. Starea infracţională în rândul minorilor în anul 1996 comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Total infracţiuni descoperite	44821	64005	139200	144750	219487	237004	297046	321615	+717,55
2	Infracţiuni la care au participat minori	**2568**	**9245**	**17380**	**14996**	**22215**	**24254**	**26511**	**28835**	**+1122,85**

2. Minorii trimişi în judecată în anul 1996, comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Minori trimişi în judecată	3810	4554	8520	9210	10141	11658	12611	12439	+326,48

3. Minori condamnaţi definitiv în anul 1996, comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Total condamnaţi definitiv	59075	37112	60883	69143	83247	95795	101705	106726	+180,66
2	din care minori	**2789**	**1983**	**3784**	**4590**	**6940**	**9121**	**9783**	**10718**	**+384,25**

4. Minori aflaţi în executarea sancţiunilor de drept penal cu *privare* de libertate în anul 1996, comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Efective de deţinuţi	29507	26010	39609	44011	44521	43990	45309	42445	+143,84
2	din care minori	**1898**	**1509**	**5077**	**5625**	**4676**	**3303**	**2675**	**2289**	**+120,6**

5. Infracţiuni de viol şi omor comise de minori în anul 1996, comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Viol total din care:	392	947	1243	1065	1396	1391	1465	1362	+347,44
2	produs de minori	**63**	**182**	**219**	**167**	**162**	**168**	**171**	**142**	**+225,39**
3	Omor total din care:	344	789	817	824	722	749	758	722	+209,88
4	produs de minori	**13**	**36**	**45**	**44**	**41**	**35**	**31**	**32**	**+246,15**

6. Infracţiuni în dauna avutului public şi dauna avutului privat comise de minori în anul 1996, comparativ cu anii 1989-1995:

Nr. crt.	INDICATORI	PERIOADA								%± 1996/ 1989
		1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
1	Avut public	616	2574	4462	3333	4050	2786	2490	1958	+3127,85
2	Avut privat	1270	5628	11228	10142	15534	18556	19903	22127	+1742,28
3	Total infracţiuni în dauna proprietăţii	**1886**	**8202**	**15800**	**13475**	**19384**	**21342**	**22393**	**24085**	**+1277,04**

Este uşor de remarcat că după anul 1993 scade numărul infracţiunilor în dauna avutului public şi creşte în mod substanţial numărul infracţiunilor în dauna avutului privat săvârşite de minori.

BIBLIOGRAFIE

1. MONOGRAFII

1. **GEORGE ANTONIU**, *Raport de cauzalitate în dreptul penal*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.

2. GEORGE ANTONIU, C. BULAI, G. CHIVULESCU, *Dicţionar juridic penal*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976.

3. GEORGE ANTONIU, C. BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU, AVRAM FILIPAŞ, CRISTINA FILIŞANU, *Practică judiciară penală*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1988.

4. GEORGE ANTONIU, *Vinovăţia penală*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1995, p. 236 (nota 34) p. 239-240.

5. P. ANDREI, *Opere sociologice*, vol. III, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1978.

6. IOAN ALEXANDRESCU, *Personalitate şi vocaţie*, Editura Junimea, Iaşi, 1981, p. 114.

7. G. ALLPORT, *Structura şi dezvoltarea personalităţii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981.

8. C. BULAI, *Manual de drept penal*, Partea generală, Editura ALL Educational SA, 1997, p. 568-582.

9. P. BRÂNZEI, GH. SCRIPCARU, T. PIROZYNSKI, *Comportamentul aberant în relaţiile cu mediul*, Editura Junimea, Iaşi, 1970.

10. ANA TUCIKOVA-BOGDAN, *Psihologia generală şi psihologia socială*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973, p. 187 şi urm.

11. TIBERIU BOGDAN, *Probleme de psihologie judiciară*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1973.

12. PETRE BOTEZATU, *Preludiul ideii de libertate morală*, Editura Junimea, 1976, p. 123.

13. D. BANCIU, S. RĂDULESCU, M. VOICU, *Introducere în sociologia devianţei*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985 ("Forme şi mecanisme de control social", p. 62-73).

14. PIERRE-LOUIS BODSON, *Manuel de droit pénal*, Imprimerie Georges Michiels, Liège, 1986, p. 368-372.

15. ORTANSA BREZEANU, *Evoluţia criminalităţii în România în perioada 1988-1993 (studiu statistic) în Tranziţia şi Criminalitatea* – coordonator Rodica Mihaela Stănoiu, Editura Oscar Print, 1994, p. 36-180.

16. Legiunea Caragea (1918). Ediţie critică, Editura Academiei, Bucureşti, 1955, partea I, Pentru obraze, p. 6.

17. CODUL CALIMAH (1817), Editura Academiei, Bucureşti, 1958.

18. ALBERT COHEN, *La déviance*, Editura J. Duculot, SA, 1971, p. 56-59.

19. DUMITRU CONSTANTIN, *Inteligenţa materiei*, Editura Militară, Bucureşti, 1981.

20. MAURICE CUSSON, *Délinquants pourquoi?* Editura Armand Colin, 1981, p. 64.

21.MAURICE CUSSON, *Croissance et decroissance du crime*, 1990, Paris, p. 16.

22. VALERIAN CIOCLEI, *Criminologie etiologică*, Editura Actami, Bucureşti, 1996.

23. VINTILĂ DONGOROZ, *Tratat de drept penal*, Partea generală, Bucureşti, 1939, p 17, 25-32, 433.

24. VINTILĂ DONGOROZ, *Curs de drept penal*, Universitatea Bucureşti, 1946, p. 524-530.

25.V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, S. PETROVICI, *Modificările aduse codului penal şi codului de procedură penală prin actele normative din 1956-1960*, Editura Academiei, Bucureşti, 1962, p. 194.

26. V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, C. BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, Partea generală, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969.

27. V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, C. BULAI, V. ROŞCA, *Explicaţii teoretice ale codului penal român,* Partea generală, vol. II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1970 -- Minoritatea, p. 224 şi urm.

28. V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, C. BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU, V. ROŞCA, *Explicaţii teoretice ale codului penal român,* Partea specială, vol. III, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

29. E. DURKHEIM, *Regulile metodei sociologice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, p. 116.

30. V. DRAGOMIRESCU, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

31.TEODOR DIMA, *Între prudenţă şi eroare*, Editura Junimea, Iaşi, 1978, p. 9.

32. TEODOR DIMA, *Explicaţii şi înţelegere*, vol. I, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980, p. 13.

33. ŞTEFAN DANEŞ, VASILE PAPADOPOL, *Individualizarea judiciară a pedepselor*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1985.

34. A. DINCU, *Bazele criminologiei*, Editura Arcadia, 1985, p. 4.

35. I. C. FILITI, D. I. SUCHIANU, *Contribuţii la istoria justiţiei penale în Principatele Române*, Bucureşti, 1928, p. 37-45.

36. GEORGE FOTINO, *Pagini din istoria dreptului românesc*, Editura Academiei, 1972, p. 17.

37. SIGMUND FREUD, *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihologia vieţii cotidiene*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1992.

38. I. B. GEORGESCU, *Tribunelele pentru infractori minori*, Craiova, 1929.

39. G. P. GHEORGHIU, *Obiceiul pământului şi legea*, Bucureşti, 1943, p. 3-35.

40.MIHAI GOLU, AUREL DICU, *Introducere în psihologie*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1972.

41.VALENTIN AL.GEORGESCU, PETRE STRIHAN, *Judecata domnească în Ţara Românească şi Moldova, 1611-1831,* Partea I, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1979, p. 7.

42. R. GASSIN, *Criminologie*, Deuxième édition, Ed. Dalloz, 1990, p. 571-580.

43. G. HEUYER, *La délinquance juvénile,* PUF, Paris, 1969.

44. N. HERPIN, *Les socioloques, américans et le siècle*, PUF, Paris, 1973, p. 99-147.

45. M.HERIVAN, *Educaţia la timpul viitor*, Editura Albatros, Bucureşti, 1976.

46. I. IONESCU-DOLJ, *O idee nouă în penologie*. Tribunalele de minori, Craiova, 1911 (Monografie).

47. PETRE IONESCU-MUSCEL, *Istoria dreptului penal român*, Bucureşti, 1931, p. 65, 76-77, 91, 115-116, 123.

48. Îndreptarea legii 1652, Editura Academiei RPR, Bucureşti, 1962.

49. M. KILLIAS, *Précis de criminologie*, Berne, Ed. Staempfli cie SA, 1991, p. 302-465.

50. S. G. LONGINESCU, *Pravila lui Vasile Lupu şi Prosper Farinacius*, Bucureşti, 1908.

51.S. G. LONGINESCU, *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*, Bucureşti, 1912, p. 222, 224.

52. S. G. LONGINESCU, *Elemente de drept roman*, vol. I, Bucureşti, 1927, p. 222-226.

53. J. LÉAUTÉ, *Criminologie et science pénitentiaire*, Paris, PUF, 1972.

54. CONSTANTIN MEISSNER, *Copii cu rele porniri şi Şcoalele de îndreptare*, Tipografia Naţională Iaşi, 1909.

55. CONSTANTIN MITRACHE, *Drept penal român*, Partea generală, Casa de Editură şi Presă "Şansa" SRL, Bucureşti, 1994, p. 25, 38.

56. I. MAXWEL, *Le crime et la société*, Paris, Flammarion, 1927, p. 27.

57. *Manualul juridic al lui Andronache Donici*, Ediţie critică, 1959, Editura Academiei.

58. ROGER MERLE, ANDRÉ VITU, *Traité de droit criminél*, Cujas, Paris, 1967, sixième edition, p. 39-47.

59. N. MĂRGINEANU, *Condiţia umană, Aspectul ei bio-psihosocial şi cultural*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 9.

60. NICOLAE MITROFAN, VOICU ZDRENGHEA, TUDOREL BUTOI, *Psihologie judiciară*, Casa de Editură şi Presă "Şansa", SRL, Bucureşti, 1992.

61. NEAGU ION, *Drept procesual penal*, Universitatea Bucureşti, 1980, p. 397.

62. I. OANCEA, *Drept penal*, Partea generală, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971.

63. SIMION DORU OGODESCU, *Persoana şi lumea*, Editura Albatros, Bucureşti, 1981, p. 10.

64. I. OANCEA, *Tratat de drept penal*, Partea Generală, Editura ALL, Bucureşti, 1994, p. 105.

65. ION PERETZ, *Originile dreptului român*, Bucureşti, 1915, p. 289.

66. TRAIAN POP, *Curs de criminologie*, Cluj, 1928.

67. JEAN PINATEL, în Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de droit pénal et de criminologie, Tome III, Dalloz, Paris, 1963.

68. PAUL POPESCU-NEVEANU, *Personalitatea şi cunoaşterea ei*, Editura Militară, Bucureşti, 1969.

69. *Pravilniceasca condică*, Ediţie critică, Editura Academiei RPR, Bucureşti, 1957, p. 16.

70. JEAN PINATEL, *La société criminogène*, Calman Levi, Paris,1971, p. 201-205.

71. IULIAN POENARU, *Modificarea codului penal*, Legea nr. 6 din 29 martie 1973, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.

72. VASILE PAPADOPOL, MIHAI POPOVICI, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1965-1975*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977.

73. VASILE PAPADOPOL, MIHAI POPOVICI, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982-R2.

74. VASILE PAPADOPOL, ŞTEFAN DANEŞ, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.

75. CONSTANTIN PĂUNESCU, *Agresivitatea şi condiţia umană*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1994, p. 122-124.

76. C. PAMFIL, D. OGODESCU, *Persoană şi devenire. Eseu de antropologie*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

77. CONSTANTIN PĂUNESCU, *Deficienţa mintală şi organizarea personalităţii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1977, p. 81.

78. PETRE PÂNZARU, *Condiţia umană din perspectiva vieţii cotidiene*, Editura Albatros, Bucureşti, 1981.

79. CONSTANTIN PĂUNESCU, *Coordonate metodologice ale recuperării minorului inadaptat*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1984, p. 10.

80. JEAN PRADEL, *Droit pénal général*, 1992, Ed. Cujas, p. 33, 36.

81. Al. ROŞCA, *Motivele acţiunii umane*, Editura Institutului de Psihologie, Cluj, 1943.

82. Al. ROŞCA, *Delincventul minor*, Cluj, 1932.

83. PHILIP ROBERT, *Traité de droit des mineurs, place et rôle dans l'évolution du droit français contemporain*, Bordeaux, 1968, p. 415, 567.

84. GEORGE SOLOMONESCU, *Tratamentul infractorului minor în dreptul penal comparat,* Bucureşti, 1935, p. 5-8, 23-58, 86-87, 83.

85. AL. ROŞCA, *Psihologie generală*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1985.

86. I. STRĂCHINARU, *Devierile de conduită la copii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1969.

87. EDWIN H. SUTHERLAND, DR. CRESSEY, *Principes de criminologie,* Ed. Cujas, Paris, 1969, cap. IV, p. 85 şi urm.

88. ANDREI RĂDULESCU, *Pagini din istoria dreptului românesc*, Editura Academiei, Bucureşti, 1970, cap. "Romanitatea dreptului nostru", p. 43-59.

89. G. STEFANI, G. LEVASSEUR, R. JAMBU-MERLIN, *Criminologie et science pénitentiaire, troisième édition*, Dalloz, 1972, p. 127.

90. H. SALVAT, *Inteligenţă, mituri şi realităţi*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucurşti, 1972, p. 226.

91. H. STAHL, *Teoria şi practica investigaţiilor sociale*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, vol. I.

92. LUCIEN SÉVE, *Teoria personalităţii*, Bucureşti, 1974, p. 203.

93. VICTOR SAHLEANU, *Concepţii despre om în medicina contemporană,* Editura Dacia, Cluj, 1976.

94. RODICA MIHAELA STĂNOIU, ORTANSA BREZEANU, *Principiile fundamentale ale legislaţiei penale şi procesual penale* (lucrare realizată în Institutul de Cercetări Juridice încadrul planului de cercetare pe anul 1978).

95. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Introducere în criminologie,* Editura Academiei, 1989.

96. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Criminalitatea în România, trecut, prezent şi viitor,* RODICA MIHAELA STĂNOIU (coord.), ORTANSA BREZEANU, TIBERIU DIANU, Tranziţia şi criminalitatea, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1994, p. 5-35.

97. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Criminologie,* vol. I, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1995, p. 5-95.

98. CH. SCRIPCARU, T. PIROZYNSKI, *Criminologie clinică şi relaţională*, Ed. Symposion, Iaşi, 1995, p. 91-95.

99. I. TANOVICEANU, *Un pericol naţional – creşterea criminalităţii în România,* Iaşi, 1896, p. 23.

100. I. TANOVICEANU, *Curs de drept penal,* vol. I, Socec, Bucureşti, 1912.

101. I. TANOVICEANU, *Curs de drept penal şi procedură penală,* vol. I, Tipografia Curierul Judiciar, Bucureşti, 1924, p. 214, nota B, p. 698.

102. IULIAN TEODORESCU, *Minoritatea în faţa legii penale*, Bucureşti, 1928, p. 50-52.

103. DIMITRIE TODORAN, *Psihologia educaţiei*, Cluj, 1942, p. 290.

104. GR. TEODORU, LUCIA MUREŞAN, *Drept procesual penal*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 338-342.

105. J. JUNGER TAS, *L'adolescence délinquante et les années '80 – études prospectives sur les modéles d'intervention et de prise en charge; le cas des Pays-Bas*, Ministère de la Justice, mars, 1982.

106. A. UNGUREANU, *Drept penal*, Partea generală, Editura Lumina Lex, 1995, p. 231.

107. R. VOUIN, J. LEAUTÉ, *Droit pénal et criminologie*, Ed. PUF, 1956, p. 34.

108. M. et H. VEILLARD-SYBULSCKI, *Les jeunes délinquants dans le monde ce qu'ils font ce qu'ils sont, ce qu'on fait pour eux*, Ed. Delachaux et Niestlé Neuchatel, Serisse, 1963, p. 12.

109. HENRI WALLON, *De la act la gândire*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964.

110. TUDOR VIANU, *Trasformarea ideii de om, în Opere*, vol. 9, Editura Minerva, Bucureşti, 1980, p. 333-334.

111. NICOLAE VOLONCIU, *Drept procesual penal*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 515-520.

112. CĂTĂLIN ZAMFIR, ION REBEDEU, *Stiluri de viaţă – dinamica lor în societate contemporană*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989.

II. Articole

1. GEORGE ANTONIU, *Pedepsele neprivative de libertate şi rolul lor în practica penală a statului român*, în S.C.J. nr. 3/1973, p. 399 şi urm.

2. GEORGE ANTONIU, *Reforma penală şi Constituţia*, în R.D.P., nr. 1/1996, p. 22-23.

3. ION ARGEŞANU şi colaboratori, *Infracţiunea de omor* (studiu criminologic pe perioada 1971-1991), R.S.J. nr. 1/1993, p. 69 şi urm.

4. L. BOVET, *Les aspects psihiatriques de la délinquance juvénile aux États Unies*, Revue internationale de criminologie et de police technique, nr. 2/1960, p. 12, 102.

5. ORTANSA BREZEANU, LUCIAN BELCEA, *Examen al practicii judiciare privind aplicarea măsurii educative a internării minorilor în institutele de reeducare*, S.C.J. nr. 4/1971, p. 659-668.

6. L. BARBU, L. FILIP, *Şcolarizarea minorilor în penitenciarul de minori*, în revista "Reeducarea minorilor" nr. 3/1971, p. 38 şi urm.

7. C. BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Sociologia dreptului penal şi criminologia. Raporturile dintre ele. Perspectivele cercetării sociologice în dreptul penal*, în S.C.J. nr. 1/1974, p. 122 şi urm.

8. CHARLES BLANCHARD, *Délinquance l'entrage zéle du parquet du Nanterre*, Le Matin, 8 II 1980.

9. ORTANSA BREZEANU, MIORIŢA MOARCĂŞ, MIRCEA BENEDICT, *Câteva apecte în legătură cu integrarea post penală a minorilor infractori*, S.C.J. nr. 2/1980, p.135-141.

10. Les reformes pénales, Le Monde nr. 10966/2.V.190.

11. ORTANSA BREZEANU, *Regimul de sancţionare a minorilor în perspectiva viitoarei legislaţii penale*, S.C.J. nr. 4/1983, p. 357-360.

12. C. BULAI, *Individualizarea măsurilor educative şi a măsurilor de siguranţă*, S.C.J. nr. 3/1989, p. 252-254.

13. LICINO BARBOSA, *Aspects criminologiques du nouveau code pénal du Bresil*, în Cahièrs de Défense Sociale, 1990/1991, p. 154.

14. PIERRE-HENRI BOLLE, *La politique criminelle européene: fusion ou confusion, L'oeuvre méconnue, mais essentielle du Conseil de L'Europe*, în Cahièrs de Défence Sociale, 1990/1992, p. 202.

15. ORTANSA BREZEANU, *Situaţia actuală a criminalităţii, dinamică, structură, tendinţe, forme de manifestare*, R.S.P. nr. 4/1992, p. 144-151.

16. ORTANSA BREZEANU, Din istoria regimului sancţionator al minorului infractor din România, in: RDP nr. 2/1995, p. 83-93; nr. 1/1996, p. 85-91 şi nr. 2/1996, p. 39-47.

17. ORTANSA BREZEANU, *Minorul delincvent în Documentele ONU şi ale Consiliului Europei*, R.D.P. nr. 3/1996, p. 39-47.

18. G. CANEPA, *La personalité criminelle. Orientations traditionneles de la recherche, intérét actuel et perspectives d'avenir*, Revue internationale de criminologie et de police technique, nr. 1/1987, p. 29 şi urm.

19. VINTILĂ DONGOROZ, *Specializarea magistraturii represive*, Revista de Drept Penal, 1922, vol. I, p. 187-214.

20. VINTILĂ DONGOROZ, *Raportul dintre conţinutul social politic şi conţinutul normativ al dreptului penal* în RSR, în S.C.J. nr. 3/1965, p. 465-495.

21. A. DOSPINOIU, *Viitorul corecţiei*, în R.S.P. nr. 1-2/1994, p. 73-75.

22. TIBERIU DIANU, *Instituţia probaţiunii în SUA*, în S.D.R. nr. 4/1995, p. 307-308.

23. Q. BRAD FERIC, *Les idées de la Défense sociale nouvelle et la condition juridice du mineur*, în Cahièrs de Défence Sociale 1990/1991, p. 109-113.

24. GRAHAM GILLES (Director EUROPE TO EUROPE), *Rolul integrării sociale în pedepsirea infractorilor – o cheie a justiţiei mileniului trei*, în R.S.P. nr. 1/1995, p. 128 şi urm.

25. ILIE A. ILIE, *Sistemul sancţionator al minorilor şi tinerilor în legislaţia noastră penală*, în R.R.D. nr. 5/1983, p. 3 şi urm.

26.CHRISTINE LAZERGES, *Seuil d'âge et responsabilité pénale en Europe*, Cahièrs de Défence Sociale, 1990/1991, p. 93-105.

27. MIREILLE DELMAS-MARTY, *Nouveau Code pénal, Avant propos*, Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, nr. 3/1993.

28. C. I. PARHON, *Constituţia somato-psihică şi raporturile ei cu criminologia*, Revista de Drept Penal şi de Ştiinţă Penitenciară, nr. 3-4/1930.

29. C. I. PARHON, *Necesitatea unui studiu amănunţit al tuturor deţinuţilor*, în Revista de Drept Penal şi Ştiinţă Penitenciară, Bucureşti, 1932, p. 123-127.

30. C. I. PARHON, *Raporturile dintre psihiatrie, ştiinţa dreptului penal şi criminologie*, Revista de Drept Penal şi Ştiinţă Penitenciară, nr. 8-9/1936.

31. THEODORE PAPATHEODOROU, *De l'individualisation des peines à la personnalisation des sanctions*, în Revue internationale de criminologie et de police technique, nr. 1/1993, p. 107-117.

32. JEAN PINATEL, *Egocentrism şi personalitate criminală, în Revue de science criminelle et de droit pénal comparée*, nr. 1/1959, p. 153.

33. V. RĂMUREANU, Măsuri educative ce se pot lua faţă de minorul infractor, R.R.D. nr. 7/1971, p. 15-27.

34. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Cunoaşterea legii penale*, S.C.J. nr. 1/1973, p. 75.

35. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Analiza socio-juridică a reacţiei sociale faţă de comportamentele deviante*, S.C.J. nr. 4/1976, p. 371 şi urm.

36. RODICA MIHAELA STĂNOIU, V. NENCIULESCU, *Rolul criminologiei în realizarea obiectivelor de politică penală*, S.C.J. nr. 2/1982, p. 144-146.

37. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Violance et urbanisation: l'état des recherches dans les pays socialistes*, UNESCO, 1983.

38. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Quelques aspects de la contribution de la recherche criminologique au processus de la création des lois en Roumanie,* Revue Roumaine des sciences sociales série juridique, 1984, p. 2, p. 14-16.

39. RODICA MIHAELA STĂNOIU, *Unele consideraţii cu privire la rolul familiei în formarea şi dezvoltarea personalităţii tinerilor,* în S.C.J. nr. 2/1986.

40. COLETTE SOMERHAUSEN, *Mineurs délinquants et modéles d'intervention étatique.* Cahièrs de Défence Sociale, 1988, p. 78-95.

41. DAN STERIAN, *Problema separării deţinerii în dreptul penal românesc. Necesitatea îmbunătăţirii criteriilor de separare în viitoarea lege a executării pedepsei*, R.S.P. nr. 2/1991, p. 27.

42. R. SCREVENS, *Le travail d'intérét général, sanction pénale,* Revue de droit pénal et de criminologie, no. 1/1992, p. 7.

43. COVER STORY, *Justice Bythe Grid,* în ziarul"Governing" din 27. 03. 1994 (Carolina de Nord).

44. D. SZABO, *La criminologie comparée: bilan et avenir*, Revue internationale de criminologie et de police technique, 1995, p. 140-147.

45. FLORIN STRETEANU, *Modificări ale tratamentului sancţionator al minorului,* R.D.P. nr. 2/1997, p. 81-92.

46. GR. TEODORU, *Judecarea infracţiunilor comise de minori de către Comisiile de judecată*, R.R.D. nr. 7/1980, p. 13 şi urm.

47. JAQUES VERIN, *Une politique criminelle de non-intervention,* Revue de science criminelle et de droit pénal comparée, Paris, 1974, p. 398-407.

48. LODE WALGRAVE, *À la recherche de la criminologie, Revue internationale de criminologie et de police technique* nr. 1/1993, p. 9-20.

49. RAU WOLFGANG, *Delincvenţa juvenilă şi justiţia pentru minori; referat prezentat la seminarul cu aceeaşi temă,* organizat de Consiliul Europei şi Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 28-29 septembrie 1994.

50. HORIA VASILESCU, *Transformare socială şi criminalitate,* R.S.J., nr. 3/1995, p. 295-304.

III. Documente şi publicaţii internaţionale

1. Déclaration Universelle des Droits de l'homme – 10 decembrie 1948, Service de l'Information des Nations Unies.

2. Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor şi Rezoluţia adoptată la primul Congres al ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor, Geneva, 1955 – (trad.), R.S.P. nr.1-2/1990, p. 5-30.

3. Conseil de L'Europe, Méthodes de traitement de courte durée des jeunes délinquants, Strasbourg, 1967, p. 71-73, 90-94.

4. Conseil de L'Europe,Traitement des délinquants en groupes et en communauté, 1974.

5. "Tratamentul delincvenţilor în închisori şi în colectivitate, ţinându-se seama în mod special de aplicarea ansamblului de reguli adoptat de ONU". Document de lucru pregătit de Secretariatul celui de-al V-lea Congres al Naţiunilor Unite pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor – Geneva, 1975, (A) CONF. 76 (6).

6. Conseil de L'Europe, Le travail pénitentiaire, Strasbourg, 1976.

7. Conseil de L'Europe, Transformation sociale et délinquance juvénile, Strasbourg, 1979, p. 134 şi urm.

8."Tratamentul în afara stabilimentelor penitenciare şi consecinţe asupra deţinutului în cauză". Document de lucru întocmit de Secretariatul celui de-al VI-lea Congres al Naţiunilor Unite, referitor la prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor, Caracas (Venezuela), 25 aug. – 5 sept. 1980, în R.S.P. no. 1-2/1990, p. 31-67.

9. Aplication de l'ensemble de régle minima pour le traitement des detenus, adopté par L'Organisation des Nations Unies – Doc. de travail préparé par le Secrétariat, Sixiéme Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement du délinquants (25 août – 5 sept. 1980). Distr. Generale, A/Conf.87/11, 10 iulie 1980.

10. La justice pour mineurs: avant et après le passage à la délinquance. Document de travail établi par le Secretariat, Sixième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le

traitement du délinquants, Caracas (Venezuela), 25 août – 5 sept. 1980.

11. Probleme de l'enfant maltraite. Document de travail établi par le Secretariat, Sixième Congres ONU, Caracas (Venezuela), 1980.

12. Raport du Sixième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants, Caracas (Venezuela), 1980, document stabilit de Secretariat (publicaţie a Naţiunilor Unite, no. de vânzare, F. 81. IV. 4), cap. I, secţiunea B.

13. Raportul Reuniunii Internaţionale pregătitoare pentru cel de-al VII-lea Congres al ONU pentru prevenirea crimei şi tratamentul delincvenţilor, "Les jeunes, la criminalité et la justice", Beijing, 14-18 mai 1984.

14. Nations Unies, Raport du Septième Congres des Nations Unies pour la prevention du crime et le traitement des délinquants, Milan, 26 août – 6 sept. 1985, stabilit de Secretariat (publicaţie a Naţiunilor Unite, no. de vânzare F. 86. IV. 1) Cap. I, Sect. E.

15. Ensemble de règles minima pour le traitement des détennus et dispositions visand à assurer l'application effective de L'Ensemble de règles, Nations Unies, Département de l'information, New York, 1985.

16. Règles de Beijing – Ensemble de règles minima des nations Unies, concernant l'administration de la justice pour mineurs, Nations Unies, Département de l'information, New York, 1986.

17. Rezoluţia nr. 40/33 prin care ONU a aprobat cu ocazia celei de-a 96-a sesiune plenară din 29 nov. 1985, Regulile de la Beijing (în trad. în R.S.P. nr. 4/1992, p. 24-47).

18. Conseil de L'Europe, Bulletin d'information pénitentiaire, no. 6, dec. 1985, (tabelul 4 şi anexele 2 şi 3).

19. Conseil de L'Europe, Bulletin d'information pénitentiaire, no. 8, dec. 1986, p. 17-24, (figurile 1-5 şi tabelele 1-4).

20. Conseil de L'Europe, Études relatives à la recherche criminologique, volume XXV, Interaction au sein du systeme de justice pénale, Strasbourg, 1987.

21. Recomandarea nr. R/87/20 privind reacţiile sociale la delincvenţa juvenilă adoptate de Comitetul de Miniştri la data de 17 sept. 1987, în cea de-a 410-a reuniune a Delegaţilor

Miniştrilor din Consiliul Europei, în Reactions sociales à la délinquance juvénile... Strasbourg, 1989, p. 7-12.

22. Convenţia europeană pentru prevenirea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Strasbourg, 26 noiembrie 1987, în R.S.P. nr. 3-4/1995, p. 57-72.

23. Ansamblul de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenţie sau încarcerare, adoptat de ONU cu prilejul celei de-a 76-a sesiuni plenare din 9 dec.1988, Rezoluţia şi anexa cu Ansamblul de principii, în R.S.P. nr. 4/1992, p. 12-21.

24. Nations Unies, Principes directeurs rélativ à la prévention du crime et à la justice pénale dans le contexte du developpement et d'un nouvel ordre économic international, 1988.

25. Cahièrs de défence sociale, Buletin de la Société internationale de défense sociale, 1988, p. 80-91.

26. Conseil de L'Europe, Réactions sociales à la délinquance juvénile, Réactions sociales au comportement délinquant des jeunes issus de familles migrantes, Strasbourg, 1989, p. 9-12, 23-60.

27. Convenţia ONU cu privire la Drepturile Copilului, adoptată de Adunarea Generală în noiembrie 1989 – ratificată de România prin Legea nr. 18 din 28 septembrie 1990.

28. Rapport du Huitième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et de traitement des délinquants, Havana (Cuba), 27 août – 7 sept. 1990. Distr. Gen. A./CONF. 144/28, 5 oct. 1990.

29. Manuel sur les strategies de prévention de la délinquance juvénile (autor John Graham, Anglia) – anteproiect recapitulativ pentru Congresul ONU din 1990 (Havana, 27 august – 7 sept).

30. Principiile directoare ale Naţiunilor Unite pentru prevenirea delinvenţei juvenile, sau "Principiile de la Ryad" – adoptate de Congresul al VIII-lea al ONU, în Raport la al VIII-lea Congres, p. 40 şi urm.

31. "Reguli minimale pentru protecţia minorilor privaţi de libertate", aprobate de Congresul al VIII-lea al Naţiunilor Unite (1990).

32. Regulile minimale ale Naţiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate ("Regulile de la Tokyo") aprobate de Naţiunile Unite la cea de-a 45-a sesiune (de lucru, 1990), Rezoluţia şi "Regulile de la Tokyo" în R.S.P. nr.1-2/1993, p. 38-49.

33. Cahièrs de défence sociale, 1990/1991, p. 93-105, 154, 155, 195 şi urm.

34. Nations Unies, Ensemblée Générale, Rapport sur la réunion du Groupe de travail intergouvernamental chargé d'élaborer un programme international efficace en matière de criminalité et de justice, qui a eu lieu à Vienne, du 5 à 9 aout 1991 – DISTR. Générale A/CONF. 156/2, 11 sept. 1991. Programul de acţiune al Naţiunilor Unite în materie de prevenire a crimei şi de justiţie penală, cu obiectivele şi prioritătile sale este prezentat între paginile 12-17 ale acestui Document.

35. Consiliul Europei, Recomandarea nr. R/91/11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituţia şi traficul de copii şi tineri adulţi – adoptată de Comitetul de Miniştri la 9 sept. 1991, cu prilejul celei de-a 461-a reuniuni a Delegaţiilor miniştrilor, R.S.P. nr. 4/1992, p. 52-56.

36. Recomandarea nr. R/92/16 referitoare la Regulile europene asupra sancţiunilor aplicate în comunitate, adoptată de Comitetul de Miniştri la 19 octombrie 1992, în cea de-a 482-a reuniune a Delegaţiilor de Miniştri (trad.) în R.S.P. nr. 3-4/1995, p. 73-96.

37. Conseil de l'Europe, Bulletin de information pénologiques, no. 17, dec.1992, p. 14-18.

38. European institute for crime prevention and control affiliated with the united nations "crime and criminal justice and North America" (1986-1990), Helsinki, 1995, p. 17 şi urm.

39. U.S. Departament of Justice, coordonating Council on Juvenile Justice and Delinquency Prevention, combating Violence and delinquency; The National Juvenile Justice Action Plan, March,1996, p. 1-5.

IV. Rapoarte, referate, comunicări, intervenţii şi alte informaţii de la manifestări ştiinţifice în domeniu

1. ANGHEL GODEANU, Unele probleme ale reeducării condamnatului minor, comunicare la primul simpozion "Reeducarea minorilor infractori", Bucureşti, 26-27 iunie 1970, în studii, referate, comunicări etc. DGP, p. 72.

2. A. SZABO, Rapports entre le développement socio-economique et la délinquance juvénile, în Acta Juridica Academiae Scientiarum Hemgaricae, Tomus 12 (1-2), p. 61-102 (1970).

3. ORTANSA BREZEANU, LUCIAN BELCEA, Individualizarea sancţiunilor de drept penal în cauzele cu minori, condiţie a responsabilităţii sociale a acestora, comunicare la al III-lea simpozion al Centrelor de reducare în: Tratamentul aplicat minorilor în centrele de reeducare în funcţie de particularităţile psiho-individuale, Bucureşti, 24-25 iunie 1972, p. 89-92.

4. L. BARBU, Unele probleme ale aplicării pedepsei cu închisoarea la delincvenţii minori – comunicare la al II-lea simpozion, "Reeducarea minorilor infractori", Bucureşti, 24-25 iunie 1972, p. 222.

5. GR. I. DIANU, Raport general asupra închisorilor Centrale şi Aresturilor Preventive pe anul 1897, prezentat Ministrului de Interne la 20. 04. 1899, Imprimeria statului, 1898, Arhivele statului 46045/1972 – Biblioteca I.D.

6. Al VII-lea Congres internaţional de criminologie, Belgrad, 1973, vol. I şi II, traducere existentă la Ministerul Justiţiei.

7. G. KELLENS, Personalitatea criminală şi tipologia delincventilor, în volumul "Al VII-lea Congres internaţional de criminologie", Belgrad, 1973.

8. MARC ANCEL, Protection et integration sociale des mineurs deviants en droit française, 4-ème recontre juridique franco-roumaine, Bucarest-Iaşi, 15-20 oct. 1974.

9. SEVER GEORGESCU, ORTANSA BREZEANU, DAN GRAMOVICI, Măsuri de integrare socială a minorilor devianţi, referat la a 4-a întâlnire juridică franco-română, Bucureşti-Iaşi, 15-28 oct. 1974.

10. Conseil de L'Europe, Conference sur la politique pénale, Strasbourg, 1975 (24-26 mai).

11. J. LEAUTÉ, Le rôle du droit pénal dans le contexte social, Conseil de L'Europe, Conference sur la politique pénale, Strasbourg, 1975, p. 10-14.

12. ROGER MERLE, Place respective des sanctions privatives et non privatives de liberté – comunicare prezentată la a VI-a întâlnire franco-română, Bucureşti-Tulcea, 25-30 mai 1980.

13. N. DAN. R. M. STĂNOIU, D. BANCIU, Infracţiunile de violenţă (cauze şi condiţii), Buletin documentar, Criminologie I, 1980.

14. H. GIRAULT MONTENAY, "Le systeme français de protection de l'enfance et les prises en charge educatives" – IV^es^ Journées internationales d'études comparées sur la délinquance juvenile, Bruxelles, 20-22 mai 1981.

15. ANDRÉ JADOUL, Protection des mineurs et contrôl ede la délinquance juvénile: institutions et services –IV^es^ Journées internationales d'études comparées sur la délinquance juvénile, Bruxelles. 20-22 mai 1981.

16. MARC ANCEL, PHILIPPE CHEMITHE, Sistemele penitenciare în Europa occidentală, 1981 (traducere în R.S.P. nr. 3-4/1990, p. 72-74).

17. Conseil de L'Europe, Conference des ministres européens de la Justice – troisième Conference, Athènes, 25-27 mai, 1982.

18. M. C. BRODA, Crise économique et criminalité, raport prezentat la a 13-a Conferinţă a Miniştrilor europeni de justiţie (Atena, 25-27 mai 1982).

19. IOANA DORU-ANINEANU, Particularităţi sociale ale dezvoltării minorilor şi tinerilor în perioada anterioară săvârşirii infracţiunilor cu violenţă. Modalităţi şi acţiuni de prevenire a reiterării faptelor penale, comunicare la simpozionul cu această temă organizat de DGP (22-23 martie 1983).

20. ORTANSA BREZEANU, Unele particularităţi ale procesului de resocializare şi reintegrare socială a fetei delincvente, comunicare la simpozionul organizat de DGP în martie 1983, p. 266 din volum.

21. Y. TEVENARD, Rapport général de la Société Internationale de Défense Sociale, Sixième Colloque inter-Associations

sur: "Jeunesse, Crime et Justice" (Bellagio, Italia, 25-28 avril 1984) în Cahièr de Défence Sociale, (1984/1985), p. 72-83.

22. P. H. BOLLE, Politiques législatives: perspectives européenes, conclusions in troisième Conference de politique criminelle, Strasbourg, 1985, p. 56-60.

23. CONSEIL DE L'EUROPE, VII[e] Colloque criminologique (Études sur la responsabilité pénale et le traitement psychiatrique des délinquants malades mentaux), Strasbourg, 1985.

24. FERRACUTI, F. BRUNO, "Influence de l'evaluation sur la prise de décision et sur le traitement des délinquants malades mentaux" – Rapport au VII[e] Colloque Criminologique, Conseil de L'Europe, Strasbourg, 1985.

25. KENETH NEALE, comunicare prezentată la reuniunea de la Bucureşti din 23-25 aprilie 1991, pe tema regulilor penitenciare europene, în RSD nr. 3-4/1991, p. 53-56.

26. ALICE YOTOPOULOS-MARANGOPOULOS, Pedeapsa privativă de libertate în optica drepturilor omului – comunicare la al 42-lea Curs internaţional de criminologie – Atena, 18-22 dec. 1989, în RSP, nr. 1-2 (13-14), 1993, p. 37-72.

27. RODICA MIHAELA STĂNOIU, Aspects européens de la lutte contre délinquance juvénile, Seminar, Moscova, 26 febr. 1990 (DAJ. SC.EH) Moscou, 0290. 12.01.1990.

28. CHRISTINE LAZERGES, Les problémes actuels de poltique criminelle – rapport au VI[e] Conference sur la politique criminelle, 91-11 mai 1990, Strasbourg.

29. Serviciul corecţional din Canada (traducere şi sinteză de Alexandra Pojereanu, din Document d'information editat de Service correctionnel Canada, mai 1991) în RSP no. 12/1994, p. 144-146.

30. HANS JURGEN KERNER, Les sanctions pénales classiques et leur altérnation dans les politiques criminelles, referat la al XLIV-lea Curs internaţional de criminologie, 6-10 mai 1991, San Marino, Doc. Seminar.

31. IRVIN WALLER, La délinquance et sa prévention. Étude comparative, Revue internationale de criminologie et de police technique nr. 1/1993, p. 23-49. Raport introductiv prezentat cu ocazia Conferinţei internaţionale privind securitatea, drogurile şi prevenirea delinvenţei în mediul urban, Paris, dec. 1991.

32. WILLIAM RENTZMANN, Situation actuelle dans le domaine pénologique (peines de prison et sanctions et mesures appliquées dans la communauté) dans les pays participant à la X[e] Conference des directeurs d'administration pénitentiaire (25-27.05.1992, Strasbourg) et mise en oeuvre des régles pénitentiaires européennes dans les États membre du Conseil de L'Europe, în Conseil de L'Europe, Bulletin d'information pénologique, no. 17, dec. 1992, p. 14-18.

33. CAROLINE BALL, Cadrul legislativ pentru protecţia copilului şi familiei – intervenţie în cadrul cursului de asistenţă socială organizat de University of East, Anglia, Norwich, la Bucureşti – Otopeni, 30 martie – 10 aprilie 1992 (Documente difuzate în culegere de UNICEF şi Ministerul Muncii).

34. ORTANSA BREZEANU, Relaţia dintre delincvenţa juvenilă şi violenţa intrafamilială, comunicare la seminarul româno-american cu tema "Violenţa intrafamilială – o abordare interdisciplinară", Bucureşti, 14-15 iunie 1994.

35. JEAN YVES M[C]KEVI, Un point de vue sur les perspectives des formation d'un droit pénal de L'Union européen, prezentat la a IV-a întâlnire greco-latină de Apărare socială (Tessalonique, 6-8 oct. 1955) în Revue de science criminologique et de droit pénal comparée, ian.-martie 1996, p. 192-200.

36. ORTANSA BREZEANU, Minorul delincvent în Documentele Organizaţiei Naţiunilor Unite şi ale Consiliului Europei. Comunicare la Sesiunea ştiinţifică naţională a facultăţilor de drept cu tema "Răspunderea juridică", Timişoara, 23-24 mai, 1997.

V. Soluţii din practica judiciară

1. Plen TS. dec. de îndrumare nr. 1/1971, C.D., p. 25, RRD, nr. 4/1971, p. 85.

2. TS sp. D.nr. 413/1971, CD.p. 277, RRD nr. 7/1971, p. 159.

3. TS sp. D. nr. 2560/1971, CD. p. 2821, RRD nr. 2/1972, p. 175.

4. TS sp. D. nr. 1536/1971, R1, p. 269.

5. Plen TS. dec. de îndrumare nr. 9/1972, RRD nr. 5/1973, p. 91.
6. TS sp. D. nr. 218/1973, RRD nr. 11/1973.
7. TS sp. D. nr. 2579/1973, R1, p. 233.
8. Tj. Dolj, d. pen. nr. 1585/1973, RRD nr. 11/1973.
9. TS sp. nr. 553/1973, CD. p. 398, RRD nr. 12/1974.
10. TS sp. D. nr. 2445/1974, CD, p. 344.
11. TS sp. D. nr. 1704/1976, CD. P. 298.
12. TS sp. D. nr. 2024/1976, RRD nr. 4/1977, p. 63.
13. TS sp. D. nr. 2331/1978, RRD nr. 5/1979, p. 59.
14. Ts sp. D. nr. 191/1979, RRD nr. 6/1979, p. 50.
15. Tj. Ilfov, d. p. nr. 716/1979, RRD nr. 7/1979, p. 45-46.
16. TS sp. D. nr. 478/1979, RRD nr. 9/1979, p. 68-69.
17. TS sp. D. nr. 513/1979, RRD nr. 9/1979, p. 70.
18. TS sp. D. nr. 45/1979, CD, p. 308, RRD nr. 10/1979, p. 68.
19. TS sp. D. nr. 1508/1979, CD, p. 367.
20. TS sp. D. nr. 1426/1982, RRD nr. 4/1983, p. 75.
21. TS sp. D. nr. 2322/1985, RRD nr. 9/1986, p. 75.

VI. Acte normative citate în cuprinsul lucrării

1. C. Hamangiu, Codul General al României, Vol. II, S.A., p. 160-178.

2. I. S. Peterschi, Digestele lui Iustinian (traducere), Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1958, p. 72, pct. 2.

3. Regulamentul pentru organizarea serviciului stabilimentelor penitenciare şi de binefacere din România, aprobat prin Decretul Domnesc nr. 630 din 18 august 1862.

4. Convenţia pentru organizarea definitivă a Principatelor Unite Române, Bucureşti, Imprimeria Statului, 1864, p. 3-16.

5. Codul penal român, intrat în vigoare la 1 mai 1865.

6. Legea privitoare la regimul închisorilor, votată în sesiunea ordinară a corpurilor legiuitoare din 15. 01. 1873, sancţionată prin Decretul Domnesc nr. 169 din 26. 01. 1874 şi intrată în vigoare la 1.02.1874.

7. Regulamentul general al Casei centrale de corecţiune pentru minori, publicat în M. Of. Nr. 104 din 14 mai 1874.

8. Legea pentru înfrângerea vagabondajului şi cerşetoriei şi pentru protecţiunea copiilor, sancţionată prin Decretul nr. 2908 din 4 iulie 1921.

9. Anteproiectul de lege pentru represiunea minorilor infractori, Bucureşti, Imprimeria Statului, 1923, Arhivele Statului, II, 3680, p. 121-122.

10. Regulamentul pentru aplicarea Legii pentru învăţământul primar la statului, care reglementează instruirea în şcolile de îndreptare, aprobat prin Decretul nr. 742 din 22. 02. 1926, publicat în M. Of. Nr. 57 din 10. 03. 1926.

11. Convenţia nr. 29 referitoare la munca forţată – adoptată de Conferinţa generală a Organizaţiei Internaţionale a Muncii cu prilejul celei de-a 14-a sesiuni din 28 iunie 1929 şi intrată în vigoare la 1 mai 1932, în conformitate cu dispoziţiile articolului 28, în RSP nr. 4/1992, p. 66-76.

12. Lege asupra închisorilor şi institutelor preventive din 1929, publicată în M. Of. Nr. 167 din 30 iulie 1929.

13. Codul penal român de la 1936, republicat în M. Of. Nr. 48 din 27 februarie 1948.

14. Regulamentul asupra regimului de executare a pedepselor şi a măsurilor de siguranţă privative de libertate, precum şi al deţinerii preventive, promulgat cu Decretul nr. 1439 din 2 aprilie 1938, astfel cum a fost modificat şi completat prin Decretul-Lege nr. 2777, publicat în M. Of. Din 18 august 1940, Imprimeria Penitenciarului Văcăreşti, Bucureşti, 1940.

15. Referatul Ministrului de Justiţie nr. 9142/20 septembrie 1938 adresat Consiliului de Miniştri prin care se argumentează modificarea Codului penal, publicat în M. Of.nr. 272/24. 09. 1938, p. 4490-4494, Arhivele statului, Bucureşti, Bibliotecă.

16. Legea nr. 34 din 05. 12. 1947 pentru organizarea judecătorească, publicat în M. Of. (P.I.) nr. 317 din 07. 12. 1947.

17. Hotărârea nr.809 a Consiliului de Miniştri din 4 iunie 1954, cu privire la ocrotirea copiilor minori rămaşi fără părinţi sau lipsiţi de posibilitatea de a fi crescuţi în familie, publicată în colecţia de Hotărâri şi Dispoziţii ale Consiliului de Miniştri, nr. 32 din 4 iunie 1954.

18. Decretul nr. 324 din 16 iulie 1957, publicat în M. Of. Nr. 18 din 16 iulie 1957.

19. Manualul juridic al lui Andronache Donici, Editura Academiei, Bucureşti, 1959.

20. Decretul nr. 212 din 17 iunie 1960, publicat în B. Of. Nr. 8 din 17 iunie 1960.

21. Decretul nr. 213 din 18 iunie 1960, publicat în B. Of. Nr. 9 din 18 iunie 1960.

22. H.C.M. nr. 1051 din 3 decembrie 1962 privind repartizarea în muncă a persoanelor puse în libertate de la locurile de deţinere, publicată în colecţia de Hotărâri şi Dispoziţii ale Consiliului de Miniştri al RPR – nr. 37 din 3 decembrie 1962, p. 239.

23. Codul penal de la 1969, publicat în B. Of. Nr. 79-79 bis din 21. 06. 1968, republciat în B. Of. Nr. 55-56 din 23. 04. 1973.

24. Codul de procedură penală, publicat în B. Of. nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968, republicat în B. Of. Nr. 58-59 din 26 aprilie 1973.

25. Legea nr. 23 din 18. 02.1969, privind executarea pedepselor, publicată în B. Of. Nr. 132 din 18 noiembrie 1969, republciată în B. Of. Nr. 62 din 2 mai 1973.

26. Legea nr. 3/1970 privind regimul unor categorii de minori, publicată în B. Of. Nr. 28 din martie 1970.

27. Decretul nr. 545/1972 (devenit Legea nr. 13/1973) privind executarea măsurii educative a internării minorilor infractori într-un centru de reeducare, publicat în B. Of. Nr. 162 din 30 decembrie 1972.

28. Decretul nr. 365 din 2 noiembrie 1976, publicat în B. Of. Nr. 92 din 3 noiembrie 1976.

29. Decretul nr. 115 din 8 mai 1977.

30. Decretul nr. 147 din 1 iunie 1977, publicat în B. Of. (P.I.) nr. 45 bis din 2 iunie 1977.

31. Decretul nr. 218 din 17 iulie 1977 instituie un nou sistem de sancţionare a minorilor, publicat în B. Of. Nr. 71 (P. I.) din 17 iulie 1977 (devenit ulterior Legea nr. 47).

32. Decretul nr. 80 din 13 martie 1978, (nepublicat), privind înfiinţarea unor şcoli speciale de muncă şi reeducare.

33. Decretul nr. 64/1981,cu privire la încetarea condiţionată a măsurii trimiterii minorului într-o şcoală specială de muncă şi reeducare, publicat în B. Of. Nr. 17 din 25 martie 1981.

34. Decretul-Lege nr. 1 din 26 decembrie 1989, publicat în M. Of. nr. 4 din 27 mai 1990.

35. Decretul-Lege nr. 112 din 30 martie 1990, publicat în M. Of. nr. 48 din 2 aprilie 1990.

36. Legea nr. 20 din 9 octombrie 1990, publicată în M. Of. nr. 112 din 12 octombrie 1990.

37. Decretul-Lege nr. 12 din 10.01.1990, publicat în M. Of. nr. 7 din 12 ianuarie 1990.

38. Decretul-Lege nr. 41 din 26 ianuarie 1990, privind asigurarea unui climat de ordine şi legalitate, publicat în M. Of. nr. 16 din 27 ianuarie 1990.

39. Legea privind frontiera de stat a României nr. 56 din 4 iunie 1992, publicată în M. Of. nr. 126 din 9 iunie 1992.

40. Legea nr. 65 din 8 iulie 1992, publicată în M. Of. nr. 166 din 17 iulie 1992.

41. Legea nr. 104 din 19 septembrie 1992, publicată în M. Of. nr. 224 din 1 octombrie 1992.

42. Decretul-Lege nr. 80 din 19 septembrie 1994, privind ratificarea Convenţiei europene pentru prevenirea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, precum şi a protocoalelor nr. 1 şi 2 la Convenţie, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 285 din 30 septembrie 1994.

43. Legea nr. 140 din 5 noiembrie 1996, pentru modificarea şi completarea Codului penal, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996, Legislaţia Română 1996 (1 oct. – 31 dec.) vol. 5, p. 623.

VII. Listă cu alte surse de date statistice decât cele menţionate până acum

1. Anuarele statistice ale D.G.P. pe anii 1970-1976.

2. Studiu realizat pe un eşantion de 220 minore aflate în procesul reeducării la C.R.M. Bucureşti (reprezintă minorele internate în anii 1973 şi 1974), prin observarea directă şi mijlocită a comportamentului fiecăreia dintre ele, timp de un an.

3. Anuarul statistic al României, 1994, p. 693-705, 868-869.

4. Criminal Justice Key statistes England Wales, 1990 – A publication of the Government Statistical Service.

5. Teste aplicate pe minorii infractori aflaţi în C.R.M. Găeşti în anii 1994 (134 subiecţi), 1995 (100 subiecţi), 1996 (197 subiecţi) şi 1997 (185 subiecţi), în total 616 minori.

Abbreviations

Alin. – paragraph
Al. final – final paragraph
art. – article
B. Of. – Official Bulletin
C. G. – Gathering of the Supreme Court's Judgements (of the Supreme Court of Justice)
C. Pen. – Criminal Code
C. Pr. Pen. – Criminal Procedure Code
Cit. – quotation from …
C.R.M. – Reeducational Centre of Minors
C.S.J. – Supreme Court of Justice
D. – Decree
D.I. – Judgement of guidance of the Supreme Court
d – judgement
D.G.P. – The General Direction of the Penitenciaries
d.p. – criminal judgement
ed. – publishing house
ex. – example
I.C.J. – The Juridical Investigation Institute
j – law court
L – law
lit. – letter
M. Of. – Official Monitory
nr. – number
Op. cit. – cited word
pen – criminal

penult – last but one
Plen. T.S. – The Supreme Court's Plenum
p – page
prev. – stipulated
pct. – point
P.U.F. – Presses Universitaires de France (The University's Press from France).
R^1, R^2, R^3 – Alphabetical Repertories of the judicial practice in criminal matter.
R.R.D. – Romanian Law Review
R.S.P. – Review of Penitenciary Science
s. – section
S.C.J. – Juridical Studies and Investigations
S.D.R. – Studies of Romanian Law
st – sentence
T – Court
T.J. – District's Court
trad. – translation (translated)
T.S. – Supreme Court
urm. – next
vol. – volume

Note: Other used works are quoted abbreviated in this work.

CONTENT

Abbreviations XIII

Chapter I – Introductory Notions 1

Chapter II – The Legislative Basis of the Reeducational System of the delinquent minors 5
A. The Reeducational System's Evolution of the delinquent minors till the Criminal Code from 1936..... 6
B. The Reeducational System's Evolution of the delinquent minors after the Criminal Code from 1936, till the Criminal Code in force 25
C. The Reeducational System's Evolution of the delinquent minors from the adoption of the Criminal Code from 1969 up to the present 33

Chapter III – The Reeducational System of the delinquent minors in the ONU's and Europe Council's Acts..... 67

Chapter IV – The Reeducational System of the delinquent minors in the Comparate Criminal Legislation..... 83

Chapter V – The psycho-social elements of the Reeducational System of the delinquent minors 111

Annexes 121

References 131

Pasionată de problematica reeducării minorului infractor, activitate căreia i-a consacrat o parte importantă din viața sa, autoarea a simțit nevoia să adâncească și sub raport științific multiplele chestiuni care se ridică în această materie, documentându-se temeinic și reflectând profund asupra căilor, metodelor, strategiei de reeducare a minorilor infractori în condițiile societății actuale.

Îmbinând fericit o vastă experiență cu însușiri reale de cercetător științific, autoarea a reușit să elaboreze o lucrare temeinică, remarcabilă prin bogăția informației, prin profunzimea ideilor exprimate, ca și prin viziunea generoasă a autoarei asupra căilor de perfecționare a sistemului de reeducare a minorilor infractori. Din această perspectivă, lucrarea apare ca o operă de o viață, ca o încununare nu numai a unei cercetări științifice laborioase, dar și a unor intense preocupări concrete, a unei bogate activități desfășurate pe tărâmul reeducării minorului, domeniu în care autoarea a obținut rezultate remarcabile, intrate de mult în legenda acestei instituții.

ISBN 973-98765-4-4